Apologie/ ofte
Verantwoordinghe

des Doorluchtighen ende Hooghgheborenen Vorsts ende Heeren/ Heeren Wilhelms van Godes ghenade Prince van Orangien / Graue van Nassau / Catzenellenboghen / Dietz / Vianden / etc. Erf-burghgraue van Antwerpen / ende van Besanson: Baenerheere van Breda / Diest/Grimberghe/ van Arlay / Nozeroi / etc. ende Heere van Chastel-bellin/ etc. Stadthouder Generael van de Nederlanden: Gouverneur ouer Brabant/ Hollandt/ Zeelandt/ Vrieslandt ende Vtrecht: ende Admirael/ etc.

Teghen den Ban ofte Edict by forme van Proscriptie ghepubliceert by den Coningh van Spaegnien teghen den voorsz. Heere: waer wt sal blijcken hoedanigh dat sijn de lasteringhen ende valsche beschuldinghen in den voorsz. Ban begrepen.

Ghepresenteert aen Myne Heeren de Generaels Staeten van de Nederlanden.

Hier is oock bygevoeght den voorsz. Ban ofte Proscriptie.

SCRVTA- MINI

TOT LEYDEN.

By Charles Silvius / gheswooren Drucker der Staten s'landts van Hollandt.

M. D. LXXXI.

Met Privilegie voor drij jaeren.

Aduertissement tot den Leser.

SYn Excell. verstaen hebbende dat sekere boeckdruckers hen souden ver-
voordert hebben sonder synen wille ende consent dese Apologie teghen
den Ban vanden Coningh van Spaegnien / in andere spraken als na-
melijck Latijn / Hooghduytsch ende Nederduytsch te doen ouersetten /
ende die tot Antwerpen oft elders te drucken / ende verkoopen / Verklaert
by desen seer wtdruckelijck / dat hy gheen ander translatie in wat spraecken dat het sy /
voor de sijne noch voor oprecht ende van weerden en houdt ofte advoueert / dan de
ghene die by laste ende beuele van zijne Excell. syn ouergesett ende by de selue ouersien /
ende in handen van Charles Syluius ghelevert om te drucken: willende van desen ee-
nen yeghelicken wel ernstelick vermaent eñ ghewaerschouwt hebben datse hen wach-
ten van andere dan byden voorsz. Sylvius ghedruckt te coopen ofte vercoopen. Ghe-
daen binnen de stede van Delff den XXVII. Februarij / M. D. LXXXI.

Guillaume de Nassau.

Extract vut de Priuilegie.

DIe Staten van Hollandt en de Ghedeputeerde van Zeelandt hebben gheauctoriseert
ende gheoctroyeert, auctoriseren ende octroyeren by desen Charles Sylvius haren druc-
ker ordinaris, Te moghen drucken ende wtgheuen de *Apologie ende defensie van Zijne
Excellentie teghen den Ban ende proscriptie, &c.* Mit voorder last ende Priuilegie. Dat inde voor-
noemde landen van Hollandt ende Zeelandt, binnen den tijdt van dry jaren eerstcomende, die
voornoemde Apologie niet naergedruct nochte elders ghedruct zijnde, vercocht sal moghen
worden sonder oorlof ende consent vanden voors. Sylvius. Opte verbeurte vande Exempla-
ren also naerghedruct ende vercocht wesende, ende daeren bouen van vijfftich goude croo-
nen tot profijte vande ghemeyne saecken. Ghedaen tot Delff den XXIX. Decembris.
M. D. LXXX.

Ter ordonnancie vanden Staten.

By my,

C. de Rechtere.

DEN BRIEF BY MYN HEERE DE PRINCE VAN ORANGIEN GHESONDEN AEN DE CONINGHEN ende andere Potentaten van der Chriſtenheit.

Doorluchtighſte / Groot-moghende / Ghenadighſte Coningh ende Heere.

ICk en twijffele niet ofte uwe Coninghlicke Ma^c. en is al ouerlanghe veraduerteert van ſekeren Ban oft Proſcriptie by den Coningh van Spaegnien teghen my ghepubliceert / ghemerckt dat hy den ſeluen heeft in alle ſpraken laten wtgaen / ende in vele plaetſen ende ſteden van der Chriſtenheit ghesonden ende wtgheſpreydt. D'welcke aengheſien / ſo heeft my metgaders alle myn goede vrienden ghedocht / dat ick doer gheen ander middel noch wegh myn eere en ſoude konnen voorſtaen noch voldoen (de welcke men nochtans my gheenſins en heeft willen raden in dangier oft ghevaerlickheit te ſtellen) dan ter contrarien teghen de voorſz. Proſcriptie my na den rechten verweerende / ende verontſchuldighende van't ghene dat my in de ſelue t'onrechten wert opgeleit. Om t'welcke te volbrenghen / ſo is't dat ick Mynen Heeren den Staten van deſe landen hebbe myn Verantwoordinghe ghepreſenteert: ende om inſghelijcks by allen Coninghen ende Potentaten van der Chriſtenheit (de welcke wt redene van haere groote preeminentien ende digniteiten / den toevlucht ende vpſtandt ſijn van de arme verdruckte Vorſten ende Heeren) myn eere te verdedighen / ende mynen goeden naeme ende reputatie te behouden: So hebbe ick my verſtoutt aen de voorſz. Coninghen ende Potentaten deſe myn Verantwoordinghe ouer te ſenden / metgaders oock aen V. Con. Ma^r. ootmoedelick daerbeneuen biddende ende verſoeckende / de ſelue gheſien / dat het V. Con. M^c. belieue een gelijckformigh oordeel daer van te gheuen / als Myne Heeren de Staeten (de welcke de beſte ende ghelooſweerdighſte ghetuyghen ſijn van alle myne daeden ende handelinghen) ghedaen hebben / alſo V. Con. Ma^t. wt haerlieder aduys / by myne voorſz. Verantwoordinghe gevoeght / t'ſelue breeder ſal belieuen te vernemen. Maer om dies willen / dat V. Co. M^c. moghelick

 vremdt

vremdt sal vinden / hoe wel dat de Coningh van Spaegnien langhe hier te vooren my van alle myn goeden berooft heeft / selfs na dat ick alle myn Gouvernementen in handen van de Hertoghinne van Parma / in dien tijdt Gouvernante van dese Nederlanden / overgh estelt hebbende / na Duytschlandt was vertrocken ter plaetse van myner gheboorte / aldaer ick my gherust ende vredelick / by myne broeders ende andere bloet-verwanten ende vrienden was houdende / van sinne ende meyninghe sijnde sulcks te continueren: ende hoe wel dat hy te dier tijdt mynen sone den Grave van Bueren hadde laten wt de Universiteit van Louen / daer hy ter schole lagh / opnemen / ende den seluen teghens s'landts privilegien / metgaders tegen synen eedt / ghevanghen nae Spaegnien wegh-voeren / alwaer hy noch in stricte ende wreede hechtenisse ghehouden wert: hebbende my noch daer en boven doer synen dienaer den Hertoghe van Alue doen ter doot verwijsen: Dat ick nochtans om alle de voorsz. redenen / die in der waerheit seer groot ende ghewichtigh ghenoegh waren / noyt gheen verandtwoordinghe en hebbe laten wtgaen / addresserende haer aen den voorsz. Coningh / also ick teghenwoordelick doe / hem verthoonende dat de crymen daermede hy my soeckt te belasten ende te beswaren / hem selve eyghentlick toebehooren: So is't dat ick V. Con. Mat. in aller onderdanicheit bidde ende versoecke / de ghestaltenisse van de crymen ende lasteringen / daer ick by dese Proscriptie mede beswaert werde / metgaders de qualiteit van mynen persoon te willen van te vooren overweghen ende insien / eer dat V. Con. Mt. van dit myn gheschrifte sal oordeelen. Want hadde de Coningh van Spaegnien te vreden gheweest met dien dat hy mynen sone ende myn goeden my is onthoudende / metgaders dat hy vijfentwintigh duysent croonen op myn lijf heeft ghesett (also hy nu in desen Ban doet) beloouende edel te maecken alle die hen souden laten ghebruycken om my dat leven te benemen / ende hen noch daer toe quijt te schelden ende te vergheven alle crymen ende misdaden hoe groot dat die oock wesen mochten: so hadde ick ghedúldighlick verwacht / tot dat het Gode soude belieft hebben hier in anders te voorsien / ofte emmers ick hadde doer eenighe ander middelen (ghelijckerwijs ick hier te vooren ghedaen hebbe) my selve ende de myne ghepooght te behoeden / metgaders wederom in de possessie te kommen van t'ghene dat my met rechten is toebehoorende: ende waere also ghebleven by de selve manniere van doen / die ick tot noch toe ghevolght hebbe. Maer naedemael dat de Coningh van Spaegnien hem vervoordert heeft / de geheele weerelt doer / te doen publiceren / dat ick ben de alghemeyne peste van de Christenheit, vyant der ganschen vveerelt, een valsch hypocrijt, ondanckbaer, onghetrouvve, een Schelm ende Verrader: het sijn voorwaer sodanighe lasteringen ende so smadelicke woorden ende iniurien / die gheen edelman / selfs van de ringhste onder s'Coninghs van Spaegnien na-

turelicks

tureliicke onderdanen / gheensins en kan ofte behoort te verdraghen: In der voeghen / al waere ick syn slecht ende absolupt vassal / soo is't nochtans dat ick doer sodanighe ende allesins so onrechtveerdighe een sententie / metgaders doer hem berooft sijnde van myne landen ende heerlickheden (wt saecken van de welcke ick daer te voor hem met eede verplicht was) my soude moghen met goede redene van alle myne obligatien / daermede ick hem noch schijne verbonden te wesen / voor ontslaghen houden / proeuende daerbeneuen (t'ghene dat de nature eenen jeghelicken leert) doer alle ghevoeghelicke ende bequame middelē / myn eere / die my (als oock allen oprechten van adel) behoort veel lieuer te sijn dan myn eyghen lyf ofte goet / te hanthauen ende voor te staen. Mids welcken / nadien het nu Gode heeft belieft / my die ghenade te doen / dat ick een vry Heere gheboren ben / van niemandt anders dan alleen van den Rijcke houdende ghelijckerwijs dat de Vorsten ende andere Heeren van Duytschlandt ende Italien doen) daer en bouen dat ick magh voeren den tittel van Prince absolupt / hoe wel dat myn Vorstendom niet seer groot en is: niet te min t'sy hoe dat wil / en sijnde syn naturelick onderdaen niet / noch van hem jet ghehouden hebbende dan wt saecken van myne heerlickheden / van de welcke ick van hem ben heel ende al onterft ende wtghesloten: So heeft my ghedocht / dat ick myn eere soude te kort doen / ja niet en soude konnen velen Vorsten / den welcken het Gode belieft heeft dat ick so naer soude bestaen ende toebehooren / metgaders allen mynen bloedt-verwanten ende nakomelinghen behoorlick contentement gheuen: t'en ware dat ick met een openbaer gheschrifte my verantwoordde op dese valsche beschuldinghen die in't aenschouwen van de gantsche Christenheit sijn wtghegeuen ende voorghestelt. Ende hoe wel dat t'selue niet en heeft konnen gheschieden / sonder eenighsins aen syn eere te raecken / so hope ick nochtans dat V. C. M^t. t'selue veel meer den noot / tot den welcken my ghebrocht ende bedwongen heeft de ghestaltenisse van dese Proscriptie / dan myn aengeboren aert ende nature / ofte oock mynen wille sal toeschrijuen. Want aengaende dat sommighe souden moghen vreemt vinden / dat ick my op sodanighe wijse ben verweerende / aenghesien dat ick t'anderen tijden veel landen ende heerlickheden van hem ghehouden hebbe: so sal V. Con. Ma^t. belieuen te aenmercken het onwtsprekelick groot ongheluck dat my ghescheit is / ende dat noyt eenigh oprecht edelman sulcks heeft konnen verdraghen: te meer / so ick hem in gheener mannieren meer verbonden / noch in hem ghehouden ben / na demael dat hy my selue al langhe van te vooren alle myne goeden / metgaders myne leenen / heeft afghenomen / my vry-willighlick doer sodanigh middel ontslaende van den eedt / dien ick hem van der seluen weghe ghedaen hadde: sonder te spreken van dat hy selue is wtgheuende / dat ick een vremdelingh ben / ende niet syn naturelick onderdaen. Derhaluen al

waer't so/dat ick noch eenighe landen van hem te leene hielde: so en kan my nochtans t'selue recht dat hy wel gebruyckt/ẽ daer hy hem seluen/ wanneer het hem te passe komt/ teghen andere Potentaten ende Heeren mede is behelpende/ met rechte niet gheweygert werden. *Hy houdt van den Coningh van Vranckrijcke te leene/ als een vassal van synen Heere/ de Graefschap van Charolois: maer daerom en heeft hy niet ghelaten oorloghe te voeren teghen de Croone van Vranckrijcke/ende en houdt noch niet op daghelicks teghen de selue allerhande practijcken voor te nemen. Hy behelpt hem daer en tusschen met sodanigh een fondament/ namelick/ Om dat hy in anderen landen een souuereyn ende absolupt Heere is/ dat hem daerom gheoorloeft sij te wreken alsodanigh onghelijck/ als hy seyde van wylen den Coningh Heyndrick van hooghlouelicker ghedachtenis hem aenghedaen te sijn. Ten anderen/doe hy teghen den Paus Caraffe/ ghenaemt *Paulus* IIII. den krijgh was voerende: om dat hy de Coninghrijcken van Sicilien ende van Napels van den Paus als een vassal te leene hieldt/ so liet hy syn ontschuldinghe publiceren/ doer de welcke hy hem mainteneerde vry ende ontslaghen van synen eedt te sijn/wt redenen/ dat de Paus hem niet en hadde ghehouden als een leen-heere teghen synen vassal schuldigh is te doen/ volghende de leen-rechten/ die ouer beyden sijden behooren ghelijck te wesen. Nu en isser ter weerelt niet dat so met de nature ouer-een komt/ als dat een jegelick van synen't weghe aen de selue reghel behoort verbonden te sijn/ die hy van anderen begheert onderhouden te hebben. Derhaluen so en hoeft hy hem gheenssins te verwonderen/ ofte seldtsaem te achten/ dat ick op so menigherhande wyse van hem gelastert ende veronghelijckt/ daertoe syn onderdaen niet sijnde/ my behelpe met sodanighe middelen als my van Godt ghegheuen sijn/ ende met de welcke hy selue hem wel heeft willen behelpen teghen syne Heeren/ die hem in gheen dinghen ter weerelt hadden ouerlast ghedaen ofte beschadight/ te ghelijcken by het groot onrecht dat ick hebbe van hem moeten verdraghen/ ende by dese leelicke schandt-vlecke daer hy my ende myn gantsch geslachte mede soeckt te besmetten. Ende aenghemerckt dat Myne Heeren de Staeten/ den welcken naerder bekent is de waerheit van't inhoudt deser myner Verantwoordinghe/ hebben de selue voor oprecht ende waerachtigh verklaert/ my een ghenoeghsaem ghetuyghenis geuende mynes voorgaenden leuens: so is dit myn onderdanigh versoeck aen V. Con. Ma^e. dat de selue insghelijcks dese myne antwoorde voor goet aensiende/ belieue daerbeneuen te gheloouen/ dat ick gheen Schelm noch Verrader en ben/ maer (Gode lof) een edelman van goeden ende seer ouden huyse/ metgaders een man met eeren/ waerachtigh in alle t'ghene dat ick beloue/ niet ondanckbaer/ noch onghetrouwe/ oock niet ghedaen hebbende/

waerom

* In den brief aende Coningh vã Vranckrijcke ghesondẽ/staet also: Hy houdt van V. Con. Ma. te leen, &c.

waerom dat een Heere ende Ridder van myner qualiteit met rechten soude moghen ghelastert afte ghestraft werden: my voorts dienstelick aen V. Con. Ma^t. ghebiedende / ende ootmoedelick biddende / my altijt te willen houden als eenen van syne onderdanighste ende ghewillighste dienaers/ Hier mede

Doorluchtighste / groot-moghende / ghenadighste Coningh ende Heere / bidde ick den Almachtighen Godt / V. Con. Ma^t. te verleenen in langhdurige ghesontheit een gheluck-saligh langh leuen. Tot Delft/den iiii. dagh Febzuary/ M.D.LXXXI.

V. Con. M^t.

Onderdanighste ende gantsch ghehoorsaem dienaer,

Guillaume de Nassau.

VERTHOONINGHE VAN MYN HEERE DE PRINCE VAN ORANGIEN, aen Myne Heeren de Generaele Staten.

MYNE Heeren/ Ghy hebt sonder twyffel wel ghesien
seker sententie by forme van Ban ofte Proscriptie/
by den Coningh van Spaegnien herwaerts-ouer
ghesonden/ende naderhandt gepubliceert by beuele
van den Prince van Parma. Ende also onse vyan-
den daerdoor gepooght hebben onse eere ten hoogh-
sten aen te tasten / ende alle onse voorleden daeden ende handelingen
quaet te doen vinden: So hebben wy voor goet aenghesien/hierop te
nemen advys van vele ende diversche vermaerde personagien ende
van grooter qualiteit selfs van de voorneemste Raden der landen
van herwaerts-ouer. De welcke / acht ghenomen hebbende op de
ghestaltenisse van de voorsz. Proscriptie/ metgaders de leelicke ende
schandelicke crymen/die ons daerin werden opgheleit (hoe wel t'on-
rechten ende sonder eenighe redene) hebben eendrachtelick gheadui-
seert ende ons gheraden/ dat wy doer gheen ander middel en konden
onse eere voldoen / noch ghenoeghsaem voorstaen/ dan de selue doer
een openbaere schrifte verdedighende / ende bewijsende hoe onghe-
rechtighlick dat wy van velen crymen sijn beschuldight eñ beswaert
worden / Insghelijcks hoe dat men ons openbaerlick heeft ghe[illegible]u-
rieert ende ghelastert. Achtervolghende d'welcke advys / Myne
Heeren naedemael dat wy ulieden alleene in dese weerelt voor onse
ouerheeren bekennen: So presenteren wy ulieden dese onse Verant-
woordinghe teghen de lasteringhen van onse teghenpartye gheschre-
uen / doer de welcke wy niet alleene en verhopen haere valsche be-
schuldinghen ende bedrogh ontdeckt/maer oock ons/metgaders alle
onse voorgaende handelinghen / wettelick verdedighet te hebben.
Dewyle dan dat haere voorneemste intentie ende meyninghe is/ alle
middelen te soecken om ons t'leuen te benemen / ofte emmers wt de-
sen landen te verbannen/ende ten minsten die authoriteit die ulieden
belieft heeft ons te gheuen / eenighsins te swichten ende te vermin-
deren/euen als oft hem allsdan alle dinghen na haren wille ende wen-
schen souden gaen / so sy konden t'selue te weghe brenghen: Ten an-
deren / ghemerckt dat se ons valschelick beschuldighen / als dat wy
doer onbehoorlicke middelen de voorsz. onse authoriteit souden be-
houden: So bidden wy ulieden/ Myne Heeren/ te willen ghelooven/
hoe wel dat wy te vreden syn noch so langhe als't Godt belieuen sal/
onder

onder ulieden te leuen ende te verkeeren metgaders onsen ghetrouwen dienst voorder te continueren: dat wy t'selue niet teghenstaende/ noch ons leuen (d'welck wy tot uwen dienste heel ende al hebben toegheeyghent) noch onse teghenwoordicheit in't midden van ulieden/ so lief ende weerdt niet en sijn houdende / dat wy niet van herten gheerne ons leuen en begheeren te laten/ofte wt den lande te vertrecken/ wanneer ghy sult beuinden/ dat d'een of d'ander ulieden mochte eenighsins dienstelick wesen/ om een versekerde vryheit te moghen verweruen. Ende belanghende de authoriteit die ulieden belieft heeft ons te gheuen / ghy weet / Myne Heeren / hoe menighmael dat wy ulieden hebben ghebeden / te willen met den dienst dien wy tot nu toe ghedaen hebben/ ulieden te vreden houden ende ons te ontlasten/is't by aldien dat ghy beuindt tot uwe ende der gemeene saecke welvaert also te behooren: ghelijckerwijs als wy noch tegenwoordelick t'selue met ernst versoecken: Vlieden daerbeneuen niet te min aenbiedende (also wy altijdt ghedaen hebben) dat wy in alle t'ghene dat ulieden belieuen sal ons te beuelen / bereyt sijn ghetrouwelick voort te varen ende te continueren/ om ons tot den dienst des vader-lants te laten ghebruycken: by den welcke wy gheen dingh ter weerelt en achten / also wy t'selue ulieden breeder sijn verthoonende in dese onse Verantwoordinghe. De welcke/soo't ulieden raedtsaem dunckt/wy ulieden versoecken te willen goet vinden ende ghedooghen dat se door de printe aen't licht ghebrocht werde/ ten eynde dat niet ghy / Myne Heeren/alleene/maer oock de gheheele weerelt van onser saecken billicheit ende onser teghenpartye ongherechticheit moghe dies te beter oordeelen.

Ghepresenteert by Mynen Ghenadighen Heere den Prince van Orangien, aen Myne Heeren de Generale Staten ende van de Gheunierde Prouincien vergadert binnen der stede van Delff, den XIII. *Decembris,* M. D. LXXX.

Onder stont gheschreuen:
My present. *I. Houfflin.*

ANTWOORDE VAN MYNE HEEREN DE GENE-raele Staeten.

DE Generale Staeten onlangs ghesien ende gelesen hebbende seker Proscriptie by de vyanden ghepubliceert teghen den persoon van V. Vorst.Ghen. vvaer mede sy de selue vvillen opleggen seer leelicke ende onbehoorlicke crymen, om die selue in den haet te brenghen, als of se by onbehoorlicke middelen, ofte slimme vveghen ende practijcken soude ghevsurpeert hebben die stede, graed, digniteit ende officie daer in sy teghenvvoordelick ghestelt is: metgaders pooghen haeren persoon als eenen roof ende buyt ouer te leueren, ende de selue haere eere tebenemen: Ghesien hebbende insgelijcks die Verantvvoordinghe van V. Vorst. Ghen. teghen de voors. Proscriptie: Bevinden by t'ghene dat in dese landen hem in der vvaerheit heeft toeghedraghen (d'vvelck eenen jeghelicken van de voors. Staeten in't besondere, ende voor so vele als't hen aengaet, kennelick is ende openbaer) dat de voors. crymen ende lasteringen t'onrechten V. Vorst. Ghen. sijn opgeleit: Ende belanghende de lasten, so vvel van Lieutenant generael, als van de particuliere gouuernementen, dat nae voorgaende vvettelicke keuse ende electie, V. Vorst. Ghen. de selue niet en' heeft vvillen aenveerden, dan van ons ernstlick daer toe versocht ende ghebeden sijnde, in de vvelcke sy oock altijdts ghecontinueert heeft op onse begeerte ende aenhouden, metgaders met volkommene vernoeginghe ende contentement van den lande: Versoeckende aen de voors. V. Vorstel. Ghen. noch voorder in den seluen te vvillen volheerden ende continueren, ende daerbeneuen belouende

alle hulpe ende by ſtandt, ſonder te ſparen eenighe van haere middelen, metgaders alle ghevvillicheit ende gehoorſaemheit V. Vorſt. Ghen. te bevvijſen. Ende ouermidts dat den voorſ. Staten vvel bekent ſijn de ghetrouvve dienſten by V. Vorſt. Ghen. deſen landen ghedaen, ende de ghene die ſe in toekomenden tijde noch van haer ſijn vervvachtende: So is't dat ſe de ſelue preſenteren tot meerder verſekertheit van haren perſoon, te onderhouden een cornette van peerde-volck, voor haere lijf-guardie, verſoeckende aen V. Vorſt. Ghen. die te vvillen aennemen van vvegen der ghenen die hen bekennen verobligeert ende verbonden te vveſen, de ſelue te bevvaren. Ende ſo vele als de voorſ. Staten belanght, die hen ſeluen by de voorſ. Proſcriptie oock belaſt ende beſchuldight vinden, So verſtaen ſy insghelijcks met den eerſten hen daervan te iuſtificeren ende verontſchuldighen, alſo ſy ſullen bevinden te behooren. Aldus beſloten in de vergaderinghe van Myne Heeren de Generale Staeten, binnen der ſtede van Delff, Den ſeuenthienden dagh in December, xv^{c}. tachtigh.

Ten vvtdruckelicken beuele Van de voorſ. Staten.

Gheteeckent:

I. Houfflin.

Ie Maintiendrai

Nassav.

APOLOGIE OFTE VERANTWOORDINGHE DES DOERLVCHTIGHEN ENDE HOOGHGHEBORE-nen Vorsts ende Heeren, Heeren Wilhelms van Godes ghenade Prince van Orangien: Graue van Nassau, Catzenellenboghen, Dietz, Vianden, &c. Erf-burghgraue van Antwerpen, ende van Besançon: Baenerheere van Breda, Diest, Grimberghe, van Arlai, Nozeroi, &c. ende Heere van Chastel-bellin, &c. Stadthouder generael van den Nederlanden: Gouverneur ouer Brabant, Hollant, Zeelandt, Vrieslant eñ Vtrecht: ende Admirael; Teghen den Ban ofte Edict by forme van Proscriptie ghepubliceert by den Coningh van Spaegnien tegen den voors. Heere: Waerwt sal blijcken van de lasteringhen ende valsche beschuldingen in den voors. Ban begrepen.

ALso wy / van dien tijdt af Myne Heeren / doe wy eerst hebben ons seluen metgaders al het ghene dat in onsen vermoghen was/ghewillighlick begheuen ende toegheeyghent tot het wederkrijghen uwer vryheit eñ der versekeringhe van uwe persoonen / goeden ende conscientien/dit van Gode insonderheit begheert hebben / ende wt gantscher herten altijdt ghewenscht / Namelick / Waer't dat wy t'ghene dat ons eyghentlick is raeckende / grooter gheacht ende meer ghesocht hadden dan uwe alghemeyne welvaert/ dat wy alsdan met goeden rechte een eeuwighe schande ende straffe souden lijden/als hebbende door onsen eyghenen wille ende toedoen/ die selue op onsen hals ghehaelt: Ende ter contrarien/ So alles wat wy hier te vooren ghedaen hebben / ende alle den last van dese sware oorloghen / by ons eensdeels dus langhe ghedraghen / ware tot dien eynde alleene gheschiedt ende voorghenomen/om den staet onses vaderlandts te versekeren ende in syn wesen te onderhouden: Dat in sulcken ghevalle/den heymelicken ende verborghenen haet/ door de quaetwillige al ouerlanghe teghen dese landen ende alle eerlicke luyden gevaett / eensganghs ware wtghebroken veel lieuer ouer onsen persoon alleene / dan ouer so veel

luyden van eeren/ ja ouer de ghemeynte van alle dese landen: Doch op conditie / dat wy so wel voor de gherusteit onser eyghen conscientie/als tot bewaernisse onser eere / metgaders van onsen goeden name ende fame by allen volcken ende naecomelinghen / hier van eens mochten voor alle de weerelt een heerlick ende openbaer ghetuyghenis verweruen: So ist dat wy dusdanighe onse begheerte / tot onsen grooten vernoeghen teghenwoordelick hebben vercregen / doer't middel van dese wreede ende barbarische verbanninghe / strijdende teghen alle goddelicke ende weereltlicke rechten/ ende dierghelijcken in desen landen (die onder allen anderen natien van weghen haerer wtnemende vriendelickheit ende beleeftheit sonderlick vermaert sijn) noyt gheene en is ghehoort ofte ghesien worden. Want hoe wel dat de mensche voor hem seluen niet beters en conde wenschen dan eenen voorspoedighen/ ghelijckformighen ende gheluckstalighen loop synes gantschen leuens/ sonder aenstoot oft eenighe quade teghencomste: Nochtans hadde't ons ghestadighlick moghen al na onsen wensch gaen / ende en waere den haet der Spaensche natie metgaders haeren aenhangheren ons niet teghenghevallen: So souden wy nu moeten dit voordeel missen van alsulck een ghetuyghenis / als onse vyanden selue ons hebben ghegheuen: het welcke wy achten de schoonste blomme van den crans der eeren te wesen / waermede wy noch voor den eynde onses leuens / wel begheert hadden verciert te werden. Ja wat kan ter weerelt doch aenghenamer wesen / insonderheit den ghenen die voor hem ghenomen heeft een so groot ende wtnemelick werck te volbrenghen / als daer is de wederkeeringhe van de vryheit eenes so goeden volcks / sijnde door so snoode luyden verdruckt: dan totter doodt toe ghehaett te werden van synen ende des vaderlandts vyanden / ende doer haeres eyghenen mondts belijdenisse te ontfanghen een louelick getuyghenis van syner ghetrouwicheit tot den synen / ende standtvasticheit teghen de tyrannen / ende teghen de ghene die de ghemeyne ruste sijn verstoorende? In der voeghen dat de Spaegniaerts ende haere aenhangers/ daer sy meynden ons groot leedt ende spijt mede aen te doen/ als doer dese schandelicke verbanninghe / hebben ons veel eer doer de selue een sonderlinghe vrientschap ghedaen / ende oorsaecke ghegheuen om ons dies te meer te verblijden: de wyle dat sy buyten onsen wenschen/ons dese baene hebben gheopent / om ons seluen te moghen verantwoorden / ende om de gheheele weerelt kennelick te maecken die billicheit ende gherechticheit van onse aenslaghen ende voornemen: na latende onsen nacomelingen mids desen eenen patroon van deughden/ om naeghevolght te werden van allen den ghenen / die daer gheen schande sullen willen aendoen der edele afcomste van onse vooroudereren: onder den welcken noyt niet eenen heeft de tyrannye toeghedaen gheweest/ ofte eenighsins voorghestaen/maer hebben alle gelijck beminende

eñ na haren staet vervoordert de vryheit der volcken/ouer de welcke sy eenighe macht ofte beuel hadden. Ende hoe wel dat wy geen sonderinghe oorsaecke en hebben ons te beklaghen/als hadden wy hier te vooren niet stoffe ghenoegh gehadt / om vry te mogen spreken van ons seluen / eñ te straffen de groue ende ongeschickte fauten van onse vyanden : nochtans eensdeels de eerbaerheit en liet ons niet toe dat wy selue ons eyghen lof souden verhaelen / d'welck al te swaer om doen is al hadde men noch so groote mate ende manierlickheit voorghenomen daer in te ghebruycken:eensdeels oock en woude het ons niet wel voeghen noch aenstaen / dat wy der vyanden fauten ende mishandelinghen souden verbreyden: ja het dochte ons veel beter / eenen deel van haer ongheschickte ende onbehoorlicke aenslaghen met stillswyghen te vergrauen / dan de selue (hoe wel met der waerheit) ruchtbaer maeckende/ jemandt oorsaecke geuen om te vermoeden / als souden wy ghenyeght syn om van ander luyden qualick te spreken. Maer nu / Myne heeren / naedemael dat door dese verbanninghe niet onse eyghen persoone alleenelick ghestraft ende tot eenen roof ende buyt wreedelick ghestelt wert : maer dat elck een claerlick siet ende bemerckt / dat men onder t'decksel van onse quetsuren de gantsche ghemeynte ende den gheheelen staet van dese landen soeckt te verwonden:(also nu t'selue niet meer en gheschiedt by kleyne smaedtschriften/ofte fameuse libellen/gemaect by luyden van gheener weerden / ende der welcker schandelick naespreken ons noyt meer beweeght en heeft / dan de tonghe van een kleyn slanghskens / d'welck men in't voorschrijden veel eer met den voeten pleeght te vertreden/ dan hem veel te bemoeyen om daer teghen te staen vechten : maer ghemerckt dat luyden van so grooten qualiteit hen so verre ende soo leelick vernederen / dat se gheen werck en maecken van met quaet te spreken ende andere valschelick te beschuldighen / haeren tijdt onnuttelick ouer te brenghen :) So hebben wy voor noodigh aenghesien den mondt eens ten rechten op te doen / ten eynde dat ons vaderlandt (voor't welcke wy dat leuen insghelijcks bereyt sijn by te setten/ also wy die goeden alreede ghedaen hebben) door ons stillswijghen gheensins verkortt ofte beschadighet werde : ten anderen op dat dese hooghe ende machtighe tittelen van so veel landen ende Coninghrijcken (de welcke hen oock wel duruen wtstrecken tot ouer Asien ende Afrijcken) menighen de ooghe niet en verblenden/die van den saecken deser weerelt veel meer na den wtwendighen schijn ende aensien der seluen/dan wt eenige vaste ende welgefondeerde redenen plegen te oordeelen. Wy bevroeden wel genoegh/dat de gene die ons verbannen in velen dinghen meerder voordeel hebben dan wy/eñ insonderheit in twee poincten. D'een is/dat se konnen grootē thoon eñ gelaet maecken van haere groote qualiteitē/die onse condicie seer verre te bouen gaen. D'ander is/Also de menschen van nature geneyght

 sijn/

sijn / om der achterclap ende valsche beschuldinghen haere ooren seer gheerne te openen / Selfs dat in een costelicke maeltijdt (na t'seggen van eenen van de voortreffelickste poeten / daer wy dickwils af ghehoort hebben vermanen) gheen sausse so lieuelick en smaeckt / ofte der kele so aenghename als het achterclappen den ooren is: Ende also ter contrarien gheen dingh ter weerelt so noode ghehoort wert / als wanneer de mensche hem seluen loeft ende beroemt: Dat onse vyandt van dese twee dingen tot synen besten heeft t'gene dat vreughdt ende ghenoechte mede bringht: ende wy krijghen t'onsen deel t'ghene dat aen hem seluen hart ende swaer / ja der gheheele weerelt onaenghename is ende verdrietelick. Maer wy verhopen / doer het toedoen van uwe goedtjonsticheit ende gheneyghden wille t'onswaert / dat ons noch d'een noch d'ander sal konnen eenighe schade toebrenghen: ghemerckt dat ghy van ouer langhen tijdt wel ervaren hebt / hoe dat de statelicke ende doerluchtighe qualiteiten / als se met tyrannye eenighsins bevleckt sijn / gheen kracht noch vermoghen en hebben om de vrye ende manlicke herten tot henwaert te trecken ofte te ghewinnen. Ende ten anderen / naedemael dat de gewonelicke wyse ende manniere onses leuens / ulieden ghenoegh bekent is / hoe dat wy euen so weynigh lust ende ghevallen hebben om ander luyden te schelden ende te straffen / dan wy doen om ons seluen te beroemen: So wy nu teghen onsen danck ghenoodtsaeckt werden d'een of d'ander te doen (alsoo't ons qualick sal moghelick sijn t'selue te konnen laten hoe wel dat wy ons hebben voorghenomen alsulcke mate daerin te houden / als't eenighsins sal doenlick wesen) ende also in desen jet bevonden wert / dat jemandt mochte duncken niet seer wel te betaemen: dat selue sullen Mijne Heeren veel meer moeten toeschrijuen den hooghsten noot / tot den welcken onse vyanden ons hebben bedwonghen / dan dat ons sulcks van naturen soude aenghebooren sijn: ende ons daervan ontlastende / sullen se de onbeschaemtheit metgaders het onghetijdigh porren van onse vyanden sulcks alleenelick aentijghen. Want aenghesien dat de selue ons valschelick hebben beschuldight van ondanckbaerheit ende onghetrouwicheit teghen onsen heere / noemende ons een ketter, boosen hypocrijt, Iudas ende Cain ghelijckende, t'hooft ende principaelste perturbateur van den lande, rebel, vremdelingh, vyandt des menschelicken gheslachtes, die ghemeyn peste van de Christenheit, schelm, ende verrader: hebbende ons daerenbouen als een beeste in handen van alle moorders ende verghifters ouergheleuert, om ons dat leuen te benemen, mids stellende eenen sekeren salaris, indien jemandt t'selue conde executeren: So laeten wy ulieden oordeelen / Myne Heeren / of wy ons oock wel van sodanige beschuldinghen alsoo't behoort sullen konnen purgeren ende supueren sonder de ghewonelicke manniere onses leuens / van niet gheern noch van ons seluen noch van ander luyden te spreken / erghens in te buyten te

ten te gaen. Daer en tuſſchen ſijn wy dier maten verſekert / ſo wel van de gherechticheit onſer ſaecke / metgaders hoe ghetrouwelick eñ oprechtelick dat wy met ulieden ghehandelt hebben / als van uwe redelickheit ende oprecht ghemoet / ins-ghelijcken dat ulieden ten beſten bekent is / hoe dat alle deſe dinghen gheſchiedt ſijn: So dat wy van ulieden niet anders en ſijn begheerende / dan dat ghy de kenniſſe ende oordeele van deſe ſaecke wilt aennemen / ende tot uwe meerder verſekeringhe / ruſte ende welvaert ſulcke ordre daerin ſtellen / als ulieden by de rechten / vryheden eñ privilegien des landts belaſt ende bevolen is / achtervolghende de hope ende t'goet betrouwen dat de ghemeyne man heeft op uwe wijsheit ende oprechticheit. D'welck wy van ulieden ſeer ernſtlick ende hertelick ſyn verſoeckende / ende tot den ſelven vermanende by den eedt ende plicht daer ghy Gode eñ den vaderlande mede verbonden ſijt: wel verſekert ſijnde / alſo wy in velen anderen dinghen minder ende gheringher ſijn dan onſe vyanden / dat wy ſe in dit poinct ſo verre ſullen te boven gaen / als ſy hen beneerſtighet hebben doer allerhande konſten ende middelen om uwe rechten / privilegien / ende vryheden gheweldelick te ſchenden / breken ende te onderdrucken: om de welcke voor te ſtaen / te onderhouden ende te bewaren / wy van goeder herten ende met aller ghetrouwighheit altijdt ons uterſte beſte ghedaen hebben. Ende hoe wel dat wy onſen goeden name ende fame ſo leedt niet en hebben / dat wy niet wel in dancke en ſouden nemen (alſo wy hopen onſe daden ende handelinghen wel weerdigh te ſijn) van allen Vorſten / Potentaten ende Ghemeynten deſer weerelt / wel gheeſtimeert ende geacht te werden / behalven van den Spaegniaerden ende haeren aenhangheren / van den welcken ſo langhe als ſe in haer tyrannisch voornemen ſijn volherdende / wy gheenen danck noch jonſte noch eenighe vriendtſchap en begheeren: Nochtans de wyle dat ghy lieden in deſer weerelt alleene de ghene ſijt / den welcken wy met eede verplicht ſijn / ende aen de welcke alleene wy ons houden verbonden te weſen: ja die alleene vermoeght onſe daeden te loven ofte te ſchelden: So willen wy als dan ons oock te vreden ende voor voldaen houden / als wy ſullen van uwent weghe een ghetuyghenis ontfanghen hebben / over een ſtemmende met onſe intentien ende voornemen / de welcke noyt en ſijn verſcheyden gheweeſt van uwe welvaert / dienſt eñ nutticheit: ja wy willen als dan gheerne ende ghedüldighlick lijden / dat andere volcken ende natien van den ſelven oordeelen elcke nae haere paſſien ende eyghen ſinnelickheyt (ofte emmers (t'ghene dat wy veel liever ſagen) nae de redelickheyt ende gherechticheit / achter dat ſy alle vooroordeel ſullen hebben afghelept ende haer verſtandt bevrydt van alle duyſter wolcken deſer grootheden / die hen mochten hier te vooren t'gheſichte verblendt ofte verdonckert hebben.

SO nu onſe vyanden ſtracks waren ghekommen tot aen't rechte

 poinct

poinct van dese verbanninghe / ende hadden voortghebracht de rede-
nen op de welcke ghefondeert is dese wreede ende barbarische senten-
tie (die ghenoegh wtwijst de bloohelt haeres herten d'welck na de
deughsaemheit haerer vooroudereu gheensins en is aerdende:) Wy
en souden oock so veel woorden ende so wijtloopende redenen alhier
niet ghebruyckt hebben / maer hadden onse onschuldt rechte voort in
den beghinsel verclaert / ende bewesen hoe swack ende vervalligh dat
de grondtlegginghe ende fondeersel der seluen is. Maer aengemerckt
dat sy lieden / om ons by alle menschen verhaett te maecken / lieuer
hebben ghehadt eenen hoop lasteringhen ende smadelicken naspre-
kens in den eersten aenkommen de gantsche weerelt voor ooghen te
stellen / ende in't vervolgh haerer redene hier ende daer (selfs daer't
niet met allen te passe en komt) de selue oock mede doer te reghen eñ
onder tusschen te steken / sonder schaemte ende seer schandelick van
ons sprekende: So hebben wy voor noodigh / ja voor seer redelick
aenghesien sodanighe valsche beschuldingen te verandtwoorden: ten
eynde dat niet lichtelick jemandt doer sulcke onwarachtighe redenen
beweeght ofte valschelick bericht synde / dese onse verweeringhe met
verwreemden herte van ons aenneme / anders dan t'ghemeene recht
van alle volcken ende die gherechticheit is vereysschende. So vele
dan belangt desen hoop van lasteren / daer doer wy so smadelick be-
faemt ende ghescheudt werden / de welcke wt desen Ban wtghedaen
synde / anders niet dan eenen roock ofte damp en sal ouerblijuen:)
Wilt doch acht nemen / Myne Heeren / hoe slecht / hoe eenvoudigh /
ende sonder eenighen ghesochten schijn ofte verwe dat onse verwee-
ringhe is / die wy daerteghen ghedencken te ghebruycken. So ghy
ons opt voor sulcks hebt aenghesien ofte ghekent / als onse vyanden
nu opentlick sijn wtgheuende / ofte so wy sodanighe verwen draghen
t'sij aen onsen lichame ofte siele / met den welcken de ghene die dit ge-
schrifte ghesmeedt heeft / hem darf beroemen ons ten rechten ghecon-
trefeit te hebben / (d'welck ghy / Myne Heeren / alderbest behoort te
weten / dewyle dat wy van jonghs op onder ulieden verkeert / ende
nerghens elders den tijdt onses leuens dan by ulieden ouerghebracht
hebben: So sijn wy wel te vreden / dat ghy ons weyghert ghehoor
te gheuen / selfs dat ghy niet een eenigh woort wt onsen monde
kommende en luystert ofte verstaet. Maer so wy daer en teghen in
onsen gantschen leuen beter eeren weerdt / veel oprechtiger / ons meer
onthoudende / min tot ghiericheit gheneghen sijn gheweest / dan de
ghene die hem ghemoeyt hebben met dit eerloos ende schandelick ge-
schrift te stellen / of dan de ghene die desen Ban heeft doen wtroepen /
te weten de Prince van Parme / soons sone van Signor Pietro Aloy-
sio Farnese / wiens vrome feyten metgaders syn merckelick eynde de
historien ghenoegh sijn wtwijsende: Eñ so ghylieden voor sulcks ons
bekent hebt / naemelick dat wy ende onse vooroudere souden beter

luyden

luyden van eeren / dan die voorsеyde / ofte haere ouders sijn / (want wy van den Coningh noch niet spreken en willen) So hout dat voor vaste ende versekert / alsо se recht van vooren aen ons valschelick beghinnen te lasteren ende te schelden / datse insghelijcks niet en sullen te ghelooуen sijn in al de reste van haere onbeschaemde ende valsche beschuldinghen. Want waer toe dienen anders alle dese lasterwoorden verhaelt / dan om de geheele weerelt te bewijsen / dat onse vyanden seer wel van jemandt konnen missegghen ende lasterlick spreken: ja datse den ghenen / dien se door Godes ghenade noch met verghift noch met den sweerde en hebben konnen ombringhen / noch met beloften bedrieghen ende met ydel waenhope ophouden / ten minsten met haere vergiftige tongen / die van jonghs op tot so oneerlick ende schandelick een ambacht ghewennet sijn / proeuen te verwonden?

Daer wert rechts inden beghinne een groot verhael ghedaen / van diueersche vveldaden, die vvy van de K. M^t. souden ontfanghen hebben, nopende de successie van vvylen Myn Heere de Prince van Orangien, onsen neue: ende dat ons de Coningh soude Ridder van syner orden ghemaeckt hebben: ende synen Lieutenant generael in't gouvernement van Hollandt, Zeelandt, Vtrecht ende Bourgoignen: oock van synen Rade van Staten. Maer waer toe alle dese dinghen? Om te bewijsen dat wy aen't huys van Spaegnien grootelicks ghehouden sijn / ende dat wy niet en konnen ontgaen / of wy moeten van ondanckbaerheit ouertuyght werden: ende ten anderen / nademael dat wy vvyt saecken van eeden van manschap ende trouvvicheit hem ghedaen in't verheffen van de leenen, steden, landtschappen ende heerlickheden, die vvy in diueersche syne landen ende prouincien van hem vvaren houdende, grootelicks verbonden ende verplicht vvaren ons te begheuen tot syner ghehoorsaemheit ende dienst, metgaders die vvelvaert syner saecken te vervoorderen, om ons insghelijcken van onghetrouvvicheit te beschuldighen. Wy en willen niet ontkennen / ende in desen ghevalle stemmen wy met den Coningh ende t'huys van Spaegnien wel ouer een / dat ter weerelt niet straf weerdigher en is / dan de mensche / die met dese twee vlecken besmett is / namelick met ondanckbaerheit ende met ontrouwe: ende dat de ghene die jemandt met dese twee dinghen beswaert ofte ghelastert heeft / hem wel alsо vele heeft gheseit / als of hy t'samen in eenen hoop vergaert hadde de reste van alle de lasteringhen / die so wel de wijse als d'onwijse / de beschepdene als d'onbeschepdene souden weten by een te rapen. Maer insonderheyt hoe dat een Heere van meerderen ende edeleren huyse is / dies te meerder schande ende oneere sal hy oock behalen / so hy van sulcke fauten kan ouertuyght werden. Ende wy selue en weygheren ons gheensins / van alle menschen verhaett / ja van der eerden wtgheroept te werden / ende dat onse ghedachtenisse ten eeuwighen daghen verwelcke / so verre als wy beuonden werden sulcks te wesen. Maer t'selue sal sijn op sulcke

condicie /

Vã de weldaden die Myn Heere de Prince van den keyser Karel soude ontfangen hebben.

Aenclachte van ondãcbaerheit.

Aenclachte van ongetrouwichz.

conditie / dat ſo wy konnen bewyſen / dat gheen Prince ter weerelt ondanckbaerer en is teghen eenen armen Heere / dan euen de ſelfſte die ons van ondanckbaerheit wil beſchuldighen / teghens ons ende teghen de onſe is: oock dat de onghetrouwicheit die hy t'onswaert ghebruyckt heeft (ſonder noch te ſpreken van dat hy openbaerlick heeft den gantſchen lande trouwe ende ghelooue ghebroken) meerder is dan men wel ſoude ghelooven: dat hem als dan oock al t'ſelue inſghelijcks wedervaere / ende dat hy ſo wel by alle die nu leuen als by den nakomelinghen voor ſulcks als hy is gehouden werde. De welcke ſtraffe wy aen hem veel meerder ſullen achten / dan de ghene die hy ons meynt aen te doen ende daer hy ons mede dreyght door deſe barbariſche ende tyranniſche verbanninghe: van de welcke met Godes hulpe wy ons niet meer en onſtellen / dat oft eenen droom ware. Eñ aengaende dat ſy ons den Keyſer Kaerel ſijn voorhoudende / willen wy alhier in den eerſten ende voor al proteſteren / dat wy de ghedachteniſſe des ſeluen altijt in hooghſter eere ende weerden gheſint ſijn te houden / eenſ deels om dat ſynen name ſo groot alomme is door ſyne feyten / eenſ deels oock om dat hem belieft heeft ons die eere te bewijſen / dat hy ons heeft in ſyn kamer opghetrocken den tijdt van negen jaren / ende wy hem daerenteghen altijdt ſeer ghetrouwen dienſt ende ſeer gheerne ghedaen hebben. Maer dewyle dat de ghene / die onder allen menſchen meeſt verbonden is ſynes vaders goeden name ende fame billighlick voor te ſtaen / komt ons vã ondanckbaerheit beſchuldighen / als dat wy niet en ſouden erkent hebben de weldaden die hy ſeght dat wy van den Keyſer ontfangen hebben: So bidden ende verſoecken wy / dat ghy ons wilt te goede houden / ſo wy tot onſer ontſchuldinghe moeten verclaren / belanghende de voorſ. weldaden dat wy niet en weten eenighe van hem ontfanghen te hebben: maer wel ter contrarien / dat wy hem dienſt doende groote merckelicke ſchade ende verlies daer by hebben ghehadt / alſo ghy t'ſelue klaerlick ſult vernemen / ſo ulieden belieft ons met ghedult te hooren.

Verantwoordinge op de beſchuldinge vã ondanckbaerheit.

So wilt hy dan ſegghen / dat de Keyſer ons jonſtighlick heeft ghehandelt ende ghetracteert, om ons te doen kommen tot de ſucceſſie van vvylen Myn Heere de Prince René onſen neue. Maer waerin doch? Want eerſtelick en was noyt eenigh Heere ſo qualick bedacht / die om de ſelue ſoude hebben willen teghen ons twiſten / oft hem daerteghen partye maecken. Daerom als de Keyſer ons de voorſz. ſucceſſie heeft laten volghen / ſonder ons eenigh letſel ofte hinderniſſe daer in te doen / wat heeft hy doch voor ons ſo vele ghedaen / dat oock den partydighſten richter die ons hadde mogen ghebeuren / niet inſghelijcks en ſoude ghedaen hebben? Ende of't ſo ware / dat wy hadden eenighe teghenpartyen ghehadt / naedemael dat ons recht ſo klaer ende wel ghefondeert was / dat men niet ter weerelt en konde daer teghen voortbrenghen / om t' ſelue te verduyſteren ofte eenighſins te beweghen /

ghen/ende dat de Keyser t'onsen profijte vonnis hadde hierop ghegeuen: wat soude hy doch voor ons ghedaen hebben / dan dat hy ons hadde recht gheadministreert / ons niet willende ontnemen / t'ghene dat ons by alle recht ende redene/ja by de nature selue gegeuen was? Maer so ulieden belieft/ Mijne Heeren/naerder in te sien de nature eñ aerdt van dese successie/ ghy sult beuinden/ dat wy so goet recht daerin hadden/dat de Keyser niet en vermochte ons die selue te benemen/ sonder ons dat merckelickste ende meeste onghelijck van der weerelt te doen.

Daer waeren in de voorsz. successie twee voorneemste stucken ofte deelen. D'een was t'ghene dat van onsen huyse van Nassau is kommende / d'welcke onse voorsaeten / naemelick onse grootvader ende oude grootvaders/oom ende oude oom vande vaderlicke sijde / ende letstlick onse rechtsweer oock van s'vaders weghe ghenoten hebben: te weten / de goeden die ons huydens daeghs sijn toebehoorende in Brabandt/ Vlaenderen/Hollandt ende Luxemborgh. D'ander was de successie van't huys van Chaallon. So vele als die successie van Nassau is belanghende/ diemen pleeght te heeten die van Breda/ om dat het die voorneemste plaetse is van onse heerlickheden / ende daer wy als oock onse voorouders altijdt onse rekenkamer / Raedt ende principaelste bewijsinghen/ chartres ende instrumenten hebben ghehouden: wie was de ghene die ons in de selue hadde konnen verstooren/t'en hadde gheweest onse Heer vader / de welcke oom was / also wy waeren rechtsweer/ van Myn Heere de Prince Rene sijnde een eenigh sone van Myn Heere de Graue Heyndrick van Nassau onsen oom eñ onses Heer vaders broeder? Maer so verre is het van daer / dat wy in de voorsz. successie souden hebben belett ofte ghehindert geweest by onsen Heer vader / dat hy selue heeft de moeyte ghenomen van te kommen solliciteren/ dat wy inde possessie souden gestelt werden: ende hy en vandt noyt mensche so onbeschaemt die hem eens hadde willen daerteghen setten / dan de President Schoore/ die in den raedt dese selfste woorden voortbrachte/ *Filius hæretici non debet succedere*: Dat is/Eens ketters sone en magh gheen erfghenaem wesen: om dies willen dat onse Heer vader / achtervolghende de exempelen van de vrome Coninghen/als daer waren/David/Josias / ende andere /; de kercken van syne landen die hy in Duytschlant was besittende/gereformeert hadde / eñ na den woorde Godes van den abuysen ghereynight/ selfs by toelaten van den Keyser. Ende daerom en liet nochtans den raedt niet aduys te gheuen na redene ende billicheit / also hy oock niet anders en vermochte te doen: aenghesien dat Myn Heere de Graue vã Kungstain onsen oom oock hadde in sijn successie van de Graefschap van Rochefort beuestight ende behouden gheweest/ niet teghenstaende dat hy selue een protestant was. Derhaluen naedemael dat alle t'gheschil (so men gheschil moet noemen

De successie vã Nassau eñ van Chaalon.

Die successie vã Breda.

t'ghene dat wy in onsen huyse mochten onder malcanderen hebben) hier in was gheleghen/ of de voorsz. successie behoorde den vader ofte den sone toeghewesen te werden: nochtans na rechten en konde niemandt anders/ dan wy alleene/ eenigh recht daerin voorwenden.

De Baroenyen van Bourgoignien eñ in den Delphinaet liggende.

Aengaende van't huys van Chaallon/ Voor't eerste en kan men niet segghen/ dat wy souden in den Keyser eenighsins ghehouden sijn van wegen der Baroenyen ende heerlickheden die wy in't Hertoghdom van Bourgoignien ende inden Delphinaet van Vienne houden ende vredelick besitten: want hy ouer de selue niet meer macht en hadde dan wy/ dewyle dat het al te mael stondt in de macht ende ghewelt van den Coningh van Vranckrijcke/ die t'elcke reyse alsser oorloghe tusschen de voorsz. Keyser ende Coningh begonste te rijsen/ dede te gelijcke aenslaen ende aenveerden so wel de Graefschap van Charollois/ die den Keyser selue was toecomende/ als oock onse Baroenyen: in der voeghen dat wy dies aengaende in hem gheensins en konnen ghehouden sijn/ ten waere om dat wy mede sijn begrepen worden in't verdragh van den paeys van Soissons/ d'welck wel het minste was dat hy behoorde ghedaen te hebben ter goeder gedachtenisse van onsen Heer neue/ de welcke nae so veel cloecke feyten van wapenen t'synen dienste ghedaen/ onlanghs daer te vooren in den seluen krijghstocht in de beleghheringhe van St. Desir/ het leuen voor des seluen Keysers voeten ghelaten hadde.

Vorstendom van Orangien.

Veel min isset in syner macht gheweest ons eenighe jonste te bewijsen/ om ons Vorstendom van Orangien te verkrijghen/ daer hy niet in te sien en hadde/ noch eenigh ander Prince ter weerelt: ghemerckt dat wy t'selue van geener hooger handt en houden/ maer vry ende absolutelick daerin sijn ghebiedende: d'welcke niet veel andere Heeren en sullen konnen segghen. Ja daer en is gheen Prince wiens goetjonsticheit om onses voorsz. Vorstendoms wille/ wy van doene hebbē/ dan alleene des Coninghs van Vranckrijcke: de welcke (so wy verhopen) aen t'gene dat eenen armen Vorst toekomt/ die tot synen onderdanighsten dienste is altijdt gewilligh ende bereydt/ niet en soude willen de handt aen slaen: want sulcks ware buyten recht ende redene/ de welcke hy niet en sal willen ouerschrijden noch voorby gaen: selfs in aenschouw van de getrouwe diensten die onse voorouders de Croone van Vranckrijcke/ metgaders t'Hertoghdom van Bretaignen (van t'welcke de voorsz. Coningh heeft syn afkomste/ eñ dies hy oock is een erfghenaem) met groot dangier van haer eygen leuen/ met groote oncosten ende onwtsprekelicke moeyte ende arbeydt ghedaen hebben.

De goeden in de Graefschap van Bourgoignien ligghende.

So resteert dan alleenelick t'gene dat ons toebehoort in de Graefschap van Bourgoignen/ ende van t'welcke wy so ongherechtelick ende tyrannischer wyse dus langhen tijdt sijn berooft ende onterft worden: daer van de schade by ons gheleden/ op dees tijdt schier

tot

tot de somme van twee millioenen is beloopende. Maer voor alle dinghen wouden wy/dat men wel bedochte de redene / waerom dat de Graefschap van Bourgoignen/ *Franche Conté* wert ghenoemt: naemelick (onder meer ander redenen) om dat de Heeren eñ de ghegoedde in den seluen lande die franchise ende vryheit hebben/ dat se mogen haer testament maecken ende disponeren van haeren goeden also ende aen wien dat het hun goet bedunckt : sonder datse ter cause van haere huysvrouwen/kinderen/oft ander naeste hoirs/ wie dat de selue oock sijn mochten/ bedwonghen konnen werden om van haeren goeden anders te moeten disponeren/dan alsoo't hun belieft. Derhaluen nademael dat Myn Heere de Prince Rene / doer synen eyghenen wille daer toe beweeght sijnde/ sonder eenigh voorder aenschouw op onsen persoon te nemen/ wesende doe ter tijdt noch een jongh kindt / eñ wonende in Duytschlandt / onder de macht ende discipline van onse meesters ende gouverneurs/ Maer aensiende alleenelick dat wy syn rechtsweer waren / ons heeft verklaert erfgenaem van alle syne landen ende goeden: (t'welcke hy was machtigh te doen achtervolghende de rechten ende costuymen van den lande :) So wy dan van dies weghen jemanden behooren danck te weten / dat sijn wy alleene den voorsz. Heere Prince louelicker ghedachtenisse schuldigh te doen : de welcke d'eerstgeborene sijnde van onsen huyse/heeft ghewilt/ also wy in den graedt van d'eerste gheboorte de naeste na hem waren/ dat wy oock insghelijcks de naeste na hem souden in't besitt van alle syne goeden kommen. Daerom wy en konnen tot noch toe niet sien noch bemercken dat wy van weghen deser successie souden aen't huys van Spaegnien eenighsins ghehouden sijn: ja daer en is oock gheen mensche ter weerelt / die sulcks met der waerheit soude konnen segghen.

Het ottroy

Men sal ons mogelick voorwerpen/dat de Keyser den voors. Heer Prince ottroy ofte consent hadde ghegheuen/eenen erfghename / die hem goet soude duncken/by testamente te noemen/ende dat de voors. Heer Prince wt crachte van't voorsz. ottroy ons tot synen erfghename verkoren heeft. T'gene dat hier wert bygebrocht/Myne Heeren / dient grootelicks tot onsen voordeele/ eñ en komt onsen vyant geensins te passe. Want doe de Keyser t'voorsz. ottroy was accorderende/ hy en wiste selue niet/ wien dat de voorsz. Prince tot synen erfgenaeme noemen worde : ja dat en heeft van niemandts konnen gheweten werden/ tot op dien dagh/dat het voorsz. testament wardt open ghedaen : d'welck eerst na t'ouerlijden van den voorsz. Heere Prince / in bywesen van de Coninghinne Marie hooghlouelicker gedachtenisse gheschiedt is. In der voeghen dat wy ons in desen gheualle oock niet en bekennen in den Keyser ghehouden te wesen/nademael dat ter seluen tijdt als hy t'voorsz. ottroy accordeerde / syn intentie ende meyninghe niet en was onsen persoon eenighe vervoorderinghe te doen:

Ja dewyle dat dese aen den voorsz. Prince bewesene jonste ofte faueur (so men faueur moet heeten t'gene dat selfs de aldergeringhste persoonen by ordinarise brieuen van de Cancelrye lichtelick weten te verkrijghen) gheensins t'onser aenschouwinghe ofte contemplatie is geschiedt. Want die wt t'gene dat daernaer eerst gevolght is soude van't voorsz. ottroy willen oordeelen / die soude hem vergrijpen teghen seker reghele / die wy den Keyser ghehoort hebben so dickwils herhaelen / dat alle aduysen ende raedtgheuinghen na de redenen ofte causen/ende niet na t'ghene dat wt den seluen ghevolght ofte ghesproten is / behoorden gheexamineert / ende voor goet ghehouden ofte verstooten te werden. Ende ghenomen dat daer gheen ottroy en hadde geweest: nochtans so bouen verhaelt is) en heeft Myn Heer de Prince Rene in't voorsz. testament niet verordonneert / dan t'ghene dat de rechten sijn wtwijsende.

Krijghs-testament.

Maer wat souden sy antwoorden / of wy hen bouen alle de voorsz. redenen noch voorhielden / dat onses Heer neuens testament/daer de questie van is/een krijghs-testament/ofte in den krijgh is gemaeckt/ (d'welck sy gheensins en konnen in twijfel stellen ofte verduysteren/) ja so rijpelick ende met sulcker solemniteit ghemaeckt / ende met wtdruckelicke woorden gefondeert op t'gene/dat de voorsz. Heer Prince (die al lange van te vooren in so veel voorgaende krijghs-tochtē / den Keyser ten dienste ghedaen/ genoegh was gheware worden de perijckelen die den krijgh is medebrenghende/ hem doe ter tijdt op de reyse begheuen hadde na een so ghevaerlicke oorloghe/ende tegen so machtigh eenen Prince als de Coningh Francoys was. Ende hoe wel dat wy in den rechten niet sonderlinghe veruaren en sijn: so is't dat wy nochtans noch wel onthouden hebben t'ghene dat diueersche gheleerde mannen in onses Heer vaders ende onse teghenwoordicheit hier van kommende te argueren ende te spreken / vastelick hielden staende/ dat niet alleene de testamenten / maer oock de Codicillen die in den krijgh werden ghemaeckt/ na de Keyserlicke rechten van sulcker weerden sijn/ dat so een krijghsman hadde voor synen eynde de gheringhste aenwijsinghe ofte beduydinghe van synen wille ghedaen / ja een dat minste teecken ghegheuen dat men soude konnen bedencken/ als dat hy hadde op synen schildt met synen bloede gheteeckent / ofte met de spitse van syn hallebaerde ofte rapier in d'eerde geschreuē den name van den genen dien hy tot synen erfgename woude maeckē: dat sulck een ordonnantie van den letsten wille onverbrekelick is / eñ na de oude priuilegien den krijghsluyden gejondt/behoort voor alle andere insettingen van erfgenaemen voorgetrocken te werden. Hoe veel te meer behoorde een so strijtbaer Vorst/eñ so cloeck een heldt sodanige priuilegie te genietē? Maer nu en valt hier geen questie van eenigh slecht teecken dat by hem soude gegeuē sijn. Want daer is voorhandē een testamēt/dat niet met der haesten/maer wel eñ rijpelick gemaeckt

is: niet

is: niet van eenen slechten ofte ghequetsten soldaet / die daer was op syn steruen liggende/maer van eenen deughtsamen/vromen ende eeuwigh lof weerdighen Vorst/gheassisteert sijnde van sijnen rade / ende alreede op wegen om in den krijgh te trecken:niet eenen vremden ofte buyten den gheslachte ghemaeckt / maer sijnen naesten bloedtverwandten ende rechtsweer: niet ter instantie van eenen lastighen ende moepelicken vleyer / maer aen een kindt in Duytschlandt wesende verre van s'Keysers legher/ doe hy S^r. Desir gingh belegghen / met een vast voornemen van daer voorder met den seluen legher tot voor Parijs te trecken:ja daer is een testament/niet buyten s'Keysers weten/ maer by syn octroy ghemaeckt ende volghende de rechten ende costuymen van de plaetsen. Daerom naedemael dat dese ordonnantie oft testament so vaste is bestaende: so en is het in niemandts vermoghen geweest de selue te krencken ofte twijfelachtigh te maecken/ ende noch veel min ons die heel ende al te benemen / ende daer van te frustreren/ dan doer een seker middel / d'welck al te wreedt ende tyrannisch hadde gheweest / ende moghelick meer ten grooten achterdeele dan tot voordeele van des Keysers goeden name ende fame / so hy anders dan na recht ende redene met ons hadde willen handelen. Maer ghelijckerwijs dat onder onse voorouders eenighe sijn gheweest/ die wel middelen wisten te vinden om die ongherechtighe eñ ondanckbaere Vorsten die hen waeren haer goet onthoudende/ tot recht ende redene te brenghen: alsoo verhopen wy oock met de hulpe Godes/eyndelick eenen ghelucckighen wtgangh te verkrijghen tegen den ghenen die ons van onsen goeden soo onrechtveerdelick berooft heeft/ende noch soeckt wreedelick ende op een tyrannische wyse oock dat leuen te benemen.

Nu dewyle dat wy nootsaeckelick noch moeten spreken van dese successie: So begheeren wy wel te weten/als de Keyser ons de voorz. successie liet ghenieten/ of hy ons oock jet ghaf van syn eyghen goedt ofte niet? Want ghenomen / dat wy anders niet ontfanghen en hebben dan t'ghene dat Myn Heere de Prince Rene heeft toebehoort: wy en konnen niet sien op wat voet ons de Coningh kan verwijten / dat hy ofte syn vader de Keyser ons souden jet ghegheuen hebben: t'en sy dat hy voor liberaelheit wil rekenen/ mildt van ander luyden goet te wesen. Maer wel ter contrarien (sonder hier te spreken van't groot ongheluck dat ons in de voorsz. Graefschap van Bourgoignen gheschiet / daerin wy nochtans so groot recht ende preeminentien hebben/ende van de welcke wy teghenwoordelick sijn berooft worden / wtstellende t'veruolgh der seluen tot der tijdt toe / dat de wapenen / die wy in handen hebben / ons meer rechts sullen hebben ghedaen/ dan de ongherechticheit des ghenen die't ons al te maele is onthoudende) so is't/ dat wy niet so haeste de voorsz. successie gheaenveerdt hadden/ ofte ons en wort alsso saene onttrocken de heerlickheit van

De heerlickheit vā Chastel-bellin.

Chastel-bellin/de welcke van so gheringher weerden is / dat de somme van de achterstellen die men ons van weghen der seluen op dit pas schuldich is/ beloopt tot drij mael hondert ende vyftigh duysent guldens. Noch bouendien so is ons oock dit ongheluck gheschiedt / om de mate van ongherechticheit t'eenemael te vervullen. De keyser Kaerel versocht sijnde van onsen Heere vader dat wy ten minsten alvoren mochten na rechten redintegreert werden in de possessie / in de welcke onsen voorsaet hadde gheweest: en woude t'selue gheensins ghedooghen/ maer hy liet ons alleenelick toe (doch onterft blijuende) het selue by weghe van rechte te vervolghen: waermede hy ons noch eenighen wegh ten minsten open liet / de wyle dat hy ons niet en belettede ons recht teghen hem voor te staen: ende t'proces ward by hem overghesett voor den Raedt van Mechelen. Maer de sone/ (die ons darf niet te min syne weldaden verwijten) siende t'proces ghereet om te wijsen/ den seluen dagh als dat soude gheschieden/ de advysen vanden President ende Raden alreede geregistreert sijnde/ ende wy vermaent dat wy souden na Rapport-geldt laten sien/ Neemt doch acht/ Myne Heeren/ hoe dat hy die ons ende den baenerheeren des landts ghesworen hadde recht ende iustitie te doen/ t'selue in desen gheualle ons heeft laten wedervaren. Hy verbiet den Raedt daermede voort te gaen / ende laet dat proces aen eenen naghel ophanghen/ daer het noch op deser uren blijft. Dit is t'groot voordeel / dat wy van't huys van Spaegnien hebben ontfanghen. Ja dit is den voet ende t'fondement/ daerop dit schandelick verwijt/ ende t'geheel timmeragie van desen eerloosen Ban is steunende.

So wy nu daer en teghen wouden ordentlick verhaelen/ hoe grootelicks dat dit huys van Spaegnien in onse voorouders is ghehouden (want van ons seluen en willen wy noch niet segghen) wy besorghen van in een wijde Zee te kommen/ die wy in veel maenden niet en soude konnen overschepen. Daerom willen wy alleenelick de voorneemste poincten aenroeren/ ende ulieden/ Myne Heeren / metgaders den leser de voorsz. obligatien in den historien ende oude registers van den lande/ laten eyghentlicker ondersoecken.

D'eerste van den huyse van Oostenrijcke die in Nederlandt is ghekommen/ langhen tijdt na dat onse voorsaten begonnen hadden Graefschepen ende heerlickheden in den seluen lande te besitten/ is de keyser Maximiliaen gheweest / die ter seluen tijdt noch maer Ertzhertoghe van Oostenrijcke was. Nu wien is het onbekent / dat de Graue Engelbert onse groote oom/ de gene was die syn wterste beste dede/ om den voorsz. keyser in synen staet te behouden / ja goet ende bloet metgaders syne sinnen ende verstandt daer toe niet ghespaert en heeft? En was niet de Graue Engelbert met Myn Heere van Romont de ghene die de slagh van Guinegaste wan/ hebbende door syn onversaeghtheit t'voetvolck by een behouden/ doe de ruyterye alreede in

Graue Engelbert van Nassau.

de sy de vlucht gheslaghen was/doer welck middel worden opgehouden de groote victorien van den Coningh Louys den elfsten/eñ doer t'selue middel ward dē staet van den Ert-hertogh Maximiliaen daer naer dies te meer versekert. En was hy niet de ghene die tot syner wederkomste wt Vranckrijcke / na dat hy by Betunen hadde ghevanghen gheweest / vandt Maximiliaen belemmert met oorloghe in Vlaenderen teghen Myn Heere van Rauensteyn ende die van Brugghe/ende bracht de saecken so verre/so wel met wapenen als doer synen raedt / dat se verdraghen worden / d'welcke een oorsaecke was dat de voorsz. Ert-hertoghe wederom wardt ghehandthaeft: ja die insghelijcks dede d'accord onderhouden by de ingesetene van Brugghe/so dat noch huydens-daeghs seer heerlicke eñ merckelicke teeckenen so wel van syner ghetrouwicheyt / als van de danckbaerheit van die van Brugghe tot hemwaert voorhanden sijn? Het was de selfde Engelbert die bedwangh de gene die aen de paelen des Rhijns gherebelleert waren/ ende heeft den voorsz. Keyser in vredelick besitt van de landen van Ouer-mase gestelt. Sonder te spreken van de gevaerlicke reysen voor den voorsz. Keyser by hem voorghenomen/ als die van Bretaignen/om dat houwelick van den voorsz. Ert-hertogh Maximiliaen met Vrouwe Anna (die erfgename van't Hertoghdom van Bretaignen was/ ende naderhandt tweewerf Coninghinne van Vranckrijcke is gheweest) te weghe te brenghen/ ende hadde so verre daerin ghehandelt / dat het al verwillighet was / ende synen voortganck hadde ghehadt/ ten waere dat Myn Heere Jan Prince van Orangien vader van Myn Heere Philibert t'selue verhindert hadde/ die t'houwelick van de selue vrouwe / wesende syn nichte ende rechtsweerinne/ met den Coningh Kaerel van Vranckrijcke maeckte. Ja de verdiensten ende weerdicheit des voorsz. Heeren waren in so grooter achtinghe in desen landen/ dat hy ouer alle de selue wardt Lieutenant generael ghesett.

De voorsz. Graue lieutenant general / ten tijde van Hertogh Kaerel van Bourgoinien.

De erfghenaem van alle de goeden / die de voorsz. Graue Engelbert herwaerts ouer hadde / was Myn Heere de Graue Jan van Nassau syn broeder ende onse grootvader. Ende na des seluen ouerlijden/ quam Myn Heere de Graue Heyndrick onse oom/ des voorsz. Heeren Graue Jans oudtste sone/in't besitt ende successie van alle de goeden van herwaerts ouer / naemelick die gheleghen sijn in Brabandt/ Luxemborgh / Vlaenderen ende Hollandt: ende Myn Heere de Graue Wilhelm onse vader in de goeden die in Duytschlandt liggen. Niemandt soude konnen loochenen/dat tot synen tijde in dese landē geen Heere en is geweest/ die meer aerbeydt eñ moeyte heeft gedaē eñ hem meer beneerstight om dē Keyser Kaerel te dienē dan de voorsz. Graue Heyndrick. Eñ om niet wijdt wt te varen in't verhaelen van't gene dat so wel bekēt is/so willen wy slechts met eenē woorde seggē/ dat hy is de gene die dē Keyser heeft de Keyserlicke croone op't hooft

Graue Heyndrick vā Nassau

doen

doen setten/ hebbende in dier voeghen dese saecken vervolght (doe de Keyser sijnde in Spaegnien / so wel doer syn af wesen als doer syne jonckheit van jaeren de ghelegentheit niet en hadde om selue sulcks te vervolgen) dat hy de Keurvorsten daer toe bracht/dat se den voorſ. Keyser preferneerden voor den Coningh van Vranckrijcke / die oock na de selue croone was staende. Maer also elck-eenen is kennelick dat dese Keyserlicke croone is de brugge gheweest/ die naemaels den Keyser heeft den wegh ghemaeckt om so veel ende so machtighe landen ende heerlickheden te verkrijghen: So en kan men oock niet ontkennen dat men om der seluen weldaet wille / den voorsz. Heere Graue alle danckbaerheit schuldigh was te bewijsen.

Maer soude men oock wel een teecken slechts/ ofte een weldaet alleene ons konnen bethoonen / die ons huys heeft van't huys van Spaegnien ontfanghen? Men siet op veel plaetsen hier te lande de stucken gheschuts met de wapenen van Hongheryen/die de Coningh van Hongheryen onsen voorouderen gegheuen heeft tot een ghetuyghenisse ende memorie van haere vrome feyten die sy aen den dienst der voorsz. Coninghen teghen de Turcken bewesen hadden: van den welcken stucken sommighe wt onsen huyse van Breda ons sijn gheweldelick ontvoert worden by den Hertogh van Alue / doe hy in desen landen was tyranniserende: ende sommighe sijn daer noch ghebleuen. D'welck wy tot dien eynde hier voortbrenghen/ om daer by te segghen/dat also langhe als dese stucken sullen in wesen sijn/ so langhe sullen oock duren de teeckenen van de vrome feyten onser vooroudeten/eñ dat heerlick ghetuyghenis dat hen van den Coningh van Hongheryen ghegheuen is. Maer also onse voorsaten so edel sijn gheweest/ende doer de ghenade Godes/metgaders haerlieder goet regiment ende huyshouden/ oock daerbeneuen niet arm en waren: so en hebben sy van dese Landtvorsten noyt niet gheeyscht/oock en hebben sy van den seluen noyt gheen gratuiteit ontfanghen/na dat sy wel ver dient hadden: daer nochtans de Keyserlicke croone ten minsten wel eenighe recompense was vereysschende. Wel is waer / dat de succesſie van Chaalon ende des Vorstendoms van Orangien is een groot aenwas ende vermeerderinghe van onsen huyse gheweest. Maer so wy dies-haluen in jemandt ghehouden sijn / dat is voorwaer de Coningh Francoys den eersten des naemens / die aen Myn Heere den Graue Heyndrick onsen oom ten houwelick gaf de suster van Myn Heere de Prince Philibert/ dochter van Myn Heere de Prince Jan / de welcke opghetrocken hadde gheweest by de Coninghinne Anne / des voorsz. Coninghs schoonmoeder / ende van de welcke de voorsz. Princesse de nichte was. Aenmerckt nu hier/Myne Heeren/den grooten onderscheit/die in desen gheualle hem verthoont. De Keyser heeft syn croone ontfanghen doer der arbeyt ende moeyte van onsen oom / ende en heeft hem gheen danckbaerheit bewesen: ende ter contrarien/

de Co-

dē Coningh Francois / die wel wiste wat de voorsz. Heere ghedaen hadde voor den ghenen die om t'selue was doende daer hy na stondt/ en laet daerom niet hē ten houwelicke te geuen dese Princesse tockomende erfghename van haeren broeder Myn Heer de Prince Philibert: daermede te kennen gheuende de voorsz. Coningh/ dat hy den seluen gheenen ondanck en wiste/die hem so standtvastelick ouer die sijde hieldt / aen de welcke hy hem eens ghevoeght hadde so dat wy t'selfde wel moghen van hem segghen dat de historischrijuers van synen tijden ghesept hebben dat hy een edel ende milde Vorst van herten was.

De Prince Rene.

Ende of schoon de Keyser ter gedachtenisse van den Prince Rene / achtervolghende synen wtersten wille oft testament/eenighe buyten-ordinarise weldaet / ofte iet by sonderlinghe priuilegie verwillighet ofte toeghelaten hadde; soude dat nochtans wel een ghenoeghsame recompense wesen voor so ghetrouwe ende voornemelicke diensten van so vroom ende cloeck een Vorst/die met macht ende ghewelt van wapenen niet alleene de schade van een slagh aen's Keysers sijde verloren/ heeft weder opgericht/maer noch daer en bouen hem heeft dat hertoghdom van Gelderen wederom verkreghen: ende die daer-naer voor den dienst des voorsz. Keysers noch quam voor syn voeten te steruen?

De Prince Philibert.

Wat willen wy segghen van den Prince Philibert / de welcke alleene heeft verkreghen t'hertoghdom van Melanen / het Coninghrijcke van Naples / ende t'samen met Myn Heere van Bourbon hem versekert heeft van de staet van Roome: die t'synen dienste den Paus aldaer ghevanghen/ende hem tot op't hooghste van sodanighe grootheit ende voorspoet eyndelick ghebracht heeft? Ende nu sal de sone sulcken Princen van hooghlouelicker ghedachtenisse / kommen verwijten/ dat de Keyser heeft haeren erghenaem ende neue recht ende iustitie gheadministreert? Ja en hadden die van Nassau hier te vooren niet gheleeft / ende en hadden die van Orangien niet so dapper in de wapenen gheweest / al eer dat desen Coningh gheboren ward: hy en soude niet so veel tittelen ghesett hebben / in den beghinne van desen Ban/ door den welcke hy ons valschelick ende lasterlick voor eenen Schelm ende Verrader meynt te verklaren: d'welck noyt en ward bevonden / ende also wy hopen noyt en sal aen iemandts van onsen gheslachte beuonden werden. Maer dat men ons daerop antwoorde wie de ghene was door wiens beuel dat de Cardinael van Granuelle heeft wylen den keyser Maximiliaen den anderen/doe hy noch maer Beemsche Coningh was / onderstaen te vergheuen? Wy weten wel wat de voorsz. Keyser tot ons ende meer andere / dit feyt aengaende/ghesept heeft: ende hoe dat hy na dien tijdt den Coningh ende de Spaegniaerts so seer ontsien heeft / in der voeghen dat hy noyt meer daer naer en heeft durven openbaere professie doen van de

Religie/ die hy nochtans bekende de beste te wesen.

Vā de eere ende welda den die de voorf. Heer Prince vā den Coningh van Spaegniē soude ontfangē hebben.

Voorts segghen sy / dat hy t'selue naderhandt altijdt naghevolghe ende t'onsvvaert ghecontinueert heeft , ons hebbende eerstmael ghecreeert Ridder ende medebroeder van syner orden van den gulden Vliese, eñ daer naer ghecommitteert synen Stadt houder generael ouer t'gouvernement van Hollandt, Zeelandt, Vtrecht ende Bourgoignen , ende oock van den Rade van Staten , ons doende voorts vele ende verscheyden eeren ende vveldadē. So vele de weldadē belanght/ wy en konnen dat geensins bekennen / ten ware dat men weldaden woude noemen de groote oncosten die wy so wel aen s'Keysers als aen s'Coninghs dienst ghedreghen hebben. Want die tot dien tijdt gheleeft hebben/ ende sonderlick ten tijden des Coninghs/ konnen noch wel indachtigh sijn/ hoe machtighen edeldom van vele ende diuersche natien t'hof altoos ghevolght heeft/ ende schade den meestendeel wt Duytschlant. Daer en bouen so weet een jeghelick wel / hoe dat ons huys t'allen tijden open stondt/ ende dat wy ghewonelick moesten hebben alle t'ghene daer s'Coninghs hof gheerne af hadde ontlast ende ontslaghen gheweest: in der voeghen dat wy vele van des hofs costen hebben moeten draghen/ om dat van s'Coninghs weghen so quade ordre daer in ghestelt ward. Voorts so is oock eenen jgelicken kennelick hoe groote ende excessiue costen dat wy moesten doen op de reyse/ op de welcke wy tegen onsen wille ende na velen protestatien aen den Keyser ende aen de Coninghinne van Hongheryen ghedaen / bedwonghen worden de Keyserlicke croone nae den keyser Ferdinand te draghen: dewyle dat het ons niet redelick en dochte/ dat wy de croone van onses meesters hooft/ die onse voorouders hadden daerop geholpen setten/ elders souden gaen wegh draghen. Daer naer deden wy die reyse in Vranckrijcke / alwaer wy als een van de ghysels ghesonden worden tot dat de paeys van Casteau en Cambresis soude in't werck ghestelt werden: de welcke ons oock voor een groote somme geldts heeft ghestaen. In der voeghen dat wy met der waerheit konnen segghen / dat dese dry artijckelen metgaders de costen gedaen in de letste tochten/ ende insonderheit dien van Philippeville eñ van Charlemont / daer wy ouerste Veldtheere van den legher waren beloopen tot de somme van meer dan vijfthien mael hondert duysent guldens : daer't nochtans wel blijcken sal by den Rekenkamer/ dat wy voor alle dese diensten noyt van eenen penninck recompense en hebben ghehadt: Ja dat wy Lieutenant generael van den legher sijnde/ voor onse gagien niet meer en ontfinghen dan dryhondert guldens ter maent / waer mede wy niet en konden toekommen om slechts de dienaers die onse tenten stelden/ te betalen. Daerenteghen / ware de Coninginne van Hongheryen noch by leuen / so soude sy wel indachtigh wesen van't ghene dat sy tot ons seyde/ doe de Keyser hem vindende in de wterste benautheit / daer in hy noyt en was gheweest (sijnde

Vā de weldaden.

van

van so maghtighe Vorsten/als van Hertogh Mauritz Keurvorst van Sassen ende Landtgraue Wilhelm van Hessen ouer d'een syde/ ende van den Coningh Heyndrick van Vranckrijcke ouer d'ander syde ouervallen) den paeys van Passau maeckte met soo merckelicke schade ende interest van onsen huyse het welcke t'onsen grooten coste ende verliese hem was dienende/ om t'selue Rijcke te bewaren/ dat hem die van onsen huyse daer te vooren verworuen hadden. Want niet teghenstaende dat de Keyser in volle versamelinghe der Staeten des Rycks/verheuen in synen Keyserlicken stoel/ons hadde by aduyse van de Keurvorsten ende by vonnisse toeghewesen eenen grooten deel van de Graefschap van Catzenellenboghen/ metgaders het dan twee milioenen guldens voor onse achterstedicheit: so maeckte hy nochtans synen paeys t'onsen coste/ stellende by t'accord van Passau onse partyen wederom in de possessie/ sonder ons eenighe recompense daer van te doen. D'welcke wy alhier niet en verhaelen/ om dit proces wederom op te werpen dat eens is ghewittet worden door't appoinctement met den doorluchtighen huyse der Landtgrauen van Hessen (van de welcke wy dienaers ende bloetdverwandten syn) by die van onsen huyse gemaeckt: maer het dient alleenelick om de gantsche weerelt beter te doen verstaen de weldaden die wy van't huys van Spaegnien ontfanghen hebben: ende op dat een jeghelick mercke wie de ghene is die met rechten behoort van ondanckbaerheit gestraft te werden. Daertoe soo en is die niet de eerste reyse dat ons sulcks is wedervaren. Want doe Myn Heere de Prince Rene/ d'outste synde in onsen gheslachte/ de oorloghe van Cleuen so cloeckelick vervolghde/de Keyser beloefde hem niet te appointeren met den Hertoghe van Cleuen/dan met conditie/dat hy ons soude laten vredelick ghenieten den derden deel van't Hertoghdom van Guylick/ die ons toebehoorde by successie van Myn Heere de Graue Jan van Nassau onsen ouden grootvader/ eñ vrouwe Margriet Grauinne van Guylick ende van der Marck; dies niettemin de Keyser hebbende de victorie verkregen/appointeerde met den voorsz. Hertoghe na syn goetdancken: so haeste vergheten hebbende dat de voorsz. victorie door den arbeydt ende dapperheit van onsen voorsz. Heer neue hem was verworuen.

De vrede vã Passau

De vrede met dẽ Hertoghe van Cleuen.

Belanghende de eere die ons soude aenghedaen syn/wy en willen gheensins ontkennen/so wy oock hier te vooren geerne bekent hebben dat ons de Keyser grootelicks gheeert heeft/ ons hebbende aengenomen ende opghetrocken in syn camer den tijdt van neghen jaeren/eñ naderhandt in onse eerste krijghs-tochten/ ons terstont groot beuel geuende/insonderheit doe hy ons stelde ouer alle de ordonnancien van dese landẽ. Eñ doe de Hertoge van Sauoyen hadde een seecker reyse voor de handt/eñ in syn absentie eenẽ Generael van dẽ leger soude gecoren werdẽ: hoe wel dat wy de selue tijt noch maer ontrẽt de

Vã de eere.

eenentwintigh jaeren oudt en waren / selfs af wesende van houe / te weten tot Bueren: t'selue nochtans onaenghesien/ oock niet tegenstaende dat de Heeren van den Rade ende de Coninghinne selue veel andere presenteerden die van grooter ervarenheit ende daertoe seer bequame waren/als Myne Heeren de Grauen van Boussu ende van Lalaing/ Merten van Rossum out Ridder/ende den Graue van Egmond (de welcke twelf jaer ouder was dan wy) metgaders de Grauen van Meghen ende van Arembergh: ende dat wy van niemandts waren ghenoemt wt oorsaecke van onse groote jonckheit (so sy't daer naer voor de Keys. Mat. hebben verandtwoordt) So heeft het nochtans syne voorsz. Mt. belieft ons voor allen anderen te verkiesen wt oorsaecken die hy doe ter tijdt verclaerde / ende de welcke de Coninghinne daer naer ons gaf te kennen/ doe se ons bedwangh desen last te aenveerden: die wy voor dese reyse lieuer willen verswijghen/dan de selue vertellende/ te schijnen als wouden wy ons seluen te hooghe louen ende te prijsen. Wy sullen noch meer segghen / naemelick dat het den Keyser belieft heeft ons doe ter tijdt wt den legher te ontbieden/als hy voor ulieden/Myne Heeren/woude verklaren / dat hy begeerde alle syne Coninghrijcken in de handen vanden Coningh synen sone ouer te setten/ eñ dede ons so groote eere aen / dat hy so een heerlicke ende solemnelicke acte niet en woude begaen in onsen af wesen/ ja dat meer is/hy heeft hem seluen willen verthoonen in uwe vergaderinghe/al lenende op ons/van wegen syner swackheit d'welck vele doe ter tijdt daer voor hielden / als dat ons groote eere daerdoer soude ghescitiet sijn.

Myn Heere de Prince generael vā dē leger tot syne 21. iaren.

Maer oft nu so waere/dat de Coningh na dien tijdt ons soude eenige eere bewesen hebben/ nochtans wy en sien niet hoe dat hy daerom eenigh voordeel ouer ons kan hebben/ de wyle dat hy teghen alle recht ende redene / ja teghen synen eyghenen eedt ons heeft ongetrouwelick de selue willen benemen. Want so vele als de ordre aengaet/ dewyle dat de Keyser metgaders de collegie van de Ridders ons haere stemmen hebben ghegheuen/so en sijn wy in hem niet meer ghehouden / dan in jemandt van de ander Ridders: ghemerckt dat hy nootsaerkelick moeste goet vinden t'ghene dat de Collegie voor goet aensagh: also hy wel weet/ dat wy in't leste capittel van de ordre in desen landen tot Ghendt ghehouden / veel Ridders by de meeste stemmen teghen syn aduys ende wille verkoren hebben/ ende de selue doen ontfanghen. Maer al waer't so / dat wy om dies willen in hem ghehouden waren / nochtans so verre is het van daer / dat hy ons de ordre soude met rechten kommē verwijten / dat ter contrarien hy selue daer van is vervallen. Want onder anderen artijckelen van de voorsz. ordre heeft hy ghesvvooren/ dat de Ridders niet en behooren te rechte te staen dan alleenlick voor haere medebroeders. Wt crachte van welcken artijckel en was't noyt in de macht van den Goeden Hertogh

De priuilegien vā de ordre van't guldē vlies

togh Philips/ te bedwinghen Mher Jan van Luxemborgh / dat hy synen eedt soude afgaen dien hy aen den Coningh van Engelant hadde ghedaen/ om dat de voorsz. Heere van Luxemborgh de decisie van syn gheschil aen de collegie der Ridderen ouerstelde. Maer de broeders die de Coningh in de saecke van Myne Heeren de Grauen van Egmond ende van Hoorne/ den Marquis van Berghen / ende den Heere van Montigny heeft ghecommittert ende ghegheuen / en syn maer huerlingen/ pleyt-voghels/ ende luyden van gheener weerden: doer de welcke hy ons oock teghen alle forme van rechte heeft doen daghen ende verwijsen/ also wy ouer sommighe jaren daerteghen geprotesteert hebben/ metgaders de nulliteit des voorsz. daghements de geheele weerelt te kennen gegeuen inder voegen dat hy selue tegen de artyckelen van de collegie/ eñ tegen synē eedt gedaen hebbende/ geensins ontfanghelick en is in sodanigh verwijt in't welcke de teeckenen synes eedtbrekens al te klaerlick inghedruckt staen. Ende aengaende de ordre / metgaders de gouvernementen ende andere staeten ofte digniteiten/ wy en sijn gheenen anderen schuldigh van der seluen weghen eenighen danck te weten/ dan alleene den Keyser / die voor syn vertreck wt dese landen t'selue also gewilt ende verordonneert heeft / ghenoeghsaem bekent hebbende onse neerstigheit ende trouwe in't ghene dat ons van hem belast was/ ende namelick om de goede diensten hem bewesen in't aenvoeren ende beleyden van syn armeye/ hebbende teghen ons ouer d'ander sijde Myn Heere van Neuers / ende wylen Myn Heere van Chastillon Admirael van Vranckrijcke / die naderhandt ghenoegh bethoont heeft/ dat hy een seer harte eñ straffe teghenpartye was: de welcke nochtans (Gode lof) ons geen af breucke ghedaen noch jet teghen ons behouden hebben: ja wy en lieten niet voor haeren ooghen Philippe-ville ende Charlemont te bouwen eñ te stercken/ niet teghenstaende dat de peste so groot in onsen legher was.

So vele als t.gouvernement van Bourgoignen belanght/ wy konnen voor seker ende met der waerheit seggen/ dat wy van t'selue noyt niet ontfanghen en hebben. Wy laten staen/ dat onse voorsaten altijdt hebben ghemainteneert t'selue hen eruelick toe te behooren. D'welck blijckt by dien/ dat Mevrouwe Philiberte van Luxemborgh Princesse van Orangien / te wijle dat Myn Heere de Prince Philibert haer sone in Italien was/ dede de Staeten van Bourgoignen in onse stadt van Nozeroy vergaderen: ende also het selue van sommighen niet goet gheuonden en ward wt redene dat de voorsz. onse stadt op eene van de frontieren van de Graefschap van Bourgoignen is ligghende/ so antwoordde sy/ dat sy't dede / om de possessie daer de Heeren van Chaalon in waren/ van eruelicke gouverneurs in de voorsz. Graefschap van Bourgoignen te sijn/ doer sodanighe acte te onderhouden. Maer hoe't daermede is ofte niet/ als men ten rechten wil

Het gouvernement van Bourgoignen.

 insien

insien hoe dat de Coningh met ons gheleeft ende ghehandelt heeft/so is hy ghenoegh wtwijsende / dat hy gheen redene en heeft om ons de voorsz. eeren voor te werpen de welcke hy selue teghen alle reghelen die in cas van eere pleghen onderhouden te werden / metgaders lijf ende goet ons heeft willen benemen / hebbende daerenbouen onsen lieuen sone/teghen alle goddelicke ende weereltlicke rechten / selfs teghen s'landts priuilegien by hem ghesworen tot syner blijde inkomste/ons ontweldight ende weghghevoert.

Raedt van Staten.

Aengaende dat hy ons soude ghegundt hebben te wesen Raedt van Staeten : wy hebben genoegh bethoont in onse voorgaende verantwoordinghe in't jaer 1567. wtghegaen / dat sulcks de Cardinael ende andere ghepractiseert hadden/ dat wy daer toe souden beroepen werden niet anders daermede meynende / dan om slechts alle haere handelinghen onder onsen name ende aensien by den volcke te bedecken. Derhaluen oock en sijn wy gheensins in henlieden ghehouden/ de wyle dat sy niet ons voordeel/maer alleen hun eygen nut ende profijt/in desen waren soeckende. So hen dan t'selue nu niet en heeft willen ghelucken/dat moeten sy een van beyden toeschrijuen / ofte haerlieder kleyn verstant ende begrijp / datse haer voornemen niet voorsichtighlick ghenoegh hebben konnen beleyden: ofte (dat beter te gelooven is / naedemael datse ghenoegh blyckt datse gheen ghebreck van verstant ofte sinnen en hadden) om dat haerlieder booshheit so ouergroot/ja so ooghschijnelick ende tastelick was / dat niemandt heeft konnen de selue verdragen/maer hebben moeten als een venyn eñ een algemeyne infectie van peste wt den lande geworpen werden.

Van't leste houwelick van den voorsz. Heer Prince.

Nu dewyle datse hen daermede niet en hebben laten vernoeghen / datse souden onsen persoon alleenelick hebben aenghevallen/om ons van ondanckbaerheit ende onghetrouwicheit te beschuldighen: maer also de toornicheit ende rasernye niemandt sparende/ alle menschen te ghelijcke lastert ende aensnauwt/so wel de onschuldige als die men voor schuldigh wil houden : so is oock haere dertelheit so wt der maten groot gheweest / dat se insghelijcks de eere van onse gheselnede hebben willen raecken/doer dien dat se van ons leste houwelick so lasterlick sijn sprekende : waerin wy niet en sien wat meer te straffen is/ofte haere onbeschaemtheit ofte haer onuerstandt/dewyle dat dese gheleerde luyden die hen beroemen so goede schilders te wesen / niet en hebben geweten dese lesse te practiseren/ die de kinders in der schole daghelicks sijn opsegghende/ dat de ghene die bereydt is van anderen qualick te spreken, selue behoort van alle misdaet vry te sijn. Want het is een groot onbeschaemtheit eñ onbedachtheit / indien se haere eyghen fauten die so merckelick sijn / wel kennen / datse niet te min ouer haere distelen ende doornen so sachte gaen al tredende / als of't enckel roosen waren : ofte so sy de selue niet en kennen/ wat een groote beestachticheit ende botticheit is het / niet te sien het ghene dat hen

Bloetschãde des Coninghs vã Spaegnien

t'elcker

t'elcker uren voor haeren ooghen is verthoonende? Sy sien daghe-
licks eenen Coningh met bloetschande bevleckt / dien maer een half
ledt naerder en ghebreckt / om eenen Jupiter te wesen / die syner ey-
ghen suster man was: ende noch durfuen se ons kommen verwijten
een houwelick dat heyligh / eerlick / wettelick ende goddelick is / ja
volghende de ordonnantien der kercken Godes ghedaen. Ende hier
sijn wy ten anderen mael benoodight / Myne Heeren / ulieden te bid-
den dat ghy van ons sulcks niet en wilt ghedencken / als ghy noyt
aen ons ghesien hebt / dat wy doer lust van te missegghen souden be-
weeght werden dese leelicke ende stinckende sweeren te ontdecken /
ofte alle de wereelt voor ooghen te stellen het brandt-teecken van so-
danighe conscientien: maer ulieden sal believen t'selue niemandt an-
ders dan alleenelick dese moedeloose toornicheit ende rasernye der
vyanden Godes / ja der gantschen Christenheit ende ulieder inson-
derheit / te wijten / die teghen ons uyt gheener anderen oorsaecke so
toornighlick ontsteken ende verhitt sijn / dan om dat se wel weten /
met wat grooter sorghe ende ghetrouwicheit dat wy ons altijdt heb-
ben beneerstight / om uwe welvaert te vervoorderen. Hy selue dan /
die syn eyghen nichte ghetrouwt heeft / darf ons teghenwoordigh
houwelick / d'welck een wettelick houwelick is / ende na Godes
woort / ons hier gaen verwijten. Ja de ghene / die om tot sulck een
nieuw houwelick te gheraecken / syn eyghen wijf dat hy hadde / sijn-
de een dochter ende suster van de Coninghen van Vranckrijcke / so
wreedelick vermoort heeft / also wy verstaen dat mē soude in Vranck-
rijcke goede informatien daer van hebben: ja syn echtelicke huys-
vrouwe / die de moeder was van twee dochters de gherechte erfghe-
namen van Spaegnien. So dat wy niet en twijfelen / of de croone
van Vranckrijcke / de welcke voor dees tijdt heeft de Croone van
Castilien aen eenen bastart ghegheuen / van den welcken Philips is
afghekommen / onteruende eenen tyran die nochtans echtelick was
gheboren: en sal niet van gheringheren vermogen sijn / om die voorsz.
croone voor de gherechte erfghenamen der seluen te behouden: so
anders Godt (die een rechtveerdigh richter is / ende sodanighe boos-
heit niet en pleeght onghestraft te laten) de wraecke daerouer niet en
doet binnen synen leuenden lijue / hem van synen staete afsettende /
also hy seer wel verdient heeft / al waer't so dat hy gheen ander faute
dan dese bloetschande / metgaders soo een leelicke moort ghedaen
hadde. Maer hy was (sullen se segghen) ghedispenseert sulcks
te doen. Van wien doch? Van den Paus van Roome / die een
Godt op eerden is. Die heeft het voorwaer moeten doen: want
de Godt des Hemels en hadde hem noyt sulcks verwillighet. Nu
op wat voet moeste dese eerdsch-hemelsche dispensatie gheschie-
den? Om dat men soo schoon een Coninghrijcke niet en be-
hoorde sonder erfghenaeme te laten. Dit was de oorsaecke

Moordt van de Coninghinne van Spaegnien.

Moort vā den Prince van Spaegnien.

waerom dat bouen dese veruaerlicke fauten/die alreede verhaelt sijn/ noch heeft desen schrickelicken nederslagh moeten geschieden / dat de vader synen eyghenen sone ende erfgenaame so onmenschelicker wyse ende onghenadelick vermoort heeft/ ten eynde dat de Paus door sodanigh middel soude eenen inganck ende aenleydinghe verkrijghen/ om van so grouwelick een bloetschande/ die afgrijselck is so wel voor Godt als voor de menschen / te moghen dispenseren. Daerom wie kan ons met rechten beschuldighen / als wy segghen / dat wy niet en willen gheregiert sijn van eenen so bloetschandighen Coningh / die synen eygenen sone eñ wijf vermoort heeft? Hoe veel Coninghen sijn wt haren Coninghrijcken ghebannen ende verdreuen worden/ die noch so groue crymen ende mis daden niet bedreuẽ en hadden? Want aengaende van Don Kaerel/en was hy niet onse toekommende Heere/ ende dien men mochte vermoeden/dat hy eens soude onse meester werden? Ende so de vader hadde eenige bequame redenen by te brenghen/waerom dat syn soene moeste ter doodt verwesen werden / en behoorde niet onslieden veel meer toe dat selue te richten/die so grootelicks daerin gheinteresseert waren/dan dry ofte vier monicken ofte Inquisiteurs van Spaegnien? Maer wie weet / oft hy daer moghelicke conscientie af maeckte/ dat hy soude sulck eenen tot erfghename laten/ dien hy hieldt als in onechten houwelicke gheboren: nademael dat hy wel wiste/doe ter tijdt als hy hem geliet de infante van Portugal/ des voorsz. Don Kaerels moeder/ te trouwen/hoe dat hy ghehouwt was met Donna Isabella Osorio/ by de welcke hy oock twee ofte dry kinders heeft ghehadt/daer van dat d'eerste heet Don Petro/ende d'ander Don Bernardino: van d'welcke houwelick Rigomes Prince van Puoli / so hy noch by leuen ware / goede ghetuyghenisse soude konnen geuen; want hy selue dat houwelick gemaeckt hadde/waer door hy oock in Spaegnien in so groot vermoghen ende aensien/ende aen so groot een goet is gheraeckt : d'welck men met grooter ondanckbaerheit van syner weduwen allenskens als met een sponcie nu is opdrooghende ende wederwt wringhende. So hy dan hem so wel ghedraghen heeft in dit ghewant houwelick / t'ghene dat hy na der handt met de dochter van den Coningh van Vranckrycke heeft gecontracteert/en was niet veel geluckigher:want bouen dien dat hy eyndelick de Coninginne syn geselnede vermoort heeft/so is hy by haerẽ leuen oock berucht wordẽ van wegen eenes mercklicken eñ wel gequalificeerden ouerspels/ te weten dat hy ghewanelick huys ghehouden heeft met Donna Eufrasia: de welcke van hem bebrucht sijnde/so bedwangh hy den Prince van Ascoli de selue te trouwen/ ende binnen korten tijdt daer naer (also de dienaers van de tyrannie selue segghen) quam dien armen Prince van onghenoechte te steruen/siende dat hy niet en konde beletten (als die veel te sterck een partye teghen hem hadde) dat eens anderen bastaert-kindt niet en soude

Thouwelick vã den Coningh van Spaegnien met Dõna Isabella Osorio.

Ouerspel met Dõna Eufrasia.

soude syn erfghenaem werden. Maer die van den saecken veel ghewisselicker spreken / de selue willen vastelick segghen dat hy een brocke creegh veel lichter om nederwaert de swelghen / dan se was om te verteeren. Ende nu de ghene die met een croon van dry sodanighe houwelickē verciert is / ja tot dry reysen toe in syne houwelicken staete hem also ghedraghen hebbende / darf ons noch daer toe ons wettighe houwelick verwijten.

Maer al waer't dat hy so niet bevleckt en ware / ende dat men hem mochte voor onschuldigh houden: So en besorgen wy nochtans niet / dat hy ons soude konnen eenighe faute voorwerpen: ende wy en hebben (Gode lof) niet ghedaen dan seer rijpelick ende met voorgaenden rade van diueersche groote / eerlicke / wijse ende voorsienighe personagien. Ende wat noot was het / dat hy hem so seer dat hooft soude breken met een saecke die hem niet aen en gaet / ende van de welcke wy hem oock gheen rekeninghe schuldigh en sijn te gheuen? Want so vele als wylen onse gheselnede belanght / sy was seer hooge ende moghende / oock verstandighe ende louelicke Vorsten nabestaende / de welcke wy niet en twijffelen / of sy en houden hen des haluen voor wel te vreden ende vernoeght. Ende soo't van noode ware breeder hier van te handelen / wy souden hem weten te bewijsen / dat oock de geleertste onder syne eyghene docteurs hem souden ongheliјck gheuen. Nopende t'houwelick daer wy teghenwoordelick mede verbonden sijn / hoe grooten puer dat se hen vermeten te hebben tot de leeringhe van de Roomsche Kercke / so en sullense nochtans niemandt wijs maecken dat se meer puerars sijn van de voorsz. kercke / dan Myn Heere van Montpensier onse schoonvader is / de welcke wel gheen professie en doet van syn religie / als de Cardinael van Granuelle eñ syns ghelijcke sijn doende: maer volghende t'ghene dat hy meynt dat hem syn conscientie belast / ende nochtans wel ouerweghen hebbende t'ghene dat daer gheschiet is / ja daer op gehadt t'aduys van de voorneemste Raden van den Parlamente van Parys / doe ter tijdt binnen Poictiers vergadert wesende / om de ghewonelicke gherichts-dagen aldaer te houden / oock ghehoort hebbende t'aduys van de Bisschoppen ende Docteurs: heeft beuonden (alsoo't oock is in der waerheit) niet alleene so daer eenighe belofte van weghen onser gheselnede ghe-weest hadde / dat de selue van rechts weghe nul eñ van gheener weerden behoorde te wesen / om dat se in haere kindtsche jaeren ghedaen was / teghen t'ghestelick recht / teghen de ordonnancien van Vranckrijcke / ende de arresten van de hooghste raden / selfs tegen de Canons ende artijckelen van't Concilie van Trentē / daer de Coningh so vele van houdt: maer oock dat daer selfs noyt gheen belofte en is ghe-schiedt / ja veel eñ verscheyden protestatien daer en teghen / also t'selue by goede informatien heeft ghebleken / na t'vertreck ende in't af wesen van ons gheselnede ghenomen. Bouen dien allen / so en sijn wy in

de oprechte Christelicke leeringhe so onueruaren niet/ dat wy niet en souden weten/hoe dat alle dese banden der conscientien van den menschen ghedraept / gheensins en dooghen om jemandt daermede voor Gode te verbinden ofte te verstricken. Ons en kan oock niet hinderen dat men mochte segghen/ Al waer't saecke dat sulcks/eenen Heere van onser qualiteit / soude eenighsins moghen toeghelaten werden / dat de Paus behoorde ten minsten daerouer gedispenseert te hebben. Want wy weten/ Gode lof/ al ouer langhen tijdt wel / hoe veel dat dese ware van Roomsche dispensatien wel ghelden magh. Ende so verre is het van daer/dat wy souden onse toevlucht willen nemen tot den genen die ons tot op deser uren alle t'quaet heeft berockt / dat hy heeft eenighsins konnen doen : dat wy noch vastelick hopen/ allso desen goeden herder ons ende allen vromen eerlicken luyden sulcks is aendoende / dat ons Godt oock sal de ghenade verleenen/om dit so wonderlick ende verholen Rijcke van hem in syn speloncke van Rome opghrecht(met den welcken hy hiervoortijdts ouer dat gantsche eerdtrijcke was heerschende/den Coninghen ende Vorsten gheuende syn pantoffel te kussen/ ja eenen Keyser onder de voeten tredende) te helpen na onsen vermoghen in den groundt verderuen ende vernielen.

Dat Myn Heere de Prince gee vremdelinc en is.

Ons wert oock verweten/als dat wy souden een vremdelingh ende vvtheemsche ofte een vvtlander sijn. Euen als of de Prince van Parma een treffelick groot patriot ware / die in desen landen niet en is ghebooren/ja niet eenen stuyuer weert goets noch eenighen tittel in den seluen heeft / de welcke niet te min ouer sommighe onvoorsichtighe luyden na synen wille ende goetduncken is ghebiedende / die als arme slauen hen seluen onder syne ghehoorsaemheit begheuen. Maer wat heeten se doch eenen vremdelingh ? namelick den genen/die buyten s'landts is ghebooren. So volght dan/dat hy euen so wel een vremdelingh is als wy : want hy is in Spaegnien ghebooren/ in een landt dat met dese landen een naturelicke vyantschap heeft: ende wy sijn ghebooren in Duytschlandt / met de welcke dese landen natuerelicke vriendtschap ende eenicheit onderhouden. Men sal ons hierop antwoorden/dat hy Coningh is: ende wy segghen ter contrarien/dat sodanighen naeme van Coningh ons hier onbekent is. Hy magh het wesen in Castilien/in Arragon/tot Napels/ in Indien ende alomme daer hy na synen wille ende begheerte heeft te ghebieden. Hy magh het oock sijn (wilt hy) tot Jerusalem / vredelick heerschende in Asien ende Afrijcken. Nochtans so veel isser af / dat wy in dese landen niet hooghers dan eenen Hertoghe ende eenen Graue en kennen / wiens macht met seker paelen is afghescheyden / achtervolghende onse priuilegien die hy tot syner blijde incomste ghesworen heeft. Maer so vele als ons is raeckende/ het is kennelick / dat wy ende onse voorsaten/ van den welcken wy in rechter manlicker linie sijn af kommende/ al

de al ouer twee hondert jaeren beghonnen hebben Graefschepen ende vrye heerlickheden in de landen van Brabandt / Luxemborgh / Vlaendren ende Hollandt te besitten. Want ontrent den jaere ons Heeren M. CCC. XL. Myn Heere de Graue Otto (van den welcken wy sijn af kommende in den seuensten graedt / ende syn eerstgheboren erfghenaem) trouwde de Grauinne van Vianden: ende na dien tijdt en is de Graefschap van Vianden wt onsen huyse niet ghewecken / maer wy hebben altijdt vredelick de selue ghenoten tot der tijdt toe dat se ons de Coningh so onrechtveerdelick afghenomen heeft. Daernaer Myn Heere de Graue Engelbert dies namens de eerste / soons sone van den voorsz. Graue Otto / nam ten houwelicke de Vrouwe van der Lecke ende van Breda / van den welcken wy insghelijcken af kommen in rechter mannelicker linie ende in den vyfsten graedt. Hoe konnen wy dan met goeden rechte een vremdelingh ghenoemt werden? Wy en willen alhier niet spreken van onse goeden / die in Bourgoignen sijn ligghende / al waer wy Gode lof oock eenen goeden deel in hebben. Maer wy willen ulieden daer van laten oordeelen / Myne Heeren / die beter wetenschap hebt van onse rechten / dan eenighe andere luyden ter weerelt / wat by onse voorouderen desen aengaende van ouden immemoriaelen tijde is ghebruyckelijck gheweest / ende of den Heere van Rauenstein / van Luxemborgh / van S. Paul / van Neuers / van Estampes / ende andere Heeren / Graefschepen ende Baroenyen in desen landen hebbende / voor vremdelinghen sijn ghehouden worden / ende of ghy noch huydens daeghs niet en hout voor ingheborene des landts alle de ghene die sodanighe heerlickheden besitten / allso verre als sy't ouer de sijde van dese landen willen houden? Ja en hebben wy niet hier van / een wtdruckelick recht onder ons / so wel in Brabandt als elders? Want belanghende den tittel van Hertoghe van Brabandt / Graue van Vlaenderen / ende andere die hy noch voert / hoe wel dat wy bekennen / dat dese digniteiten de hooghste sijn: nochtans is't dat hy ende de Spaegnaerts dit niet en weten / so moeten sy leeren / dat de baenerheeren metgaders de goede steden des landts van Brabandt hebben haeren Hertoghen / wanneer sy hen seluen dus verre vergaten / dat sy buyten recht ende redene jet handelden / ghenoeghsaem bewesen / hoe groot dat was de macht van de baenerheeren van Brabandt / metgaders van de Staten des landts in't ghemeene. Eñ het is kennelick / dat wy sijn af kommende van sulcke Heeren / die sommige hondert jaren langh de voorneemste Baroenyen ende heerlickheden van Brabandt / Vlaenderen / Hollandt ende Luxemborgh beseten hebben. Insghelijcks hopen wy oock dat Myne Heeren de Staeten so wel beghonnen hebben / hem te bewijsen / hoe grootelicks dat hy tegen syn schult ende plicht hem misgrepen heeft: ja dat hem de voorsz. Statẽ noch so wel syn lesse sullẽ leeren / dat de arme Siciliaenẽ /

Calabroisen/ Milanoisen/ metgaders die van Arragonien / ende Castilien sullen aen ons een exempel nemen / dat men desen tyran niet langher en behoort op eerden te lijden. Selfs die arme inwoenders van Granaten sullen weten / hoe se met sodanigh eenen tyran behooren te handelen/die ten tijde van de oorloghe teghen de Mooren/ ontrent hondert rijcke cooplieden van Granaten/ende allegelijck Christenen/van den welcken de slechtste mochte wel vijftigh duysent Ducaten weerdt aen goeden hebben / liet vanghen ende spannen / daer naer doer eenen oploop van volcke dede vermoorden/om syn coffers met alle t'goet van dese arme luyden te vollen. Alle dese dan sullen met Gods hulpe by dit exempel gheleert werden / hoe dat men met den seluen behoort om te gaen/die haeren eedt verualschen/ dien sy so goet een volck tot harer blijder incomste ghesworen hebben.

De Graue vā Nassau sijn Graue ende Hertogen vā Geldren gheweest den tijdt vā drye hondert iaeren.

So wy nu willen verder gaen/ Myne Heeren / eñ breeder verhael doen/ouer hoe langhen tijdt/ dat onse voorsaten niet alleene haeren oorspronck in desen landen ghenomen hebben/maer oock Heeren sijn gheweest / ende groote tittelen/ digniteiten/ ende goeden daerin hebben beseten : voor al sullen wy segghen / hoe dat ten tijden doe syne voorouders en waren maer Grauen van Habsburgh / wonende in Switserlandt / de onse langhe daer te vooren Heeren des landts van Geldren waren : waer van oock tot op deser uren de wapenen onses huyses van Nassau sijn gebleuen ende behouden worden voor de wapenen van de Hertoghen van Geldren. D'welck landt wy niet voor een kleyn wijlken slechts beseten hebben : maer al van dien tijdt af / doe Myn Heere de Graue Otto getrouwt hadde de dochter ende erfghename van den Vooghdt ofte Regent van Geldren(want also worden de Heeren des seluen landts in dien tijdt ghenoemt) het welcke geschiet is in't jaer duysent negenendertigh/tot jn't jaer derthien hondert vijftigh/ te weten/ eenen tijdt van drye hondert ende elf jaeren / hebben onse voorsaten altijdt gheweest/Heeren/Grauen ende Hertogen des Landts van Geldren/ also van dien noch gedenckteeckenen ghenoegh voorhanden sijn. Daer en tegen sijn wy wel versekert / dat de gene die ons eenen vremdelingh heet/ niet alleene niet en sal sodanighe teeckenen ende mercken konnen by brenghen / om te bewijsen dat hy synen oorspronck wt desen landen heeft : maer dat ter contrarien ten seluen tijden syn ghestachte in desen landen noch onbekendt / ofte ten minsten niet vermaert en was.

Ende om dies wille / dat hy hem so heeft beneerstigh een valsch narratijf te maecken/ niet weerdt om eens daer van te spreken/maer veel meer om te verspottē/inhoudende (also hy seght) den voortganck ende progres van onse aenslaghen : Aenghesien dat daer vele sijn onder ulieden/die wt redene dat sy in dien tijden als dese saecken eerst begonsten/ noch niet van bequamen ouderdom en waren/om de selue te konnen verstaen : ofte emmers om dat se doe ter tijdt in de ghemeyne

saecken

saecken noch gheen onderwindt en hadden / niet wel en konden sien hoe dat alle saecken sijn beleydt worden doer de schalckheit der Cardinalisten ende nae het stierē van den raedt die wt Spaegnien quam den welcken raedt altoos in dese landen heeft willen alle dinghen na syn handt hebben/also hy oock heeft in anderen landen ghedaen/hebbende dese opinie van hem seluen/dat hy was t'hooft van de heerlickheden deser landen/ende dat wy slechts hare slauen ende onderdanen waren :) So willen wy ulieden nu gaen vertellen / hoe dat alle dinghen doer dese verstandighe meesters(die daer meynen dat alle andere menschen by hen vergheleken / niet dan beesten en sijn) gheregiert sijn worden/tot dat sy ons byna ghebrocht hebben tot op't wterste eñ tot aen't boort van onse grondelicke bederuenisse ende van een allendighe slauernie/so Godt doer syne voorsienicheit voor ons niet ghewaeckt/ende ons van haere wreede raedtslaghen ende bloedige handen verlost hadde/Versoeckende aen ulieden/ Mijne Heeren/ also wy in desen verhaele uwe lijdtsaemheit noch voorder van doen hebben / dat ghy niet en wilt af laten ons so goet ghehoor te gheuen als ghy tot noch toe ghedaen hebt/ Niet twijfelende (also daer vele sijn onder ulieden die onse actien ende handelinghen / ofte emmers eenen deel van de selue ghesien hebben / ofte verstaen so van haren vaderen als van anderen eerlicken luyden die hier af konnen ghetuyghenis gheuen) oft ghy en sult ons ghehoort hebbende lichtelick mercken ende oordeelen/dat onse woorden so veel warachtigher sijn ende gheloofweerdigher/als die van onse teghenpartye valsch ende onbeschaemt sijn. Wy en sullen hier niet aenroeren t'ghene dat wy tot s' Keysers tijden hebben ghesien : niet dat wy diueersche dinghen van de Spaegniaerts doe ter tijdt alreede voorghestelt ende ghepractiseert niet en souden sijn gheware worden / de welcke wy niet goet en vonden: ofte dat wy niet en souden ghenoegh verstaen ende gemerckt hebben/ dat de sieckte met der tijdt mochte gheraken so seer toe te nemen/ dat het soude van noode werden eyndelick een stercke ende crachtighe medecijne te ghebruycken / om t'landt van dese schadelicke Spaensche humeuren te purgeren: maer wy en konden ons niet wel laten duncken / (dewyle dat wy van weghen onser jonghe jaeren ende kleyne eruarentheit doe ter tijdt so grondtlick de boosheit der Spaegniaerden ende haerer aenhangheren / die noch so diepe verborghen lagh / niet en konden ontdecken) dat wy eyndelick souden bedwongen werden dat brandt-ijser of cauterie teghen desen cancker van Spaegnien te ghebruycken/ofte emmers tot aen't scheermes te kommen. Maer na dien dat met onsen jaeren oock ons verstandt heeft toeghenomen ende versterckt is worden/ So sijn wy van een ander ende seer verscheyde meyninghe ghe worden/ dan vele waren / die niet en konden ghedencken dat de wreetheit ende rasernye van de Spaegniaerden haer so verre hadde konnen wtstrecken. Want daer en is niet ghe-

De ingesetene van dese Nederlā den gehoudē voor onderdaenen eñ slauen vā de Spaegniaerts.

Dē Spaenschen aert is altijdt wreedt ghe weest maer doer Keyser Kaerels wijsheit eenen tijdt langh opge houden.

beurt/dat wy al ouer langhen tijdt van te voren niet sekerlick en hadden verwacht/ ghemerckt dat wy van haere wreede / ghierighe ende hooghmoedighe mannieren van doen seer eygentlicke kennisse droeghen. Daerom willen wy den voorsz. tijdt van den Keyser Kaerel voor by gaen / de welcke oock gheensins en is te verghelijcken in mannieren van excessen ende tyrannye / by den tijdt die naderhandt onder syns soons regieringhe gheleden is: niet dat de Spaegniaerts doe een hair beter waren dan se nu sijn (want sy in Indien ende elders daer se volcomelick hadden te ghebieden / haer boose aert ende nature metgaders haeren tyrannischen wille genoeghsaem bewesen hebben:) maer haere eerghiericheit ende hooghmoedicheit ward eenighsins achterwaert ghehouden door de goede affectie die de Keyser den armen onderdanen van herwaerts-ouer was dragende/ ende om dat dese landen vol waren van voortreffelicke Heeren / oock van cloecke ende verstandighe mannen / aerdende na haren ouden edeldom (dien wy oock van herten souden wenschen dat se kinderen hadden die hen ghelecken) de welcke dienstelick ende bequame waren om der Spaegniaerden dertelheit in den toom te houden ende tot een teghenghewichte teghen haere groote hooveerdye ende vermetenheit. So willen wy dan kommen tot den navolghenden tijdt/ onder deses Coninghs regieringhe: wt deser redene mede/ om dat hy (die s'Keysers goeden alleene ende niet syne deughden gheerft heeft) de ghene is die ons op soo barbarische ende tyrannische wyse nu komt bespringhen.

Als de Keyser Kaerel van hooghlouelicker ghedachtenisse/ende de Coninghinne Marie saghen/dat haere saecken langhs so ergher worden/ende gheschapen waren qualick af te loopen/door dien dat de oorloghe van Duytschlandt veel eenen anderen wtgangh hadde ghenomen / dan de Paus ende de Spaegniaerden hen seluen waren belouende: aenghesien dat de Coningh van Vranckrijcke hem met sommighe van de voorneemste Duytsche Vorsten tegen den voorsz. Keyser ghevoeght ende verbonden hadde: So wardt de Keys. Ma^t. bedwonghen met synen vyanden te appointeren / sijnde in sulcken state syne saecken / dat hy den moet verloren gheuende van dese landen te moghen langer houden/voor hem nam na Spaegnien te vertrecken/ om daer een stille ende eensaem leuen te gaen leyden / na dat hy alle syne Coninghrijcken / ende heerlicheden in de handen van synen sone hadde ouergheștelt. Ende hoe wel dat den Coningh hoogelick hadde van noode ghewreest/ nae dat den staet syner heerlickheden/ ende namelick van de Nederlanden doe gestelt was/ja van de Keys. M^t. dies seer wtdruckelick beuel hebbēde/dat hy soude syner onderdanen goeden wille ende affectie tot hemwaerts met allen vlyte onderhouden/ gemerckt dat so wel des landts weluaren/als het bewaren syner eere gheheel ende al aen de middelen ende dapperheit der seluen syner onderdanen

De Keyser gheeft syne Coninckrijckē ende heerlickheden synen sone ouer.

derdanen was hanghende: Nochtans het sij om dat hy alsoo in Spaegnien hadde opgevoedt gheweest/ofte t'sij doer den raedt van de ghene die hem hadden alreede doe ter tijdt eñ hebben altoos naderhandt inghenomen: so heeft hy ghestadighlick desen wille in syn herte behouden/dat hy woude ulieden doer een pure ende volmaeckte slavernye hem onderwerpen (die se met den name van een volkomen ghehoorsaemheit hebben bekleydet)ulieden gantschelick benemende uwe oude privilegien ende vryheden/ om met ulieden ende met uwe wijfs ende kinderen also te leven/ ghelijck syne dienaers met de arme Indiaenen / ofte ten minsten met die van Calabrien/Sicilien ende Naepels pleghen om te gaen: niet ghedenckende dat dese landen niet en sijn met den sweerde ghewonnen / maer meestendeel al gheerft ende van patrimonie weghen ghekommen/ofte die hen seluen ghewilliglick met goede condicien ende voorwaerden synen voorsaten hebben overghegheven: Ja dat meer is / die synen vader den Keyser/ eñ den Coningh synen grootvader tot een fondament ghedient hebben/ om daerop de timmeragie van sodanighe Coninghrijcken ende heerlickheden op te rechten/tot de welcke men siet dat huys van Oostenrijcke gekommē te sijn/het welcke sonder tegenseggen huydensdaeghs wel dat meeste eñ machtighste van de gantsche Christenheit is. Desen synen wille ende affectie en heeft hy maer al te seere bethoont ende openbaerlick te kennen ghegheven korts na des Keysers vertreck:ghelijckerwys de Heeren die doe ter tijdt leefden/ so se nu noch voorhanden waren/genoeghsaem t'selve souden betuyghen. Want so saen als hy wardt bedwonghen den krijgh teghen den Coningh van Vranckrijcke te vernieuwen/ hadde hy slechts een vonckskē van oprechte ende goede affectie tot desen landen ghehadt/ so behoorde hy syne onderdanen ten minsten in goeder devotie ende ghenegentheit tot hemwaert te onderhoudē/gemerckt de groote macht synes vyants:Maer ter contrarien/sijnde in midden ende in't diepste van syne swaerwichtighen affairen (so groot ende onmatigh was syn begheerte om te tyranniseren) hy heeft al te klaere ende ghewisse bewijsinghe ghedaen van synen quaden wille ende ghenegentheit die hy desen landen was draghende. Niet teghenstaende dat de Keyser (dien de opgheblasene ende hooveerdighe aert ende nature van de Spaegniaerden beter bekent was/dan eenighen Vorst of mensche ter weerelt / ende moghelick oock de voorsz. gheneghentheit aen den Coningh synen sone ghemerckt hadde:oock wel wetende den staet van dese landē / waer doer dat de selue te bewaren ofte te verliesen sijn) so ernstlick den Coningh waerschoude/so verre als hy desen Spaenschē hooghmoet niet in dē toom hielde/dat hy wel sagh kommē/dat de selue soude de oorsaecke sijn van de uterste bederuenisse van den heelen staet deser landen/ die met der tijdt dese moetwillige regieringe/die de Spaegniaerts/waer sy konnen ofte moghen pleghen aen te rechten/ niet en soude konnen

Des Coninghs vyandigh hert tegen dese landen.

Het advys dat de Keyser synen sone den Coningh gaf.

verdra-

verdraghen. Ende dese vermaninghe dede hem de Keyser in onse teghenwoordicheit/metgaders in bywesen van wylen Myn Heere den Graue van Boussu vader van den letst ouerledenen / ende van veel ander Heeren van syner camer / van den welcken noch eenighe by leuen sijn. Maer noch het aensien van syns vaders ghebodt/noch syner eyghener saecken welvaert/noch de gherechticheit/ selfs niet (t'ghene dat oock de vremtste natien/ hoe barbarisch dat se sijn / pleeght te bedwinghen ende achterwaert te doen houden) synen eedt dien hy ghedaen hadde: en hebben noyt konnen dese aengeboren aert ende wille temmen ofte matighen: Ja daerenteghen niet anders dan of hy de ouerhant bouen alle rechten / priuilegien ende vryheden des landts/ selfs ouer de redelickheit ende gherechticheit hadde ghehadt: also heeft hy alle banden ontwee gebroken/ om in eenen onuersoenlicken haet te vallen/ende tot allerhande soorte van wreedtheit hem seluen moetwillighlick te begheuen.

Die Nouennalle.

Op den seluen tijdt/ Myne Heeren/ hebt ghy hem verwillighet seker bede/die daer waerdt ghenoemt die Nouennale ofte Neghen-jarighe bede/doer't middel van de welcke/ oock doer de cloeckheit ende wijse aenleydinghe van de Heeren ende Edelen van herwaerts ouer/ metgaders van diueersche manlicke ende dappere Duytsche Heeren ende krijghsluyden / syne saecken so wel ende met sulcker voorspoet sijn beleydet worden/ dat hy na twee slachten doer hem ghewonnen/ veel steden verouert/ende veel ghevanghene van grooter qualiteit eñ in grooten ghetale by hem verkreghen / synen vyandt eyndelick bedwangh eenen vrede te aenveerden/tot so groote schade ende nadeele van den Coningh van Vranckrijcke/ als hy heerlick ende profijtelick was voor den Coningh van Spaegnien. Ende (so ons jet veroorloeft ware van ons seluẽ te seggen) hadde hy noch een droppel van danckbaerheit by hem resterende/ hy en soude niet konnen loochenen dat wy sijn een van de voorneemste instrumenten eñ middelen gheweest/ om hem tot sodanighen vrede/ daer hy so groot voordeel by hadde/te doen gheracken hebbende den seluen met Myne Heeren den Connestabel van Montmorency ende den Mareschal van S. Andre alleene ende besonderlick gehandelt/ter grooter instantie van den Coningh/ die ons voor seker verklaerde / dat den meesten dienst dien wy hem ter weerelt souden konnen doen/was den paeys te maecken/ende dat hy dien in alle mannieren begheerde / hoe diere dat hy hem oock soude moeten costen / om dies willen dat hy ghesint was na Spaegnien te verreysen. Maer dat en konde al niet helpen / om te maecken dat hy selue ofte synen Raedt so wel van Spaegniaerden als van velen wt desen landen ghecomposeert (die teghen ulieden ende uwe vryheit metgaders teghen t'gantsche landt altijdt eenen gheduerighen haet hebben ghedraghen) souden ulieden eenighen danck weten van een so mercklicke hulpe als de voorsz. bede was / ofte van so ghelucKighe

kighe executie als daer naer is ghevolght: Ja ter contrarien/sy hielden dese subuentie voor een cryme ende misdaet teghen de Maiesteit/ om de welcke ghylieden (ende voornemelick wylen Myn Heere van Lalaing) sententie van lijf-straffe met rechten scheent verdient te hebben: insonderheit wt dese oorsaecken / Om dat men hen de selue niet eer en heeft willen verwillighen / sonder de Generale Staeten eerst daerouer te beroepen: ende om dat ghy Myne Heeren / in sodanighe vergaderinghe dese harppen van Berlamont ende haers ghelijcke gryp-vogels de clauwen wat corten ende voor af snijden woudt / doe ghy ordonneerdet dat de penninghen/ volghende de voorghedraghen conditien/souden by uwe commisen wtghereyckt werden. Dit waren (om de waerheit te segghen) twee wtnemelicke groote crymen. D'eerste/te weten/de vergaderinghe van de Staten te versoecken: dewyle dat sulcks een recht middel is/om die tyrannye daer doer in den toom te houden ende te verschrencken: so wert het ghherekent voor een misdaet wel so seer ghehaett van den tyrannen / die haer eyghen volck op eeten/ende vyanden van haer eyghen croone ende onderdanen sijn / als ter contrarien dese edel vergaderinghe van de oprechte Coninghen ende Princen ende goede vaderen des volcks / bemint/ gheeert ende gherespecteert wert / als sijnde het rechtsinnigh fondament ende versekeringe van alle Staten ende policyen / ja het eenigh steunsel daer de Vorsten vry ende vaste op moghen berusten. D'ander cryme en wert in eewicheit niet vergheuen. Want dese luyden die t'volck so opknaghen ende van't bloet der arme luyden leuen/hebben van ouer langhen tijdt den staet van haere dieuerypen ende schattinghen also ghemaeckt/ dat se achten dese haere diefte van de ghemeyne goeden hen also goet ende seker een inkommen te wesen / selfs veel vruchtbaerer ende nutter als t'ghene datse van haeren vaderlicken ofte gheerf den goede sijn ontfanghende: daerbeneuen verswijghende haeren Vorsten de oorsaecke alles quaedts / ende met loghenachtigh voorgheuen vleyende ende smeeckende/ sy soecken eenigen schijn ofte decksel/d'welck sy voorwenden om der voorsz. Vorsten herten teghen haere onderdanen te ontsteken ende te verbitteren. Wy hebben selue/Myne Heeren/haere daeden ende handelinghen gesien: wy hebben haere propoosten ghehoort: wy sijn de ghetuyghen van't ghene dat sy gheaduiseert hebben / doe sy ulieden alle ter doodt waren verwijsende/ende niet meer wercks van vlieden en maeckten dan van beesten/hadden se maer slechts de macht ghehadt om ulieder insghelijcks te vermoorden/also se in Indien ghedaen hebben / ende noch daghelicks doen/daer se meer dan twintigh millioenen/ oft twee hondert mael hondert duysent persoonen hebben jammerlick om den hals ghebracht/ ende dertigh mael meer landts verdoruen ende wtgheroeyt / dan dese Nederlanden groot sijn / met so vreeselicke grousaemheit/ dat alle de barbarische/ wreede ende tyrannische feyten hier

Myn Heere van Lalaing/metgaders alle de Staten/ vā dē Spaegniaerden tot d̄ doodt gheschickt.

F te vooren

te vooren opt bedreuen/ niet en sijn dan spel te achten by t'ghene dat den armen Indiaenen is ghebeurt / alsso de Spaensche Bisschoppen ende Docteurs selue dat hebben by gheschrifte naghelaten: ende om den Coningh voor Godt ende voor de menschen alle middelen te benemen van hem te moghen verontschuldighen / so is de historie hem selue toegheschreuen ende ghedediceert worden doer eenen van syne onderdanen/ dien noch eenighe gherechticheit in't herte was ouergebleuen. Van dien tijdt af dan/ wy ende de andere Heeren / oock vele van de beste luyden van eeren ende verstandighste/ so wel onder den edeldom als onder het ghemeyne volck / hebben goet gheuonden de Spaegniaerden wt den lande te doen vertrecken: onse rekeninghe alsso maeckende/hoe wel datter noch al veel quaets bloets onder onslieden was (so men van dien noch op dese stonde meer siet resterende dan't wel oorboorlick ware / voortspruytende wt de gheinfecteerde besmettinghe van haere vaderen/die der Spaegniaerden eerghiericheit/ende de bedriegelicke handelingen van de Cardinael van Granuelle/ doe ter tijdt waren dienende/ dat t'selue niet teghenstaende het meeste ghetal oock van de Heeren van hooghster qualiteit souden vyanden van dese Spaensche tyrannye wesen: Maer eensdeels om eenighe ander becommernissen ende affairen die daer voorvielen/ eensdeels oock om dat wy metgaders sommige andere Heerē na Vranckrijcke moesten verreysen / daer wy worden als gysels henen ghesonden / ende om by t'houwelick van de dochter van Vranckrijcke teghenwoordigh te sijn: so ward de selue saecke voor eenen tijdt langh verachtert/ ende de executie van dien verhindert. Nu so verre is het van daer/ Myne Heeren/ dat wy eenen goeden deel van t'ghene dat teghen ons is voortghebracht / souden eenighsins begheeren te loochenen / dat wy ter contrarien het selue voor groote eere sijn houdende: ende sullen ulieden moghelick noch meer segghen dan onse vyanden en weten/ namelick/ hoese meer teghen ons sullen crijschen/ende haere verwoedtheit metgaders haer verbittert herte tegen dese landen betuyghen / dat wy so veel te meer ons sullen verblijden / dat het Gode belieft heeft ons die ghenade te doen/dat wy soudē helpen den loop van dese onmatighe tyrannye schutten ende ophouden / metgaders doer't selue middel oock eenen inganck ende open baene voor de warachtighe Religie helpen maecken.

Bartholomeus de Casas Bisschop in dē landen van Peru.

Sy segghen/ So gheringhe als de Coningh vvt den Nederlanden vertrocken is ghevveest, dat vvy met alle listighe ende boose aenslaghen ende practijcken ons vervoordert ende gepooght hebben om te vvinnen ende verkrijghen den vville ende ghemoet van den ghenen die vvy vvisten qualick ghesint te sijn, belast met schulden, vyanden van der Iustitie, lief hebbers van nieuvvicheden, ende bouen al de ghene die ter saecken van de Religie bedraghen ofte ghesuspecteert vvaren. So vele als de ghene belanght die de kennisse van de Religie hadden / wy belijden gheerne

dat wy

dat wy de selue noyt ghehaett en hebben. Want aenghesien dat wy van jonghs op in de voorsz. Religie waren opghetrocken / ende dat onse Heer vader daer by heeft willen leuen ende steruen / hebbende die abuysen der Kercke wt synen heerlickheden wtgheroept: wien kan het so vremd bedúncken / dat dese leeringhe soude in ons herte van doe in sulcker voeghen inghegraueert ende so diepe inghewortelt sijn gheweest / datse t'haeren rechten tijde heeft beghonnen haere vruchten voort te brenghen? Want hoe wel dat wy doe ter tijdt / wt redenen dat wy so langhe jaeren in's Keysers kamer hadden opghetrocken gheweest / ende dat wy tot onsen jaeren ghekommen sijnde om de wapenen te moghen draghen / ons oock allso saen met grooten last ende beuel in den armeyen belemmert vonden / metgaders dewyle dat wy so weynigh middel hadden om in de Religie recht onderwesen te werden / veel meer aen de wapenen / aen de jacht / ende ander oeffeninghen van jonghe Heeren ghedochten ende die naerder ter herten trocken / dan t'ghene dat onse salicheit was belanghende: Nochtans wy hebben groote oorsaecke om Godt te dancken / dat hy dit heylighe saet / d'welcke hy selue in ons ghesaept hadde / niet en heeft laten versticken. Ja dat meer is / wy segghen dat ons noyt en hebben te sinne ghestaen alle de wreede executien / so wel met den vyere ende met den sweerde / als in't water te versmooren / oft te deluen / ende ander dierghelijcke / die men ter seluen tijdt al te ghemeynelick plagh te ghebruycken teghen de ghene die van de Religie waren / alsoo se de schrijuer / ofte (ghelijck hy lieuer heeten wil) de schilder van dese eerloose verbanninghe / selue noemt. De welcke hoe wel dat hy in allen anderen dinghen niet en doet dan vlaebacken / lieghen ende missegghen / nochtans dit aengaende heeft hy seer wel ghesproken als hy seght / dat de ghene die hy so ongheNadelick tot der doodt verwesen ende veroordeelt wil hebben / van de Religie sijn: allso oock in der waerheit euen dese Religie alleene weerdigh is dien naeme te draghen / als die bouen alle d'andere / die oock met den seluen naeme (doch t'onrechten) ghemeynelick pleghen ghenoemt te werden / verre is wtnemende: d'welck hen de waerheit selue (so groot is haer cracht ende sterckte) wt den mont ghetrocken ende allso heeft doen belijden. Maer insonderheit / na dat wy in Vranckerijcke sijnde / wt des Coningh Heyndricks eyghenen mondt verstaen hadden / hoe dat den Hertoghe van Alue was handelende van de middelen / om alle de ghene die ghesuspecteert waren van de Religie te sijn / so wel in Vranckrijcke als in dese landen / ende oueral door de gantsche Christenheit wt te roepen:; ende na dat de voorsz. Coningh (de welcke meynde / allso wy een van de ghecommitteerde waren tot de Vrede-handelinghe / ende dewyle dat ons so groote saecken vertrouwt ende ghecommuniceert waren / dat wy insghelijcks oock van desen aenslagh souden weten-

De liefde die Myn Heere de Prince tot die van de Religie gedraghen, heeft.

De Coningh van Vranckrijcke verclaert den voorsz. Heer Prince t'voornoemde des Coninghs van Spaegnien ende des Hertoghen van Alue / van die van de Religie wt te roepen.

schap draghen) ons verclaert hadde de hooft-somme van den raedt ende voornemen des Coninghs van Spaegnien metgaders des Hertoghe van Alue: ende wy hier en teghen / om by syner Maiesteit niet in verkleyninghe te kommen/als of men ons hadde jet willen verhelen ofte voor ons verborgen houden/ op sulcken wyse geandtwoordt hadden/dat de voorsz. Coningh sodanighe opinie van ons niet en liet vallen: waerdoer hy veroorsaeckt ward te continuerē ons een langh ende breedt verhael te doen/ wt t'welcke wy konden ghenoegh afnemen ende bemercken wat den grondt van t'gansche bewerp eñ aenslaghen van de Inquisiteurs was: Wy willen gheerne bekennen/dat wy doe ter tijdt wt der maten seere sijn beweeght worden tot compassie ende medelijden ouer so veel luyden van eeren/ die tot der doot gheschickt ende ouergheg euen waren metgaders in't ghemeyne ouer alle dese landen / den welcken wy ons hielden so grootelicks verbonden te wesen/ende in den welcken men ghedochte een seker manniere van Inquisitie in te voeren/ die ergher ende wreeder hadde gheweest dan de Inquisitie van Spaegnien / ja die een ghespannen garen was om also wel de Heeren des landts selue als dat volck daerin te vanghen: Inder voeghen dat de ghene die de Spaegniaerts ende hare aenhanghers doer andere weghen niet en hadden konnen onder de voeten brenghen/ souden doer sodanigh middel in haere handen lichtelick sijn ghevallen / wt den welcken hen hadde onmoghelick gheweest te ontkommen: ghemerckt dat men maer behoeft hadde een beeldt eens sijdelincks ofte dweers aen te sien/ om tot den vyere verwesen te werden. Ende wy bekennen noch voorder / dat wy (sulcks siende als hier te vooren verhaelt is) met rechten ernst der seluen tijdt voor ons namen/ ons wterste beste te doen / om dit Spaensche ghespuys wt den landen te helpen verjaghen / het welcke ons noch tot deser uren niet en is berouwen: Ja ter contrarien wy sijn dies wel versekert/ dat wy ende Myne Heeren onse medeghenooten / metgaders alle de ghene die so louelick een voornemen jonstigh toeghedaen sijn gheweest / hebben sodanigh een daet volbracht / die in eewicheit niet ghenoegh en sal konnen geloeft werden/aen de welcke maer een dingh alleene en ghebrack/ om allesins volkommen te wesen / ende waerdoer wy die meeste eere van der weerelt hadden moghen behalen/ dat wy behoordē de dore achter haere hielen oock so wel gesloten te hebben/ op dat se niet wederom in't landt en souden kommen / als wy doe de middelen hadden geuondē om t'landt daer vā te supueren. Oock willen wy ulieden noch meer segghen/ ende sijn wel te vreden dat den gantschen Raedt van Spaegnien / ja al de weerelt/ dit hoore ende verstae / Waer't saecke dat onse medebroeders van der ordre eñ onse medeghenooten van den Rade van Staete/in haren raedtslagen lieuer hadden willen met ons stemmen/ dan haer eygen leuen so goede coop wegh gheuen: so hadden wy oock mede lijf ende goet byghesett/ om

Aenslagh vande heeren van dē lande / om de Spaegniaerden daerwt te doen vertrecken.

sett / om den Hertoge van Alue ende Spaegniaerts buyten s'landts te houden. Ende wy willen wel datse dit noch daertoe weten / Also nu alreede eenen goeden deel deser landen van de voorsz. vuylicheit in vier maten ghesuyuert is / so datter in den seluen gheen ander memorie dan alleene van haere gheveenten en is ouergheblenen / dat wy ingheliycks met Godes hulpe / metgaders doer toedoen van uwe goetjonsticheit (de welcke so wy hopen ons niet en sal begheuen ofte ontbreken) noch teghenwoordelick niet eer en ghedencken op te houden noch af te laten/dan wy wt alle onse kracht ende vermoghen sullen alle neersticheit ghedaen hebben/om t'gheheele landt in't ghemeyne van dit ghewormte te reynighen / ende met allen synen aenhangeren wederom ouer t'gheberchte te doen passeren/om aldaer haere eyghene landen in roere te stellen / ende ons te laten leuen in ruste ende vrede van lijf/ goet ende conscientien. Derhaluen sijn se seere verdoelt/ waenende dat wy sodanigh werck eerst hebben begonnen nae haerlieder vertreck wt dese landen : want wy hadden sulcks al van doe voorghenomen als wy in Vranckrijcke met den Coningh op de jacht ende sylieden noch hier in't landt waren. Ja wy en hadden geen ruste / eer dat wy doer't middel van wylen Me vrauwe van Sauoye oorlof verkreghen / om wederom in dese landen te moghen keeren / op onse trouwe/ende met belofte tot Reims wederom te verschijnen/ teghen dat men aldaer den Coningh Franchois dies namens den anderen soude croonen. Ende herwaerts ouer ghecommen sijnde / wy sochten aen niet die met schulden belast waren of banckeroetiers/ maer luyden van eeren ende rijcke van goede/ jae de eerste ende notabelste van den lande/om wt de name van de Staeten te versoecken / dat den Spaegniaerden soude beuolen werden te moeten vertrecken. D'welck oock eyndelick ward in't werck ghestelt : ende de vyanden konnen noch wel indachtigh sijn / wie dat dese vrome ende eerlicke personagien waren / die henlieden dese so onanghename botschap brachten : ende hen de selue voor ooghen stellende / sullen se daer by oock hare onbeschaemde lasteringhen leeren bekennen.

Aengaende dat se segghen / dat vvy principael autheur ende oproerder sijn ghevveest van de eerste ouergheghenen Requeste / wy en willen hen niet verswijghen noch helen wat daer van is. Ende naemelick / doe wy ghewaere worden dat het quaet in sulcker voeghen hadde toeghenomen/ dat het nu niet meer te doen en was om sommighe arme luyden alleenelick te verbranden/die hen seluen ghewillighlick lieten in't vyer werpen / maer dat vele van den besten edeldom ende van de voorneemste onder den volcke daer ouer alomme murmureerde: vreesende dat dese saecke een geuaerlick eynde ende wtganck mochte ghe raken te nemen: ende also wy voor onsen ooghen saghen dat Vranckrijcke om ghelijcker oorsaecken wille/ eens alreede eenen harten aenval van inlandtschen krijgh gheleden ende ouerkommen hadde / besorghende

De Requeste in't iaer 1566. by de Edeldom ghepresenteert.

sorghende dat wy insghelijcks de selfde sieckte oock niet en souden op den hals krijghen / die ghemeynelick veel gheuaerlicke ende haestighe toevallen met haer brenght / de welcke somtijdts veel swarer om te ghenesen sijn dan de sieckte selue / also wy't (eylaes) maer al te vele daghelicks moeten ervaren: Sulcks (segghen wy) siende ende bemerckende / so is't dat wy / van weghen onses eedts ende plichts daermede wy den lande verbonden waren / versocht hebben aen Myne Heeren onse medebroeders Ridders van der ordre / ende aen de voorneemste van den Raedt van Staete / datse souden willen te Hooghstrate by een vergaderen / om aldaer henlieden te kennen te gheuen den sorghelicken staet deser landen / sijnde apparent in een inlandtsche oorloghe te vallen: ende dat het oprechte ende eenighe middel was om t'selue te beletten / dat wylieden / die van weghen onser Staeten ende officien groote macht ende auctoriteit binnen den lande hadden / souden de saecke voor de handen nemen / om daerin alsulcke ordre ende remedie te stellen als wy tot ruste ende welvaren van den lande souden beuinden te behooren / metgaders voor alle dinghen / ende insonderheit te verhoeden dat s'Cardinaels creaturen / die niet en sochten dan bloet-verstorten / banninghe / confiscatie van goeden / ende in somma niet dan moordt ende wonden / de handt daer souden eenighsins aenlegghen / tot een versekerde ende ontwijffelicke verderuenisse van alle de landen van herwaerts-ouer: ofte andersins het mochte so kommen / dat de ghene die niet goet en vonden / dat men also nae de ghewonelicke manuiere meer soude branden ende blaecken / gheen ghebreck en souden hebben van een hooft ofte voorstaender die sulcks soude willen beletten. Ende hoe wel dat wy met veel redenen hen verthoonden / datse hen souden willen voeghen nae ons advys ende meyninghe / ja dat wy bouen de goede vriendtschap die wy onder malkanderen hadden / hen daer toe noch voorhielden t'advys van myn heere den Graue van Swartzburgh onsen schoonbroeder / ende van den Heere Jooris van Holl / de welcke doe ter tijdt by den Heeren van herwaerts-ouer in grooter achtinghe ende welghesien waren / om de groote diensten by hen desen landen bewesen: Nochtans het en was doe niet in ons vermoghen t'selue te verweruen: ende dese onse t'samenkomminghe en diende nerghens anders toe / dan tot een ghetuyghenis voor al de weerelt / dat wy siende van verre aenkommen t'ghene dat wy nu daghelicks sijn ervarende / alle goede middelen ghesocht hebben om t'selue te voorkommen ende af te keeren. Maer de ghene daer wy te vooren van gheseyt hebben / datse beuonden dese veruolghinghen seer hardt ende onverdraghelick te wesen / ende datse / also langhe als de selue souden blijuen durende / gheen vaste gherustheit in den lande en konden bemercken (soo't ghewonelick in dien ende in dierghelijcken saecken pleeght te gheschieden) beghonnen nieuwe aenslaghen

kenſlaghen voor te ſtellen / de welcke wy wt redene onſes laſts ende officien die wy waren bedienende / middel vonden om te ontdecken. So vele iſſer af / beſorghende dat deſe dinghen mochten gheraecken ſeer ghevaerelick af te loopen ende een quaedt eynde te nemen: daerbeneuen achtende dat deſen wegh den ſachſten ende in den rechten wel ghefondeert was: dat wy niet quaedt en hebben ghevonden dat de voorsz. Requeſte ſoude ghepreſenteert werden. D'welck wy gheenſins en willen ontkennen: ende ſo verre van daer is het / dat wy't ſouden ſoecken te bewimpelen / dat wy ter contrarien t'ſelue tot grooten voordeele voor onſe eere ende reputatie/oock tot ſonderlinghen dienſte des Coninghs ende des landts ſijn houdende. Want hadden s'Coninghs wijſe Raden ſo wel beraeden gheweeſt / datſe ſulcks in den eerſten verwillighet hadden / daer en ſoude ſoo veel jammers ende ellendicheit niet wt ſijn ontſproten ende naeghevolghet / doer de welcke t'gheheele landt by na verdoruen ende vernielt is worden. Maer ſo hen luſt te weten de rechte ende eyghentlicke oorſaecke ſo wel van't ouergheuen van de voorsz. Requeſte / als van t'ghene dat daerop ghevolght is: dat ſe t'ſelue wijten ende toeſchrijuen haere onverſadelicke wreedtheit / de welcke haer niet en heeft laten vernoeghen met de onuerdraghelicke ſtrenghicheit der placaten/ maer volghende d'exempel van den onvroeden Coningh Roboam / ja meer ghehoor ende ghelooue gheuende den raedt van een qualickberaden Vrouwe / van eenen Cardinael die des Paus creature is / ende van andere dierghelijcke: ſe gauen den volcke deſe antwoorde / De vader heeft ulieden ghecaſtijdt met ſweepen / ende de ſone ſal ulieden caſtyden met ſcorpioenen. Korts daerop / ward met grooter inſtantien ende vervolgh ghedreuen / dat de nieuwe Biſſchoppen/die weynigh tijdts daer te vooren ghekoren waren ende opghericht / ſouden gheanveerdt ende ontfanghen werden: d'welck alſo veel was te ſegghen / als ſo menighen hanghman ofte beul / om de arme Chriſtenen te verbranden. Oock worden de priuilegien onder de voeten ghetreden. Doer wien doch? doer een ghepaſſionneerde vrouwe / ende daer en tuſſchen ghewapent met een momaenſichte van Coninghlicker macht / van verraderyen / meyneedicheit ende Cardinaelſche liſten. Op ſodanigh aenbeeldt / Mijne Heeren / was gheſmeedt alle groot quaedt dat hier nae ghevolght is: naemelick / om dat op de voorsz. Requeſte by den edelen ghepreſenteert in ſulcker voeghen niet en ward voorſien als de redene ende den noodt was vereyſſchende. Waerin wy wel weten / ende konnen dat ſelue voor Godt ende voor ulieden / Mijne Heeren / vry proteſteren / dat wy onſe eere / metgaders onſen eedt nerghens en hebben te buyten ghegaen: maer daer en teghen wy waerſchouden de Hertoghinne ende alle de Heeren van den Rade / van deſe groote inconuenienten / die naederhandt ghevolght ſijn; ſo dat alle

De Hertoghinne van Parma eñ de Cardinael ſijn oorſaecke van alle t'quaedt eñ troublẽ vã deſe Nederlanden.

t'quaet

t'quaet henlieden moet gheweten werden. Want so verre was't van daer/dat se ons wouden ghehoor gheuen / dat se ter contrarien ghedochten een sonderlinghe ende bequame occasie geuonden te hebben / om ter executie te stellen t'ghene dat sy langhen tijdt daer te vooren ouerleydt ende beworpen hadden: te weten/ Na datse souden vernielt hebben alle de ghene die ghesuspecteert waren van der Religie te wesen/dat se daer naer dies te lichtelicker de reste van des landts inghesetenen onder een jammerlicke ende onlijdelicke dienstbaerheit hadden konnen brenghen. Ende niet alleene van onsent weghe / maer oock van velen anderẽ worden hen diueersche verthooningen gedaen so wel in't openbaere / als in't besondere / oock van velen eerlicken luyden/ lief hebberen des vaderlandts ja des Coninghs selue meer dan hy wel verdient hadde: te rechter tydt ende stede die selue waerschouwende van het toekommende dangier/ ende te kennen gheuende wat de Coningh in sulcken ghevalle te doen schuldigh ende verplicht was van synes eedts weghen/metgaders van weghen der verbintenissen ende conditien / met den welcken hy ende syne voorsaten voor hem/ tot Heeren deser landen aenghenomen sijn gheweest. De Graue van Egmond selue ward in Spaegnien ghesonden / om den Coningh in eyghener persoone t'voorsz. vertoogh te doen. D'welck niet te min so weynigh heeft ghehelpen / dat daer en teghen de voors. Heer Graue onder den schijn van s'Coninghs woort seer deerlick bedroghen sijnde (d'welcke hem naederhandt diere ghenoegh ghecost heeft) brieuen van daer brochte / heel ende al van contrarien inhoude van t'ghene was dat hem de Coningh mondelinghe hadde beuolen te segghen: also dat hy doe bedwonghen ward te bekennen / dat wy al eer dan hy de reyse aenveerdde seer wel voorsien hadden / wat daer af kommen soude. Ende noch souden ons de discipelen van Macchiauel hier gheerne de ooghen willen verblenden met dese schoone momaensichten van vaderlicke lief de/ ghetrouwicheit/ aengeborene goedertierenheit ende dierghelijcke schijnbaere ende cierlicke woorden: ende en maecken daer en tusschen ter weerelt gheen swaricheit/ so schandelick te spotten met den eedt dien se doen/ ofte met haere beloften aen persoonen van sodanigher qualiteit ghedaen. Dese sijn dan de rechte autheurs / voorderers ende oproerders gheweest van allen de troublen die ter causen van de eerste Requeste sijn gheresen: eñ ghy hebt oock daerbeneuen ghehoort/ Myne Heeren / wat raedt om de selue te presenteren dat wy ghegheuen hebben.

Vã Myn Heere de Graue Lodewijck vã Nassau.

Als se dan oock kommen te spreken van wylen Myn Heere den Oraue Lodevvijck onsen broeder / se hadden wel beter so vroom eenen Ridder met vreden ghelaten: ghemerckt dat hy onghelijck beter eeren weerdt is gheweest/ ja een vromer ende oprechter Christen/ dan sy en sijn. Ende wy en maecken niet te meer werck van dat se hem eenen ketter schelden / dan onse Heere Jesus Christus en dede/ als hy van

euen

euen so eerlicke luyden als dese sijn / ward voor eenen Samaritaen ghescholden.

Belanghende de predicatien ende openbaere vergaderinghen / die se op haere wyse valsch ende heretijck noemen / V lieden is kennelick ghenoegh / Mijne Heeren / doer wien ende hoe dat se worden inghevoert. So vele isser af / dat wy doe ter tijdt so veel niet ghelooft en waren / dat men ons aduys eens daer op ghevraeght hadde: oock en hebben wy noyt daer toe gheraden. Niet te min siende dat de saecken so verre ghekommen waren / wy bekennen dat onse meyninghe ende aduys gheweest is / dat de Hertoghinne van Parma de selue soude verwillighen. Waer in of wy qualick gheraden hebben / ten minsten t'ghene dat daer naer heeft ghevolght / is ghenoegh wtwijsende / hoe dat de ghene die onsen raedt niet goet en hebben ghevonden / haers meesters saecken so wel beleydt ende hem so goedt huys ghehouden hebben. Daer beneuen heeft ons Godt oock willen bethoonen / hoe wel dat hy de syne voor eenen tijdt langh castijdt ende ter neder slaet / dat hy nochtans een so merckelicke ende ghequalificeerde meyneedicheit / als dese is / van den Coningh ende de Hertoghinne van Parma / niet so en liet henen gaen sonder de selue swaerlick te straffen: ten eynde dat alle weerelt soude weten / dat Godt niet sonder groote redene en heeft ghesept / dat hy niet en sal voor onschuldigh houden noch onghestraft laten den ghenen die synen naeme in ydelheit sal ghebruycken.

Vā de openbaere vergaderingē vā die van de religie.

Dat se segghen van't breken der beelden, autaren, kercken / ende ander ongheregheltheden / Wy houden dat niemandt en is onder uliedén / Mijne Heeren / dien niet genoegh bekent en sij / dat wy aen sulcke wyse ende manniere van doen noyt gheen behaghen en hebben ghehadt: oock dat vele van den ghenen die ons behoorden te helpen ende voor te staen / ons ouer d'ander sijde t'onrechten ghelastert ende ghescholden hebben / om dat wy noyt en hebben willen daer toe verwillighen / dat sulcke dinghen sonder voorgaende ordonnancie van de Magistraeten ende ouerheeren souden ghescheiden.

Van't afbreeckē der beelden.

Sy en sijn oock niet veel beter ghefondeert in t'gene dat se segghen / dat de saecken doer de voorsichticheit van de Hertoghinne van Parma sulcks ghehandelt ende gheremedieert sijn ghevveest, dat vvy benoodight sijn ghevveest ons te vertrecken vvt desen landen. Haddense allso gesept / Doer de valscheit / bedrogh / ende meyneedicheit van de voorz. Hertoghinne / so soudense noch al wat ghesept hebben: ofte haddense allso ghesproken / Om dat sommige die eyndelick den beul op haeren hals waren verwachtende / so langhsaem waren om hen seluen te konnen resolueren / daer toe so licht om ghelooue te gheuen: insghelijcks doer onse metgaders van sommighe ander Heeren veel te groote affectie tot den Coningh / die Mijne Heeren van Berghen eñ van Montigny daer toe brachten dat se na Spaegnien souden reysen / achtende dat

Van't vertreck van Mijn Heere de Prince wt dese landen na Duytschlandt.

de Coningh van weghen der groote diensten by den seluen bewesen / daertoe in aensieninghe van haer edel afkommen / soude veel lieuer wt haeren monde/dan van de Spaegniaerts willen vernemen t'ghene dat tot de bewaringe van dese landen nootsaeckelick te doen was: ende siende hoe dat de selue aldaer so wel ontfanghen worden/ als eenen jegelick notoir is/dat wy ghedochten goede oorsaecke verkregen te hebben/om wat naerder op ons seluen te letten/ende onsen persoon beter waer te nemen: Hadden se (segghen wy) op sodanighe wyse gesproken / so souden se eenen deel van de rechte waerheit ghesept hebben. Want wel een jaer daer te vooren hadden wy gantschelick voor ons ghenomen te vertrecken / ende alle onse staeten te verlaten/soo't blijckt by den brief met s'Coninghs eyghen handt aen ons gheschreuen/hier achter aen ghedruckt. Waer wt men kan ghenoegh bemercken / hoe onwaerachtigh dat het ghene is dat hier verhaelt wert. Ende so jemandt begheert te weten / wt wat oorsaecken dat wy na Duytschlandt een jaer daernaer sijn vertrocken / die mach lesen onse verantwoordinghe in't jaer 1567 wtghegaen/de welcke ghenoegh te kennen gheeft de redenen van ons vertreck/ende voornemelick dese/ om dat wy niet en wouden ghedooghen dat de Spaensche Inquisitie in onsen gouvernementen souden aenghenomen werden:wt welcker oorsaecke wy voor onsen vertrecke de voorsz. gouvernementen in de handen van de voorsz. Hertoginne ouergheselt hadden/met vasten voornemen ende meyninghe by onse vrienden te gaen in ruste ende in vrede leuen / tot der tijdt toe dat het Godt soude belieuen den Coningh beteren raedt in te gheuen: ofte soo't met hem langhs so ergher worde / tot dat Godt de Heere selue de dore soude eens openen / om dit arme landt te verlossen/d'welck wy versmacht saghen liggen/ ende versoncken in eenen diepen afgrondt van alle ellenden ende captyuicheit. Want wie soude sonder hert-sweer ende treuren konnen verhaelen alle dat verbannen/ontweldighen van goede/ vangen ende spannen/alle die gheleden pijne ende smerten / so menigerhande soorte van afgrijselicke ende jammerlicke dooden / daer dese bloetghierighe luyden(de welcke in wreedtheit alle de wreetste tyrannen van der weerelt/ als Phalaris/ Busyris / Nero/ Domitianus / ende andere / verre te bouen gaen) de arme ondersaten der landen van herwaertsouer so langhe mede ghequelt hebben? De welcke dinghen niet teghenstaende/ allso wy gheen middel en saghen om de selue van sodanighe ellendicheit te verlichten / wy hielden ons vredelick ende stille.

Ende om dat se in desen Ban willen segghen / dat ghedurende de laetste vrede-handelinghe tot Coelen ons van t'selue soude presentatie ghedaen sijn ghevveest, dat vvy ons souden vvillen vertrecken ter plaetse van onser gheboerte: So moeten se wel weten/dat se hen doe wel hadden moghen te vreden houden met ons ghewilligh ballinghschap / sonder ons voorder te vervolghen: selfs ghemerckt dat wy hen hadden

den doen weten by sekeren persoon van qualiteit die noch by leuen is/waer't dat se bestondẽ ons aen onse eere ofte goeden aen te tasten / datse ons daer door souden bedwinghen na ons vermoghen sulck ordre in onse saecken te stellen/ als de noodt soude vereysschen. Maer als verwoedde ende rasende luyden/na dat se ons niet en hebbẽ konnen aenlocken met soeten ende smeeckachtighen woorden(also de Coningh selue ons meynde te trecken door sekeren brief met eyghener handt aen ons gheschreuen/ die veel te courtoys was ende te vriendelick/ende dien wy klaerlick ghenoegh bemerckten vol bedroghs te wesen)so gaense hen alvooren adresseren aen onsen sone/een kindt dat noch ter scholen lagh/ eñ trecken't gheweldighlick wt de Vniuersiteit van Louen/teghen de priuilegien der seluer Vniuersiteit: ja dat meer is / op't vertoogh te dier causen by die van der Vniuersiteit aen hen ghedaen/ dien barbarischen ende onbeleef den Vergas/ gaf dese antwoorde in quade Latijnsche tale : *Non curamus vestros priuilegios*, willende seggen: Wy en vragen na uwe priuilegien niet. Sy voeren voorts onsen sone buyten Brabandt/teghen s'landts priuilegien ende s'Coninghs eedt : sy seynden hem in Spaegnien / om van ons/die syn vader sijn/hem verre wegh te doen ende te vervremden : eñ houden also noch den onschuldighen jonghen Heere in een wreede ende deerlicke gheuanghenis. In der voeghen/ dat so se ons gheen ander onghelijck van dit alleene ghedaen en hadden/wy en waren niet weerdigh/noch van sodanighen gheslachte / als wy afghekommen sijn / den name te draghen/noch oock een vader gheheeten te werden / so verre als wy niet alle onse sinnen/ verstant ende middelen die Godt ons gegheuen heeft / te wercke en stelden om hem te proeuen wt dese jammerlicke slauernye te ontledigen/ ende een so groot onghelijck ons te doen weder oprichten ende beteren. Want wy en sijn so vervreemt van natueren niet/ Myne Heeren / dat wy niet een vaderlick herte ende gheneghentheit in ons en souden ghevoelen : noch so wijs eñ voorsichtigh/ dat ons niet menighmael een klaghelick verlanghen na onsen sone dus langhe af wesende / in onsen ghemoede en soude te vooren kommen. Nochtans sy en houden hen hier mede noch al niet gherust : maer teghen alle forme van rechte eñ van iustitie sy legghen de handt aen onse medebroeders Ridders van der ordre : se vervolghen ons by dagementen/ opteeckeninghe ende aenveerdinghe van onse goeden / ende drijuen ons met ghewelde so verre / dat wy bedwonghen werden veel dinghen voor te nemen / daer wy binnen onsen leuen noyt aen ghedocht en hadden. Sy stellen t'proces van onse medeghesellen ende het onse (contrarie de artijckelen van de ordre des gulden vlieses / ende teghen s'Coninghs eedt / die t'hooft van de voorsz. ordre was) in handen van sommighe ongheachte persoonen/ die niet weerdigh en waren onser medeghenooten ende onse knechts te sijn : sy degraderen eñ setten ons af van alle onse staten eñ officien :

De Coningh van Spaegnien heeft door allerley soortẽ van ongherechtighheit Myn Heere de Prince bedwonghen tot de wapenẽ te kommen.

De Grave van Buerẽ gevangen/ ende wt de Vniuersiteit van Louen na Spaegnien wegh ghevoert teghen s'Coninghs eedt gedaẽ tot syner blijde incomste / eñ de priuilegien van Brabant.

De ongherechte procedurẽ tegẽ de eere / de goeden / eñ t'leuen van Myn Heere de Prince.

sy benemen ende berooven ons van alle onse goeden: sy verwijsen ons tot ter doodt. Ende wat is alle t'selue anders / dan dat se ons quijtschelden van onsen eedt) ende in onse vryheit stellen/om te mogen met allerhande middelen ons van Godt verleent onsen vyandt gaen bespringhen ? Daer by kan men sien / hoe dat als wy niet dan ruste en sochten/sy de troublen hebben verweckt: ende als wy stonden na den vrede/ dat sy ons bedwonghen hebben tot den krijgh te kommen : ja tot sulck eenen krijgh die voorghenomen is om onsen sone te verlossen/ om ons leuen te beschermen/ om onse goeden weder te krijghen/ ende t'ghene dat ons t'liefste ende daer ons meest aen ghelegen is/om onse eere te verdedighen : sonder alhier noch jet aen te roeren van t'ghene dat de ghemeene saecke aengaet. Ende dit is t'ghene dat se so lichtelick ende met stilswijghen voor by gaen/ Myne Heeren/ d'welck sy al willens ende wetens wtlaten/ als niet sonderlinge tot haer saecke dienende. So wy dan/ niet sijnde s'Coninghs inghebooren ondersaet (also hy selue seght) daer toe sijnde van onsen eede ontslagen door dese ongherechte sententie ende verbanninghe/ oock hebbende so goet recht ende oorsaecke om onsen sone/ metgaders de goeden die ons afgheweldight sijn/ met krachtigher handt wederom te eyschen / ons niet alleene hadden ghepooght / maer oock met der daet alreede hem wt desen Nederlanden / metgaders wt allen synen anderen landen ende heerlickheden verjaeght/ende ons seluen die toe te eyghenen ghesocht hadden (nademael dat hy teghen alle recht ende billicheit / ja teghen synen eyghenen eedt / ons heeft benoodight ende bedwonghen den krijgh teghen onsen danck voor te nemen/doe wy wt allen onsen vermoghen den seluen waren ontvliedende : ja dat meer is / dewyle dat hy ons allen desen ouerlast ghedaen heeft euen op de seluighe tijdt / ofte korts na dien/dat hy ons by syne eyghene brieuen met syner eyghener handt gheschreuen / so groot ende heerlick een ghetuyghenis van onse ghetrouwicheit ghegheuen hadde / so datter gheen mensche ter weerelt en was / die meer hadde konnen wenschen ofte begheeren/ alsoo't blijckt by de copie van den brief hier achter bygevoeght:) Wie soude ons konnen van eenighe ander faute beschuldighen / dan dat wy te veel tijdts hebben laten verloopen eer dat wy de wapenen in handen hebben ghenomen/ ende dat wy niet en begheeren te ghenieten van't ghene dat ons by krijghs-rechte/ oock by de rechten die allen volcken ghemeyn sijn / ghejondt ende ghegheuen is ? te meer / aenghemerckt dat wy een vry Heere gheboren sijn/ ende noch daer en bouen dese eere verkreghen hebben / dat wy den name moghen draghen van Prince absoluyt ende souuerein / die naest Godt in onsen Vorstendomme geen ouerhooft en bekennen/ hoe wel dat hem t'selue niet seer verre en is wtstreckende.

Iustificatie van dat Myn Hee-

Nu aenghemerckt dat haeren voorneemsten grondt ende fondement hier in is ghelegen/ naemelick dat wy souden teghen onsen ouerheere

in wapenen sijn ghekommen: so sijn wy oock wel te vreden de selue saecke ende materie aen te roeren ende te ouerweghen: in de welcke men beuinden sal/dat se euen so wel ghefondeert sijn als in alle d'andere. Want voor't eerste willen wy se vraghen/ by wat tittel dat de Coningh Philips (die een erfghenaem is van Heyndrick den bastaert van Castilien) t'Coninghrijcke van Castilien ende van Leon is besittende? Want het is klaer ende notoir/ dat Heyndrick syn voorsaet een bastaert was/ de welcke rebelleerde teghen den wettelicken erfghename/ die syn eyghen broeder ende Heer was/ dien hy oock met eyghener handt heeft om den hals ghebracht. Wat recht hadde dan dese bastaert/ oude grootvader vanden Coningh/ om na de voorsz. Croone te staen? Daerop antwoorden sy/ dat Don Pedro syn broeder een tyran was: ende se pleghen hem selue ghewonelick den naeme van *El crudele* ofte de wreede te gheuen. Maer so de Coningh Philips by sodanighen tittel is t'Coninghrijcke van Castilien besittende: en siet hy niet dat men hem kan euen met de selue mate meten/ daer hy anderen mede ghemeten heeft? Ende so noyt wreeder tyran ghevonden en ward/ die meer des landts priuilegien ende met meerder verwaentheit/ oock met minder respect ouertreden ende ghevioleert/ ja die met minder schaemte synen ghesworenen eedt ende trouwe gebroken heeft/ dan euen dese Coningh Philips: is hy dan niet veel onweerdigher de croone van Castilien te draghen/ dan Don Pedro? Want Don Pedro en was emmers met geen bloetschande noch met syns soons ofte wijfs moort niet bevleckt. Ende so jemandt woude segghen/ dat ons sulcks niet aen en gaet/ so sijn wy wel te vredē noch naerder te kommen: hoe wel dat ons voornemen niet en is den voet te vestighen op t'ghene dat wy teghenwoordelick willen verhaelen. Want of wy schoon de wapenen teghen hem genomen hadden/ ende dat hy sonder eenigh wtnemen onse ouerheere/ eñ wy sijn ondersaet ghebooren waren/ (d'welck nochtans so niet en is/ volghende syn eyghen belijdenisse:) Wat souden wy anders ghedaen hebben/ dan dat een onder syn voorsaten teghen den Keyser Adolf van Nassau synen ouerheere ghedaen heeft? Een jeghelick die eenighe kennisse of wetenschap heeft van t'ghene dat hier voortijdts in Duytschlandt gheheurt is/ weet hoe dat Albrecht d'eerste van dien name ende ghe-slachte Hertoghe van Oostenrijck (want daer te vooren en voerdense maer den tittel van Grauen van Habsburgh) hem in wapenen tegen den voorsz. Heere Keyser onsen voorsaet ghestelt heeft. Ende hoe wel dat de voorsz. Keyser door Godes ghehenghenisse in den slagh quam te steruen/ nochtans wy weten wel wat de verstandighste schrijuers daer van ghescreuen ende geoordeelt hebben/ hoe wel dat Geeraert doe ter tijdt Erts-bisschop van Mentz/ de voorneemste autheur ende aenstichter van de coniuratie teghen den voorsz. Keyser voorghenomen/ t'selue op diuersche mannieren heeft ghesocht te bewimpelen

re de Prince de wapenen heeft ghenomen.

Albrecht Hertoghe van Oostenrycke neēt de wapenē teghen den Keyser Adolf van Nassau.

De Paus Bonifacius de achtste.

ende te verduysteren. Doch so jemandt wat naerder wil de histozie insien/hy sal lichtelick bevinden/dat de Paus Bonifacius dese saecke aengherockt ende bestelt hadde/van den welcken men pleeght te segghen/ *Intrauit vt vulpes, regnauit vt leo, moritur vt canis*: Dat is / Hy gheraeckte aen den Pauselicken stoel als een Vos / hy regeerde als een Leeuw/ ende starf als een hondt. Ende dat beschickte hem de voorf. Paus alleene wt dier oorsaecké/ om dat dē Keyser hem niet en hadde willen bekennē voor sulcks als hy hem was wtgevende. Derhalven verweckte hy teghen den voorsz. Keyser desen Hertogh Albrecht / die alreede malcontent genoegh was/om dat de Keyser Adolf in de keure voor hem gheprefereert ende voorghetrocken ward. Ende sommighe Bisschoppen die heel ende al den Paus toeghedaen waren / hebben hen seluen daer by ghevoeght/ende over syn syde begeuen. (Maer wie soude doch hebben so snoodt eenen mensche konnen te voete vallen ofte eenighe eere bewijsen / die in synen Jubileo korts daer naer gevolght/beval dat men twee sweerden triomfantelick ende statighlick voor hem soude draghen/doende luyde roepen by den ghenen die d'een sweerdt droegh/ O Christe/siet/dese is uwe stadthouder op eerden: ende by den ghenen die d'ander droegh/O Petre/siet dese is uwe successeur ofte nakomelingh? Ja dat meer is / na dat hy dese snoode practijcke teghen den Keyser also hadde aenghrecht / hebbende nu Albrecht heel ende al na syner handt/ghedochte de voorsz. Paus oock even t'selue teghen den Coningh van Vranckrijcke *Philippe le Bel* te doen / hem pooghende syn Coninghrijcke te benemen / ende den voorsz. Albrecht daer mede beghift hebbende/ gaf hem last den tittel van Roomsche ende Fransche Coningh te ghebruycken. Maer hy en vandt de gheestelickheit van Vranckrijcke so wel tot hemwaerts niet ghesint / daertoe niet soo rijcke noch so maghtigh als die van Duytschlandt : Daer en bouen was dat gantsch Coninghrijcke wacker ghemaeckt / doer dien dat meester Pieter van Cognieres s'Coninghs saecke so wel ende wijselick beleydt ende ghedinght hadde : Ja hy vandt den Coningh selue so wel gheresolueert / dat hy tot Anagnia syne fatuiteit ofte mallicheit (also noemde de Coningh in synen brief de Pauselicke heylicheit) dede aentasten by eenen van de principaelste Heeren / die t'hooft was van den edelen huyse van Colunna / oock by eenen edelman wt Languedoc / met naemen Noguaret : de welcke den Paus van daer naer Roome voerden/ ende deden hem aldaer ombrenghen / also hy seer wel verdient hadde. Doch also wy hier te vooren ghesept hebben / wy en ghedencken op sodanigh fondamenten niet te steunen : maer willen voorder tot de obligatien ende verbintenissen kommen/die tusschen hem ende ons sijn.

De Coningh van Vranckrijcke schrijft aen den Paus / beghinnende synen brief also : *Sciat fatuitas vestra, &c.*

Ghenomen dan / of nu alle t'ghene dat alreede verhaelt is niet en ware / en weet hy niet / so hy Hertogh van Brabandt is/ dat wy ter

causen

causen van onse baroenyen eñ heerlickheden/een van de voorneemste leden sijn van Brabandt? En weet hy niet waer toe dat hy aen ons/ onse medebroeders ende medegheselllen/ende aen de goede steden des landts verbonden is? ende op wat conditien dat hy desen staet is houdende? En ghedenckt hy oock niet meer aen synen eedt? ofte so hy dies wel indachtigh is/ maeckt hy so kleyn werck van t'ghene dat hy Gode ende den lande beloeft heeft / metgaders van de conditien die aen synen Vorstelicken ende Hertoghelicken hoet sijn aenghehechtet? Het en soude wel niet van noode wesen / Myne Heeren / ulieden voor te houden t'ghene dat hy ons beloeft heeft / eer dat wy hem den eedt ghedaen hebben/ dewyle dat sulcks velen onder ulieden al te wel bekent is: Maer om datter oock veel andere sijn die dese verantwoordinghe sien sullen/ daerom hebben wy ulieden willen de memorie verversichen van de voorneemste poincten eñ artijckelen die hy den lande tot syner blijde inkomste gheloeft ende ghesworen heeft: waer wt genoegh blijcken sal/waer toe dat hy onslieden verbondē is: so dat hem niet vry en staet alle dinghen te schicken ende te disponeren nae dat hem goet dunckt / ghelijckerwijs als hy in Indien heeft ghedaen. Want hy niet en vermagh slechts eenen van synen onderdanen met ghewelde erghens toe te bedwinghen / t'en sij dat de costuymen van de gherichts-bancken daer sy haer huysinghe ende woenplaetse hebben t'selue toelaten: oock en kan hy by gheener ordonnantie ofte decreet den staet van den lande in eenigher manniere veranderen: hy moet hem oock te vreden houdē met sijn ordinaris eñ gewonelick inkommen: hy en kan niet doen oplichten noch eyschen eenighe impositien teghen den danck ende sonder wtdruckelicke verwilleghinghe van den lande/ ende achtervolghende de privilegien desselfs: hy en magh gheen volck van oorloge in't landt brenghen sonder des landts voorgaende wille ende consent: Ja sonder den voorsz. wille en darf hy niet veranderen aen de valuatie van de munten: hy en kan oock gheenen ondersaet doen aentasten sonder voorgaende informatie by de ouerheit van der plaetse ghedaen: eñ hebbende den seluen gheuanghen hy en vermagh hem niet buyten den lande te versenden. Als ghy nu dit gheheel begryp so in't korte hoort verhaelen/ en bemerckt ghy niet/ Myne Heeren/ wanneer dat de baenerheeren eñ edelen van den lande/den welckē wt redene van hare preeminentien den last der wapenen beuolen is/ hen daerteghen niet en stellen / niet alleene als dese artijckelen ouerghetreden eñ ghevioleert sijn/ maer dat veel meer is/ als se so tyrannischer eñ hooghmoedigher wyse onder de voeten ghedruckt werden: als daer niet eenen artijckel alleene/maer alle te ghelijck: eñ niet eens/maer duysent eñ duysent mael: oock niet alleene by dē Hertoge selue/maer by vremde eñ barbarische luydē verbroken eñ geschendt sijn: Ja wanneer dat de edelē volgende haeren eedt eñ obligatie den Hertoge niet en bedwingen/om den lande te doen dat recht ende

Justificatie van dat de Staeten de wapenē hebben genomen tegē dē Hertoghe van Brabandt/ Graue van Vlaenderen/ &c.

Kort begryp van t'inhout vā de privilegien van Brabandt.

ende redene is : dat sy selue als dan met rechte behooren van meynee-
dicheit/ontrouwe/ende rebellie tegen den staet van den lande beschul-
dight ende ouerwesen te werden? Maer so vele als ons belanght/wy
hebben daerenbouen een eyghen ende besonder oorsaecke / die ons
wat naerder aengaet/te weten / dat wy teghen de voorsz. priuilegien
sijn van allen onsen goeden berooft worden / sonder eenige forme van
rechte ofte iustitie. Bouendien t'ghene dat ons in den persoon van
onsen sone den Graue van Bueren is wedervaren / t'selue is so klaer
een ghetuyghenis van des vyandts onghetrouwicheit ende ouertre-
dinghen der priuilegien/ so dat niemant met rechten meer en behoort
te twijffelen van de oorsaecken / om de welcke wy de wapenen heb-
ben moeten aennemen.

Den eerstē krijghs-tocht van Mijn Heer de Prince.

Ende hoe wel dat wy in den eersten tocht by ons ghedaen / geenen
vasten voet en hebben konnen in't landt setten(ghelijck hy ons t'selue
verwijtt ende voorhout/dat vvy ons aldaer nerghens en hebben konnen
berghen ofte onderhouden :) So en is nochtans niet nieuws/ofte dat
niet insghelijcks oock anderen den besten Veldtheeren ende Capi-
teynen van der weerelt en sij wedervaren : ja t'is hem selue menigh-
mael ghebeurt/daer hy so dickwils met so groote ende machtighe le-
ghers in Hollandt ende Zeelant is ghekommen/ende niet te min met
een handt-vol volcks ende by toedoen van Myne Heeren de Staten
der voorsz. landen / hebben wy hem met schanden wt den seluen ver-
dreuen/metgaders dien grooten ende vermaerden Capiteyn den Her
toghe van Alua eñ synen nakommer / sonder dat hy huydensdaeghs
in den seluen landen slechts eenen voet landts heeft / die tot synen ge-
biede ofte beschickinghe staet : also wy oock verhopen / midts uwe
goede hulpe ende toedoen/ dat hy binnen korten tijdt insgelijcks niet
en sal hebben in alle de reste van dese landen.

In somma/by synen eedt is hy te vreden/wanneer dat hy sal jet te-
ghen den seluen doen ofte voornemen/ dat wylieden als dan hem niet
meer en sullen verbonden sijn / ja hem gheenen dienst noch ghehoor-
saemheit meer schuldigh te bewijsen / alsoo't blijckt by den artijckel /
die t'selue wtdruckelick is inhoudende. So wy dan hem niet meer
verbonden ende gheenen dienst noch ghehoorsaemheit meer schul-
digh en sijn/ hoe komt hy nu so vermeten te sijn / dat hy darf segghen/
dat wy de wapenen teghen onsen Heere ghenomen hebben? Het is
kennelick ende daer en is gheen twijffel aen / dat tusschen alle Heeren
ende vassallen is een verbindinghe ouer beyde sijden : ende t'ghene
dat eens een Raedts-verwandte tot den Consul van Roome seyde /
Houdst du my niet voor Raedts-Heer/ so en houde ick dy oock voor
gheenen Consul : t'selue kan in desen gheualle oock seer wel stede grij-
pen. Maer tusschen de vassallen is eenen grooten onderscheydt/want
d'eene hen onghelijck meerder vryheit voorbehouden dan d'ander :
also wylieden in Brabandt sijn / aldaer wy oock sodanighe rechten

hebben/

hebben dat wy in onsen landen ende heerlickheden vermoghen gratie ende pardoen te verleenen: so dat wy wtghesteken alleene t'hommage dat wy den Hertoge schuldigh sijn te doen/niet en souden meerder vryheit konnen hebben ofte begheeren. Ende onder andere rechten hebben wy oock dese priuilegie / dat wy onsen Hertoghen tot gelijcken dienste verbonden sijn/als hier voortijts die *Ephori* tot Sparte haeren Coninghen dienden: naemelick / om t'rijcke te beuestighen in de handen eens goeden Vorsts / ende om te bedwinghen te doen dat recht ende redene is den ghenen die teghen synen eedt iet soude willen voornemen.

Hier op sal men moghelick segghen / dat by den voorsz. eedt is een seker conditie ghesett/ te weten/ dat wy van onsen eede sullen ontslaghen sijn tot der tijdt toe dat hy de faute sal opgherecht ende gherepareert hebben. Maer of hy de selue in eewicheit niet en ghedochte op te richten? So men als de Keyser Maximiliaen / metgaders de Vorsten des Rijcks hem baden ende voor ons ten besten spraken/ten eynde dat hem soude belieuen t'landt wat te ontlasten/ hen voor antwoorde gheeft/ dat se hen met haere eyghen saecken souden moeyen / ende dat de Coningh wel wiste/hoe dat hy syne onderdanen behoorde te regeeren: Ja so hy met grooter vermetenheit ende hooghmoedt onse Requesten is verstootende / als wy hem so menighmael hebben doen verthoonen/ ende tot dien eynde oock van de voorneemste ende aensienlickste Heeren die in den lande waren / henen ghesonden om aen hem te versoecken / dat hy ons recht soude willen doen: So hy daer en bouen den voorsz. Heeren doet dat leuen benemen / ende alle de ghene die hy krijghen kan doer des beuls handen laet passeren/ eñ d'andere die hy niet ghekrijghen en kan / met alle de wreedtste ende onbehoorlickste middelen is veruolghende: so hy eyndelick nieuwe heerkrachten ons dagelicks op den hals sendt/om ons in den grondt te bederuen ende te vernielen: Sullen wy altoos moeten blijuen op haerlieder genade wachtende/ tot der tijdt toe dat de wreedtheit van de Spaegniaerden ons alle weghen sal benomen hebben/ om slechts den aessem te moghen verhaelen? Maer se segghen / dat hy de fauten ghedenckt te reparen/ ende dat hy de middelen van dien ghesonden heeft by den Heere van Selles: ja dat hy den Hertoghe van Alua ontkent heeft hem sulcks belast ende beuolen te hebben/als de voorsz. Hertoghe ghedaen heeft. Alle dese dinghen sullen wy op haere behoorlicke plaetse by ordre ouerweghen: ende voor dese reyse sijn wy te vreden verklaert te hebben / dat wy met goeden rechte teghen hem in wapenen sijn ghekommen / eerstelick met de Staeten van Hollandt ende Zeelandt: ende naderhandt oock met ulieden / Myne Heeren / om dat hy van meyneedicheit teghen t'gansche landt is ouertuyght worden/ ende so vele onse persoon in't besondere aengaet / om dat hy teghen de artijckelen van't capittel van der ordre/ daertoe teghen die

priuilegien van Brabandt heeft ghehandelt / doende onsen sone wt der Vniuersiteit van Louen nemen ende in Spaegnien weghvoeren / berouende ons van alle onse goeden / staeten ende officien : waerdoer hy ons ghenoegh van onsen eede / met den welcken wy hem verplicht waren / ontslagen heeft. Maer nu in sonderheit heeft hy syn al te bloo ende niet te min tyrannisch herte bewesen / doer dien dat hy dese wree de ende barbarische verbanninge heeft laten publiceren / om de macte van syner ongherechticheit ende quaden wille te vervullen.

Nu dewijle dat hem voorts belieft Myne Heeren / tot de navolgende tyden te kommen: so willen wy oock gheerne tot de selue naerder treden / ende dies te lieuer / aenghesien dat wy van alle t'ghene daer van hy ons hier in sal beschuldighen / niet dan by aduyse / wille ende danck / eerstelick van de Saeten van Hollandt ende Zeelandt / ende daer naer doer ulieder aller verwillighinghe in't ghemeene / ghedaen en hebben: in der voeghen dat so daerin eenighe faute ghescheidt ware / de selue en behoort ons niet gheweten te werden / maer ter contrarien wy souden grootelicks te prijsen sijn / dat wy ulieden so wel ende so ghetrouwelick ghedient hebben. So willen wy dan kommen tot de andere beschuldinghen: maer t'selue sal wesen op dese condicie / dat wy van t'ghene dat hy wt arghlisticheit in desen Ban heeft achtergelaten om syn wreedt ende fel herte te bedecken / doch niet en laet ons t'selue by ander kleyne smaedschriften / ende libellen fameus noch dagelicks voor te houden / alhier oock sullen vermaen doen ende sulcks ten voorschijne brenghen: also wy in't beantwoorden van syne voorgaende beschuldinghen ghedaen hebben.

So beuinden wy nu voorts ende bemercken / Myne Heeren / dat alle t'ghene daervan hy ons hiernae wil beschuldighen / ofte om beter te spreken / alle syn missegghen / van hem in twee voornemelicke deelen ofte stucken is verscheyden. D'eerste beroert t'gene dat hem met de komste des Hertoghen van Alua toeghedraghen heeft / ende wat wt de selue ghevolght is: maer insonderheit t'ghene dat na onse aenkomste in Hollandt ende Zeelandt / doer de Staeten van de voorsz. landen ende onse regeeringhe is aengherecht ende wtghevoert worden. D'ander is van t'ghene dat daer ghebeurt is na dien tijdt dat Godt ulieden de ooghen heeft open ghedaen doer't middel van de onverdraghelicke moetwillicheit der Spaegniaerden / ende na dat ghy (om dit arme landt van dit vervloeckt ghespuys eyndelick te verlossen) de selue metgaders haere aenhanghers voor rebellen ende des landts vyanden hebt verklaert. Derhaluen so willen wy oock de selue ordeninghe volghen. Ende in den eersten wy dancken Godt dat selue doer onses vyandts stillswijghen ghylieden ghenoegh moeght bekennen / Myne Heeren / hopende dat het insghelijcks noch de gantsche weerelt sal kennelick werden / hoe dat men selfs geen achterdencken van ons en heeft / als dat wy souden eene de gheringhste mijte

Dat Myn Heere de Princens vyanden selfs gheen vermoeden hebbē / dat hy de ghemeene yenningen sou de ghehandelt hebbē.

wt de ghemeene penninghen tot onsen profijte toegheeyghent hebben. Want naedemael dat sy in anderen dinghen (also ghy eensdeels alreede ghesien hebt) gheen swaricheit en hebben gemaeckt van ons valschelick te beschuldighen ende so openbaerlick met der onwaerheit te lasteren / ghemerckt nu datse ons oock met de minste suspicie van ghiericheit niet betyght en hebben: So bewysen se daer mede wtdruckelick / dat wy niet alleene vry ende reyn syn van sodanighe misdaet / maer oock hoe wel datse onbeschaemt ghenoegh syn / daer toe onse doodt-vyanden / datse nochtans gheen ghenoeghsame noch bequame redene ghevonden en hebben om ons dese faute voor te houden / van de welcke ghewoonelick alle gouverneurs van Provincien t'sy te rechte oft t'onrechte pleghen beschuldight ende ghelastert te werden. Maer wy hebben / Gode lof / al van ouer langhen tijdt dese lesse gheleert / dat de ghene die eenigh beuel heeft / voor alle dinghen behoort suyuer handen te hebben / ja waer't moghelick oock vry van alle quaet vermoeden. D'welck is d'oorsaecke gheweest / waerom dat wy noch sijnde in onser jonckheit / de handen af trocken van de superintendentie van de financien: de welcke van anderen seer gheerne ward opghevaett ende gheaenveerdt. Ende hoe wel / Myne Heeren / dat het gheensins van noode en was / dat wy met ulieden alhier sprekende / souden hier af vermanen / de wyle dat uliededen ghenoegh bekent is / dat wy noyt eenighe mijte van de ghemeene penninghen ghehandelt en hebben: selfs belanghende t'ghene dat uliededen belieft heeft ons toe te voeghen so wel voor onse gagien / als om de buyten-ordinarise oncosten van de oorloghe / aenghesien dat ghylieden alderbest weet / hoe weynigh dat wy daer van ontfanghen hebben / ende in wat mannieren dat wy van de middelen die ons noch syn herwaerts-ouer resterende / ons tot noch toe hebben onderhouden ende diueersche oncosten ghedaen / selfs na dat wy in uwen dienst syn ghetreden: (niet dat wy souden willen ghedencken dat sulcks komme by ghebreke van uwen goeden wille t'onswaert / maer wy wijten't alleene de gheleghentheit deses teghenwoordighen tijdts:) Nochtans nademael dat onse vyanden bedecktelick schijnen t'selue oock te belijden / ende dat wy haerlieder stilswijghen mogen tot onsen voordeele nemen: So en hebben wy sulcks niet willen also voorby gaen sonder daeraen te vermanen / om eenighe kleyne verghifte serpenten / die onder ons gheweest syn / daer doer te beschamen / die hen niet en hebben gheschuwt / t'sij teghen haer eyghen conscientie / ofte doer een wtnemelicke dwaesheit ende erghheit / onder den ghemeenen man te stropen / t'ghene dat des vader-landts ende onse ghesworen vyanden selue / hen gheschaemt hebben ons te verwijten: wel bevroedende / so sy t'selue deden / dat den schijn ende luyster der waerheit haere leelicke ende schandelicke loghenen haest soude ontdecken.

Dewyle dan datſe ons ſo ſchoone ende wijtloopende materie heb-
ben voorgheleydt/ om te vertellen niet t'ghene dat wy ſelue/maer dat
de Staeten van Hollandt ende Zeelandt met onſe hulpe ende dienſt
ghedaen hebben: So en weygeren wy niet/noch voor ulieden/Myne
Heeren/noch voor a.le menſchen van der weerelt tot haerlieder in-
ſtantie daer van rekenſchap te gheuen. Maer naedemael oock / dat
ghylieden de opperſte ende ſouuereine richters ſijt van t'gene dat in
deſe landen geſchiedt is: het is meer dan redene/ dat ghy insghelijcks
aenſchouw ende acht neemt op t'ghene dat by henlieden in allen an-
deren prouincien ſo ongherechtelick ghehandelt is worden/middeler
tydt dat Myne Heeren van Hollandt ende Zeelandt / ende wy/ dien-
den als tot eenen handtboom ende afſchutſel/om den voortganck van
haere aenſlaghen ende voornemen in't midden van haren loop op te
houden ende te beletten.

De redenē die Mijn Heere de Prince be-weeght heb-ben in Hol-lant te kom-men.

Eerſtelick segghen ſy/ dat vvy ghepractiſeert hebben om in Hollande
ende Zeelandt te moghen vvederkeeren. Ende of dat alſo waere / wat
hadden wy anders ghedaen dan wy ſchuldigh waren te doen? Ja ſo
wy daer te voren met ſo goeden ē oprechten grondt als bouen ver-
haelt is/in't landt met een armeye waren ghekommen: waerom ſou-
den wy nu ſwaricheit ghemaeckt hebben in ons Gouvernement we-
der te keeren/aen't welcke wy met eede verbonden waren / ende daer
wy onder den edeldom d'eerſte plaetſe waren beſittende? Maer ſoo
verre is het van daer/ dat wy opt ſouden hebben ſulcks aengheſocht/
dat wy ter contrarien bereydt ſijn brieuen te thoonen van de gene die
de voorneemſte van den lande/ ſelfs van de principaelſte ſteden wa-
ren/by de welcke wy eendrachtelick beroepen worden/ om t'landt te-
ghen de tyrannye der Spaegniaerden/ende namelick des Hertoghen
van Alua te kommen bevrijden.

Ende aengaende de beloften by ons ghedaen / doe wy in Hollandt
quamen/t'ghene datſe segghen/ dat vvy den Staten gheſvvoren hebben
hen alleenelick by te ſtaen ende te beſchermen, ſo verre de Hertoghe van
Alua de ſelue ſoude vvillen fortſeren ende bedvvinghen tot den thien-
den ende tvvintighſten penninghen van den impoſitien: dat en ſal met
waerheit alſo niet beuonden werden: maer wel is waer/dat wy daer-
om expreſſelick ten anderen maele binnen s'landts met ghewapen-
der handt ſijn ghekommen/om t'landt te verloſſen van de tyrannye
daer't alreede mede verdruckt was/niet alleene met de impoſitie van
den thienden penningh / maer met duyſendt andere ſoorten van bar-
bariſche wreetheit/ ſelfs om de groote moorderye ende bloetſtortin-
ghe / die den Hertoghe van Alua teghen de arme inghesetene van de
voorſz. landen was ghebruyckende.

Datſe voorts willen segghen / Dat de Gheeſtelicke perſoonen doer
ons ſijn vervolcht vvorden ende verjaeght van haeren goederen, ende de
Religie ingebrocht: Wy en behoeuen daer toe geen ander antwoorde/

Myne Heeren / dan t'ghene dat ulieden dies aengaende beter bekent is: te weten/ dat alle de veranderinghe die ter causen van de Religie is ghekommen/ veel meer een werck Godes/ dan der menschen is geweest. Ghy weet hoe dat men ons so menighmael beschuldight heeft/ dat wy ons veel te slap bethoonden tegen onse teghenpartye/ dat wy se veel verdroeghen/ dat wy noch soude oorsaecke wesen van s'landts verderuenisse/ om dat wy so langhsaem daer toe verstaen wouden/ dat men se soude verjagen ende wtroepen: ende als het so verre quam/ dat men hem moeste van sommighen quijte maecken / wat neersticheit dat wy als dan ghedaen hebben/ op dat de een by den anderen in vrede mochte blijuen leuen. Maer so de Staeten / die in den beginne tot s'landts behoudt goet ende nuttelick gevonden hadden/ dat d'een ende d'ander Religie onderhouden soude werden / ende naderhandt doer de dertelheit/ slimme practijcken ende verraderyen van de vyanden die onder ons gemenght waren/ sijn geleert eñ ghewaerschouwt worden/ dat haeren staet in gevaer stondt van tot een wterste verderuenisse te kōmen/ ten ware datse d'exercitie van de Roomsche Religie schorsten ende verboden / om dat de ghene die professie van de selue deden/ emmers ten minsten de Papen (gelijck se alomme oock elders doen) eenen anderen eedt van den Paus hadden/ den welcken sy hoogher achteden dan den ghenen dien sy aen haer vaderlandt hadden: In der voeghen dat in de vergaderinghe van de Staten binnen Leyden gheschiedt/ ende daer naer in de vereeninghe ende verbintenisse der landen van Hollandt ende Zeelandt te samen/ desen artijckel eendrachtelick is verwillighet worden: D'welck den vyanden selue niet en kan so onbekent sijn/ ghemerckt dat ten tijde van de Vrede-handelinghe tot Breda/ als belanghende t'poinct van de Religie / de vyanden der seluen bybrachten/ dat dese veranderinge doer het toedoen ende aenvoeren van sommighe particulier persoonen soude byghekommen sijn/ hen ward daer en teghen t'accord ende de verwillinghe van alle de steden met den seghel der seluen ghewesen:) Hoe konnen wy dan noch aen iemandt eenighsins verbonden blijuen / als de ghene den welcken wy een belofte ghedaen hebben / niet alleene ons van de selue quijtschelden / maer sy selue die onkrachtigh maecken / weghnemen ende te niete doen? Dies niet te min willen wy gheerne verstandighe luyden van dese saecke laten oordeelen/ namelick of wy wel ofte qualick daeraen hebben ghedaen. So veel isser af/ doe sulcks eerst voorghehouden ende verthoont ward/ wy hadden wel begheert dat men't ghelaten hadde: ende noch meer was het teghen onsen sin/ doe't ward ter executie ghestelt. Waer van dat Myne Heeren van Hollandt ende Zeelandt ons sullen so goet ghetuygenis gheuen/ selfs sommige korsele ende moepelicke quellers onder ons / die teghen alle redene in vremden landen ons alomme sijn qualick naesprekende: in der voeghen dat wy verhopen/ dat ons niet seer van noode en sal we-

De redenẽ waerom dz sommighe vā de Roōsche kercke wt Hollant sijn vertrocken.

Een Religie alleene toegelaten in Hollant eñ Zeelant: ende waeromme.

sen op sodanighe beschuldinghen te antwoorden: de welcke na dat wy se als valsch ende onwaerachtich sullen gheloochent hebben / wy en hebben voorts gheen sorghe dat sy eenighsins de selve sullen konnen bewijsen: laetende uliedens hier van oordeelen / Mijne Heeren / hoe spottelick dat sulck een beschuldinghe moet wesen / die men met so slecht een antwoorde kan verstooten: ende niet te min alle de schoone verwen ofte coleuren / daer dese schilder hem beroemt ons mede afghemaelt ende ghecontrefeit te hebben / sijn meestendeel van sulcker stoffe / datse met een slecht Neen-woordt konnen wtghevaeght werden. Maer so men woude by brenghen / dat dies niet teghenstaende / de ghene die verjaeght sijn / groot recht hebben van te klaghen / ghemerckt dat hen de belofte niet en is ghehouden worden: hoe wel dat ons t'selue niet aen en gaet / nochtans willen wy tot verantwoordinghe van de Staeten van Hollandt ende Zeelandt so veel segghen / dat dese klachte seer qualick soude ghefondeert sijn: dewyle dat het gheen reden en is / dat sulcke luyden souden ghenieten een privilegie ofte sonderlicke vryheit / doer't middel van de welcke sy t'landt hebben in des vyandts handen willen ouerleveren / ja der onderdaenen lijf eñ goet verraden / metgaders niet een / twee ofte dry van haere privilegien alleenelick / maer alle de franchisen ende vrijheden die van ouden tijde buyten aller menschen ghedachtenisse ende van gheslachte tot gheslachte by onsen voorsaten ende vooroudren sijn bewaert ende onderhouden worden.

Sy voeghen hier tusschen mede in / dat vvy hebben beghonnen in te brenghen liberteit van de conscientie. So sy daer by willen verstaen / dat wy souden de dore gheopent hebben tot sodanighe Godtloose septen / als dagelicks bedreven worden in des Princen van Parma hof / Daer men een Atheist te wesen / ofte in Godt niet te ghelooven / metgaders andere Roomsche deughden / slechts voor spel houdt: So antwoorden wy hen / dat men sodanighe vryheit ofte veel eer / roeckeloose ende onghebonden moetwillicheit / by de erfghenamen van Signor Pietro Aloysio wel magh gaen soecken. Maer een dingh willen wy gheern bekennen / dat het blincken ende glinsteren van de vyeren / in de welcke so veel arme Christenen sijn gepijnight ende ghequelt worden / onsen ooghen noyt so aenghenaeme en is gheweest / als het den Hertoghe van Alua ende de Spaegniaerts wel verblijt heeft: ende dat wy altijdt gheraden hebben / dat de vervolghinghen in Nederlandt soude ophouden. Wy willen oock noch meer bekennen / ten eynde dat onse vyanden konnen mercken / datse met sulck een teghenpartye hebben te doen / die recht wt spreeckt / sonder bedrogh ende iet te willen binnen houden: naemelick / Dat de Coningh als hy soude van Zeelandt afvaren (d'welck de letste plaetse was die hy na Spaegnien treckende in dese landen verliet) ons wtdruckelick belaste ende beval / veel luyden van eeren / daermen vermoeden op hadde

datse van de Religie waren / te doen steruen : ende dat wy't niet en hebben willen doen / maer daer en teghen hebben die luyden selue laten waerschouwen: wel wetende dat wy sulcks met goeder conscientie niet en vermochten te doen / eñ dat men veel meer Gode behoort ghehoorsaem te wesen dan den menschen. So laten wy dan de Spaegniaerden segghen al wat hen goet dunckt : wel sijnde versekert / dat veel volcken ende natien / die wel so weerdigh sijn als de Spaensche natie / ende die ouerlangh sijn ghewaer worden dat men door't middel van dẽ vyere ende s'weerde / de saecken niet veele en vervoordert / ons hierom louen sullen / ende voor goet houden t'ghene dat by ons ghedaen is. Maer naedemael dat ghy / Myne Heeren / met een algemeene verwillighinghe des volcks dat selue hebt daer naer gheapprobeert / straffende die strengicheit van de placaten / ende schorssende dese wreede executien : soo en laeten wy ons niet aenvechten / t'ghene dat de Spaegniaerts ende haere aenhangers veel daer tegen willen morren.

Wy en konnen ons oock niet ghenoegh verwonderen van haere dwaesheit / datse hen niet gheschaemt en hebben ons voor te houden / Dat vvy haere Religieusen jammerlick hebbẽ doen vermoordẽ: gemerckt dat niet alleene sy wel weten / hoe dat wy van sodanigh gewelt eenen naturelicken aftreck hebben / maer oock dat ulieden / ja der gantsche weerelt / kennelick ende notoir is / dat wy beuolen ende verordonneert hebben sommige te doen executeren ende aen den leuen te straffen / die sodanighen excessen / als men ons wil optijghen / bedreuen hadden : ende andere van de voorneemste / ja van seer grooten huyse / door onse principaelste hof-dienaers laten vaste houden : de welcke na datse langhen tijdt in hechtenisse ghebleuen hadden / sijn alleenelick los ghelaten worden in aenschouw van den huyse daer sy afghekommen waren / sijnde het langhdurigh aenhouden van haere persoonen hen gherekent in stede van de straffe die se hadden verdient. Maer t'ghene dat door ons beuel is gheschiedt / is sulcker maeten alle weerelt bekent / dat sy't selue niet en konnen bewimpelen noch verduysteren : alleene also se seer wel hebben gheleert de waerheit segghen / nopende t'ghene dat van ons wel ende louelick ghedaen is / so gheuen se wt / dat vvy ons ghelieten een mishaghen daer van te hebben. Maer wie heeft hem dat selue gheseit / dat wy ons maer en ghelieten ofte ghebaerden ? Wie heeft hen so veele van onse secreten gheopenbaert ? Sy sien wel wat wy gedaen hebben: maer van't herte en konnen sy niet oordeelen. Ja daer en is ter weerelt gheen mensche soo argh noch so snoodt (t'en waere de ghene die dit gheschrifte ons ghesmeedt heeft / ofte erghens een Spaegniaert) die niet en behoort veel meer wt t'ghene dat hy siet / dan wt het ghene dat hy door arghlisticheit slechts is vermoedende / van jemandts syn oordeel ofte meyninghe te segghen.

Die de payẽ qualick getracteert haddẽ / sijn ghestraft worden.

Sy spreecken ontallicke veel lasteringhen van onse Religie / ende noemen ons een heretijck. Maer het is alreede so langhe gheleden / datse voorghenomen hebben te bewijsen dat wy sulcks sijn: ende en hebben't tot noch toe noyt konnen volbrenghen. In der voeghen / dat dese lasteringhen die slechts te ghelijcken sijn by de woorden van een vrouwe door gramschap verhitt wesende niet weerdigh en sijn datmen daerop antwoorde. Ende veel min is te passen op haer bot ende beestachtigh segghen / dat vvy ons op gheenen pape noch monick en betrouden, t'en vvare dat hy hem hadde ten houvvelicke begheuen, ende dat vvy se qualick tracteerden ende verdreuen, soo verre sy t'selue niet en vvilden doen. Want wie is de ghene die niet genoegh bemercken kan / dat se sonder keure ende sonder eenigen onderscheit / ons alles na t'hooft werpen / datse in haeren wegh vinden? so groot is haere rasernye / ende so bethoouert sijn se in haere passien / datse in den seluen geen mate en weten te houden. Doch niet te min / al waer't so ghelijck se segghen / ende dat hen dese dinghen in der waerheit also hadden toeghedraghen (d'welck doch niet en sal beuonden werden / ja t'en hadde oock niet redelick noch billich gheweest / ghemerckt dat onse Religie ons leert / dat den houwelicken staet behoort vry te sijn / dat is / noch ghedwonghen noch verboden) so is't nochtans dat dese faute gheensins en ware te verghelijcken by de tyrannye ende bedwangh der conscientien / teghen de welcke niet alleene de Kercken van Orient ende van Grieckenlandt / maer oock de Duytsche ende de Fransche Kercken hen ghestelt hebben.

Van't houwen der Papen.

Maer t'ghene dat meest te prijsen is in dese so warachtighe ende wel ghefondeerde Proscriptie / is naemelick dit poinct / dat de Coningh noyt en hadde den Hertoghe van Alua beuolen de impositien van den thienden ende tvvintighsten penninghen op te stellen, noch oock ver staen en soude hebben sulcks ghedaen te vverden, dan met goeden danck ende vville van de ondersaeten. So dat waer is / dat de Hertoghe van Alua in een saecke daer so vele aen gheleghen was / ende die d'oorsaecke is gheweest van de doodt ende verderuenisse van so menigh duysent persoonen / sijn commissie heeft te buyten ghegaen: waer is de straffe die op't selue ghevolght is? Den Hertogh van Alua / om dat hy Don Frederic synen sone geholpen ende ghevoordert hadde ten houwelick met eene van syn nichten / ende om te verlaten de ghene die hy verleydt en bedrogen hadde onder t'decksel van een volbrocht houwelick (t'selue dat Rigomes daer te vooren ghedaen hadde / om den Coningh te belieuen / als bouen breeder verhaelt is) wert in gheuanghenisse ghestelt ende komt heel ende al wt de gratie: ja en waere oock noyt los worden / hadde men in gheheel Spaegnien eenen bequameren tyran konnen vinden dan hem / om de Portugysen te tyranniseren So is hy dan ghecastijdt worden om een minder faute: ende om een ander die so groot is / wert hy gheeert / ghecaresseert ende hem wert

Van den thienden ende twintighsten penningh.

een

een ouerbloedigh goet toegheuoeght. Ja die by den Coningh woude wat stijuer aenhouden ouer de doot van Myne Heeren van Egmond ende van Hoorne: hy soude sonder twijffel t'selue oock segghen / ende soude anderwerf den Hertoghe van Alua ontkennen dat hy hem sulcken last hadde ghegheuen. Waere nu dat niet een goet middel om hem insghelijcks van allerhande fauten te ontladen ende van synen hals af te schudden? Ende hadden se emmers ten minsten tot na de doodt van desen vyant der gantschen weerelt/vertoeft. Maer wy geuen hen vry de keure/datse d'een of d'ander nemen welcke sy liefst souden willen houden staende. Of de Coningh heeft den Hertoghe van Alua sulcks beuolen gehadt: ende alsoo en kan de Coningh den naeme van eenen tyran niet ontgaen. Ofte hy en heeft het hem niet beuolen: ende den selfden naeme van tyran blijft hem / om dat hy dien niet ghestraft en heeft / die wt eyghener macht ende auctoriteit sodanigh een tyrannye ouer een vry ende vranck volck heeft durfuen t'onrechten eñ met ghewelde gebruycken. Waer wt dan ghenoegh blijckt / dat hy in alle mannieren selue mede daeraen schuldigh is. Maer hoe wel dat wy den Hertoghe van Alua altoos ghehouden hebben voor s'landts openbaer vyandt/ende die hem altijdts gheerne in onsen ende ander Christenen bloede ghebaedt hadde/eens Mahometisten herte heymelick ende in den boesem dragende: so is hy ons nochtans alte wel bekent/doer dien dat wy hier voortijts hebben met hē moeten omgaen eñ handelen in der voegen dat wy niet lichtelick en konnen geloouen/ dat hy so sot ofte so vermeten hadde gheweest/dat hy hem hadde durven vervoorderen om sodanigh een insettinghe die van soo grooter consequentie was op te legghen / daer toe so langhen tijdt eñ so stranghe/ metgaders doer so buyten ordinarise / ja den lande heel ende al ouverdraghelicke middelen die selue te vervolghen sonder seer goet ende wtdruckelick beuel daer-van te hebben/niet voor een reyse alleene/ maer om t'selue veel mael te continueren. Wy laeten ulieden dat bedencken/ Myne Heeren / of de ghene die den Borghemeester van Amstelredamme heeft duruen op de boete van vyuentwintigh duysent guldens wijsen/ofte emmers ghedooghen / ende jonste draghen den ghenen die sulcks gewesen hebben / ende dat in den proypren ende eyghenen naeme van den voorsz. Borghemeester / alleene om dat hy hem teghen den thienden penningh ghestelt hadde: of hy niet ghenoeghsaem versekert en was eñ ontlast van synen ouerheere? Ende ons en gebrack anders niet/Myne Heeren/ dan alleenelick dit poinct dat nu verhaelt is/ om daer wt te konnen bemercken alle t'bedrogh/ de gheueynsdheit/ oock de konstelicke vonden ende listen / daer ons de Coningh dus langhe mede opghehouden ende bedroghen heeft/ ende noch op dese ure ghesint is alleneen in't selue voort te varen / so wy ons slechts wouden laten quetsen doer den anghel syner tonghe/ ofte ontstellen van de dreyghementen van syn feyten van wapenen.

Maer aenghesien / dat hy daer van so veel gheveerts maeckt / doer dien dat hy alomme de maere laet gaen ende hem so hooghe is beroemende/ dat byna alle de steden van Hollandt ende Zeelant, d'een na d'ander souden belegert ende inghenomen sijn ghevveest, so met stormender handt als by compositie: naemelick in vyer jaren twee ofte dry / ende met meer volcks ende macht / dan hy noyt en heeft ghehadt om tegen den Turck te strijden: so is't dat wy hem daerop antwoorden / dat hy alvooren behoorde te bemercken / hoe groote schande dat hem t'selue is / naedemael dat hy so groot voordeel in den seluen landen hadde / als hy hem alhier beroemt / dat hy niet te min daer wt is heel eñ al verjaeght ende verdreuen worden. Ende hier en baet niet de desordre, ende onghereghelthe it van t'Spaensche krijghsvolck te allegeren. Want een hooft / ende insonderheit een die so groote middelen heeft als hy / gheeft ghenoegh te kennen dat hy noch bequame noch weerdigh en is om te ghebieden / als hy met so groot een voordeel niet en kan syn soldaten in bedwangh ende ghehoorsaemheit behouden. Ja ter contrarien / daer hy so blauwe ontschuldinghen is voortbrengende / hy wert bedwonghen / t'sij hem lief of leedt / te bekennen / dat wy ende Myne Heeren van Hollandt ende Zeelandt / met seer kleyne middelen / ja met vyer ofte vijf duysent mannen hem hebben meer dan t'sestigh duysent versleghen ende allenskens doen te niete gaen. Ende te wijle dat hy in dier voeghen synen tijdt / metgaders syn krijghsvolck ende syn ghelt was verquistende / so verloos hy binnen twee maenden tijdts t'Coninghrijcke van Tunis ende la Goletta / met veel meerder schande ende confusie dan opt eenigh machtigh Prince / die wt synen landen is verjaeght worden: hoe wel nochtans dat men de schuldt gheerne hadde op Don Jans jonghheit ende des Cardinaels hoerejaghen willen legghen: Want te wijle dat hy alhier soo qualick alle syn kracht aenleyde / So benam hem Sinam Basscha dit Coninghrijcke metgaders de voorsz. gheweldighe sterckte (die gheacht was onouerwinnelick te wesen) in't aensien van heel Spaegnien ende Sicilien / sonder dat hem opt jemandt van s'Coninghs weghen dorste laten sien ofte den cop bieden / om teghen den Turck te strijden ofte emmers den seluen van daer te doen vertrecken ende af te keeren. Doch niet te min / so hem niet meer en was gheleghen aen het alghemeene welvaeren der Christenheit (daer op hy noyt niet ghepast en heeft / also t'selue ghenoegh is blijckende by syn gheveynsde ligue ofte verbintenisse / de welcke den Venetiaenen so diere ghestaen heeft) oft soo verre als hy gheen acht op syn eyghen eere en woude nemen: soo behoorde ten minste de ghedachtenisse aen den Keyser Kaerel synen vader / die alle de machtighe tochten ende feyten van wapenen / doer hem binnen synen leuen ghedaen / by dese eenighe victorie niet en was achtende / hem te beweghen ende te verwecken tot een kloecke ende manlicke begheerte / om wijselick

Dat de Coningh met syne groote armeyen in Hollandt niet veel en heeft wtgericht.

Het Coninckrijcke van Tunis eñ La Goletta schandelick verlozen.

voor te willen staen ende te behouden t'ghene dat de voorsz. Keyser voor hem metgaders voor de gantsche Christenheit soo dapperlick ende coenlick verworuen hadde. Maer dese raserye ende herdtneckigh voornemen om ons in den grondt te bederuen / benam hem t'ghesichte / om dit quaet niet te sien / metgaders syn verstandt / om t'selue niet te konnen onderschepden / naedemael dat hy veel liever hadde syn machteloosheit teghen syne eyghene onderdanen / dan syn kracht ende ghewelt teghen den alghemeenen vyandt van de gantsche Christenheit te bewysen.

Dit is nu / Myne Heeren / t'ghene dat se ons voorhouden / dat soude ghebeurt sijn voor uwe generale vereeninghe ende Pacificatie tot Ghendt ghemaeckt van alle de Staeten deser landen in't ghemeene: waer op het moghelick niet en hadde so seer noodigh ghewest te antwoorden / t'en waere dat ons devoir niet alleene en vereyschte ulieden te voldoen / maer oock den vyanden den mondt te stoppen / ende haere onbeschaemde lasteringhen alle weerelt te doen tasten ende ghevoelen. Want so daer alleenelick questie ware van t'ghene dat ulieden is rakende / ende de ghene die't in den eersten met ons hielden / maer naderhandt tot so onbequamen tijdt ende wt so ongefondeerde redenen hen van ons hebben onttrocken ende afstandt ghedaen: soo hebt ghy / ja sy selue met ulieden / al daer te vooren ghenoeghsaem bewesen / dat ghy van ons al veel beter opinie ende ghevoelen hadt. Want eerstelick t'accord selue dat ghy tot Ghendt met ons ende met Myne Heeren van Hollandt ende Zeelandt ghemaeckt hebt / heeft onse ontschuldt ghenoegh te kennen ghegheuen: ghemerckt dat ghylieden tot sulcke een handelinghe ende accord noyt en soudt hebben willen noch behooren te kommen / waert dat ghy ons voor sulcks ghehouden hadt / als ons dese eerloose verbanninghe is beschrijuende. Ende naderhandt heeft t'selue ghenoegh gebleken by so veel eerlicke ende statelicke ambassaden aen ons gesonden binnen Geertruydenberghe / oock na dat wy alreede tot Antwerpen aenghekommen waren / so wel op dat wy ons na Brabandt souden willen beghenen / als om te versoecken dat wy souden naerder by ulieden tot Brussel toe kommen / om aldaer in den raedt mede te assisteren: ende wt dien dat ghy noch bouen dien ons hebt willen vereeren met den tittel van Lieutenant generael. Wt welcken dinghen allen men heeft genoegh konnen sien ende afnemen / wat uwen sin ende gevoelen doe ter tijdt ghewest sij van alle dese valsche ende ydele beschuldingen: het welcke alleene wy achten ghenoeghsaem te wesen / om de selue te wederlegghen.

Maer laet ons nu daerenteghen sien / hoe dat sy hen voor den seluen tijdt ouer haerlieder sijde hebben ghedraghen / met wat grooter opgheblasenheit ende stoutheit / oock met wat dertelheit eñ verachtinghe van onse gantsche natie. Wy en willen in desen niet wederhaelen

noch der Hertoghinne van Parma noch des Coninghs meyneedic-heit ende bedrogh/ aen Myne Heeren de Grauen van Egmond ende van Hoorne gebleken/noch hoe datse ons meynden te koesteren ende aen te locken/ om in't nett te brenghen/oock niet alle t'ghene dat daer voor de aenkomste van den Hertoghe van Alua gheschiet is: maer alleenelick t'ghene dat na de selue is ghedaen tot der tijt toe van uwe generale coniunctie ende vereeninghe: ten eynde ghelijckerwijs als de ghedachtenisse van de voorleden smerte ende onghemack ulieden eenighe ghenoechte sal medebrenghen/ende oorsaecke gheuen/om ons die ulieden hebben in den seluen by ghestaen/ daer van danck te weten dat ghy oock inghelijcks langhs so meer eenen moet grijpt ende ulieden verkloeckt/om in so heylighe ende louelicke een resolutie/van den Spaegniaerden ende haeren aenhangeren te wederstaen/ standt-vastelick te volheerden. Nu so en heeft niet alleene den Hertoghe van Alua/ maer oock alle de ghene die onder hem ende nae syn vertreck eenigh beuel hebben ghehadt/ ons ghenoech te kennen ghegheuen/ wat in den raedt van Spaegnien al ouer menighen tijdt is ghesloten gheweest/naemelick van ons wt te roepen/ ende tot slauen ende lijf-eyghene te maecken. Want ghelijckerwijs als Hannibal van den ne-genstē jaere synes ouderdoms af/op den autaer syner Goden swoer/ dat hy al syn leuen langh soude een vyandt van de Romeynen sijn: al-so is desen Hertoghe van Alua oock van jonghs op in eenen onver-soenelicken haet ende vyandtschap teghen dese landen opghequeeckt ende ghevoedt worden/die noyt en heeft konnen versadighet werden doer al dat bloet dat hy ghesopen heeft: d'welck hy in so grooter ouer-vloedicheit heeft vergoten/ dat men in allen steden van dese landen t'selue met gheheele beken heeft ghesien langhs de straeten loopen: ja gelijck hy hemseluen heeft duruen beroemen/hy heeft meer dan ach-tien duysent arme onschuldighe persoonen doer s'beuls handen laten ombrenghen. In der voeghen dat so jemandt begheert te weten wat den secretē raedtslagh van Spaegnien is/hoedanigh dat s'Coninghs wille is/ ende hoe lief dat hy ons heeft: die sal t'selue altemaele in de bloetghierighe feyten des voorsz. Hertoghe van Alua so klaerlick be-uinden/euen als of hy't voor synen ooghen gherepresenteert ofte op een tafereel gheschildert saghe. Want daer en is ter weerelt gheen soorte van ghevepnsdheit/verraderye ende meyneedicheit/die hy niet te wercke ghestelt en heeft/ om alle de voorneemste Heeren van den lande na syn hant te hebben/ met schoone presentatien ende beloften/ metgaders hen geuende nieuwe tittelen van eere ende meerder weer-dicheit: ende als hy eenighe luyden met eeren konde aenlocken/ die dede hy sonder eenigh aenschouw te nemen noch op haer onschult/ noch op des landts priuilegien jammerlick ende wreedelick ombren-ghen: niettemin daer en is van alle t'ghene dat voorsz. is/niet dan by beuele van den Coningh gedaen. Op ghelijcker wijse heeft hy met de

Den onver-dragelickē hoogh-moet des Hertoghen van Alua/ ende anderer Spaensche dienaren.

goede

goede borgheren ende cooplieden gheleeft / onse oude priuilegien ende vryheden / metgaders al wat by ons noch ouerghebleuen was van de heerlickheit ende grootheit onser voorouderen / so vermetelick ende hooueerdighlick onder de voeten tredende / so dat het scheen als of ghy niet en hadt weerdigh gheweest voor menschen ghehouden te werden. Ende hoe soude men een ghewisser ende klaerer bewysinghe daer van konnen hebben die meer in den thoon is geweest / ende als een schouwspel voor de gantsche Christenheit / met een onuerdraghelicke verachtinghe van alle dese landen / van dese opgheblaesene / eerghierighe / goddeloose / heydensche / metgaders oock dwaese oprechtinghe van syn beeldtnis ofte statue in't midden van't casteel van Antwerpen was / sonder schaemte op't lijf tredēde van de Heeren Staeten ende van t'gantsche volck van dese landen / als een ghedenckteecken syner tyrannye ende ghetuyghnis synes hooghmoets? Wy verswijgen van syn dienaers ende alle dit ghespuys dat uit Spaegnien mede is ghekommen / die nu van ons niet meer als van *Vellacos*, maer als van beesten en waeren sprekende. Ghy hebt / Myne Heeren / de ooren noch vol daervan / ja ghy kont na het leuen representeren al haer wesen ende ghelaet / haeren gangh / haer woorden vol stoutheit / hooveerdye ende verachtinghe / haer onverdraegelicke manniere van doen / ende als ghy se in de stedē binnen hadt / met wat moetwillicheit datse ouer ulieden den meester maeckten.

T'hooghmoedigh oprechten van des Hertoghen van Alua statue in midden van't casteel van Antwerpē was.

So dan dat waerachtigh is / dat men om eens Heeren aert ende nature wel te leeren kennen / neerstigh ondersoecken moet de conditien ende ghesindtheit van syne vrienden / ende van de ghene die daghelicks met hem sijn verkeerende: oock dat men den meester wert kennende by syn dienaers: so sult ghy / Myne Heeren / by de deughdelicke feyten des Hertoghen van Alua (die syns meesters voorneemste dienaer is ende syns Heeren raedtslaeghen ter executie stelt) seer wel konnen oordeelen / hoe goede jonste ende affectie dat de Coningh ulieden is draghende / die v sulck eenen mensch in't landt heeft ghesonden recht om ulieden te quellen: daer toe wat ghy hier naemaels noch van hem te verwachten hebt / t'en sij dat ghy by behoorlicke middelen daerin voorsiet also ghy schuldigh sijt te doen / ende also al dit goede volck ulieden wel is toebetrouwende ende hem gantschelick daerop verlalatende. Wy en willen niet segghen van't verkrachten / rantsoeneren ende brandtschatten dat de Spaegniaerden gebruyckt hebben: maer willen alleene het voorneemste voor de handt nemen ende ouerweghen / te weten dat ghy noyt en hebt konnen een vrye vergaderinghe van de Generaele Staeten verkrijghen / dewijle dat de vyandt wel verstondt dat sulcks het eenighe middel was om den boom van uwe priuilegien by den voet af te houwen / ende de fonteyn-ader van uwe vryheit te doen wtdroghen / namelick / te beletten dat de voorsz. Staten niet en souden beschreuen werden. Want wat is den volcke daer-

De vergaderinge vā de Generale Staeten geweygert.

mede geholpen dat se schoone privilegien hebben in reyn perckément gheschreuen in een coffer ligghende / so se doer't middel ende toedoen van de Staeten niet onderhouden ende ter executie ghestelt en werden / op dat men de kracht ende werckinghe der seluen moghe beuinden? Ja dat meer is / de Coningh hadde al langhen tijdt van te vooren hem by den Paus laten dispenseren van den eedt dien hy ulieden ghedaen hadde aengaende d'onderhoudinghe van uwe privilegien: waer doer hy niet alleenelick syn gegeuen trouwe en schendde en violeerde / maer hy geloof de oock al te lichtveerdelick en schadelick sommige dwaese raedtgheuers / daer mede maer al te vele bewijsende hoe voorsichtigh dat hy was. Want en konde hy niet bevroeden / doer dien dat hy hem seluen voor ontslaghen hieldt van den eedt dien hy ulieden ghedaen hadde / dat ghy insghelijcken oock quijte ende ontslaghen waert van den eedt dien ghy hem daerteghen hadt ghedaen: In der voeghen dat ghy hem gheen ghehoorsaemheit noch onderdanicheit meer schuldigh en waert? Ende aengaende de voorsz. dispensatie / wy willen andere / die in sulcken questie beter gheoeffent sijn dan wy / daer van laten disputeren / Oft de Paus hem met goeden rechte beroemen magh sodanighe macht ende authoriteit te hebben: ende of daer oock jet ter weerelt meer sal moghen voor vaste ende versekert ghehouden werden / wanneer dat den eedt / met sulcke solenniteit ghedaen / onder sodanighen schijn ofte decksel magh ghevioleert ende ghebroken werden? Ter seluen tijdt heeft men de houwelicken buyten s'landts te doen / heel ende al verboden. Ende t'ghene dat noyt meer gehoort noch ghesien en was / ward oock verboden / naemelick dat de kinders buyten syne erf-landen nerghens en mochten ter scholen gaen / ofte in eenighe Vniuersiteiten verkeeren / wtgesteken alleenelick te Roome: verwerpende ende condemnerende doer sodanigh middel alle ander scholen van der weerelt hoe goet ofte vermaert dat de selue sijn mochten: d'welck een al te ouergroote vermetenheit is. Ja se waren wel so onvoorsichtigh / dat se sonder eenigh achterdencken oock de Scholen van die heylighe vaders de Jesuiten (de welcke hoe wel dat se binnen syne erf-landen niet wonachtigh en sijn / pleghen niet te min voor seer oprechte ende goede Catholijcken van de Spaegniaerden ghehouden te werden) mede daeronder begrepen ende condemneerden / maer dat t'erghste is / haer voornemen was / daer doer eenen wegh te baenen tot een rechte onwetenheit ende barbarische verduysteringhe van alle vry consten ende wetenschap. Want ghelijckerwijs het hanteren ende ommegaen met allerhande geleerde luyden ons heeft in desen landen veel subtile geesten ende van grooten verstande voortgebracht / die dese landen grootelicks vermaert ende beroemt hebben ghemaeckt: also en konde wt sodanigh verbodt anders niet met der tijdt gevolgen / dan een Turcksche en groue barbarische onwetenheit. Sonder hier by te voeghen / dat se

Den Coningh laet hem dispenserē by den Paus van synen eedt den lande gedaen tot syner blijdē incomste.

Alle scholē vā der weerelt den inwoonderen deser landē verboden / wtgenomē die vā Roome.

dat se door t'selue middel het landt velen swaren ende noyt meer ghe-
hoorden condicien hadden onderworpen. Euen op de selue tijt ward
oock t'Concilie van Trenten gepubliceert/d'welck Concilie dẽ Fran-
coysen selue so onredelick heeft gedocht/dat het noch tot op deser uren
in gantsch Vranckrijcke nergens en heeft konnẽ gepubliceert werdẽ.

De publicatie van't Concilie vã Trente.

Daer te vooren ward eenen tijdt langh vervolght ende oock ver-
woruen het inleyden van de nieuwe Bisschoppen/ waer in seer groo-
te swaricheit is ghemaeckt gheweest/ van weghen der inconuenien-
ten/ die alle verstandighe luyden/ lief-hebbers des landts / ende vy-
anden van de perssinghe ende bedwangh der conscientien/ oogenschij-
nelick saghen wt dier oorsaecke konnen te rijsen (also wy daer-van
aen den Coningh selue schreuen/ sonder te spreken van't vertoogh dat
wy aen de Hertoginne van Parma in den raedt ende elders seer dick-
wils ghedaen hebben) sijnde t'selue tot gheenen anderen eynde aenge-
richt/dan om de wreede Inquisitie van Spaegnien te beuestigen / eñ
op dat de voorsz. Bisschoppẽ in stede van Inquisiteurs dienen soudẽ/
om niet alleene de lichaemen te verbranden/ maer oock om de consci-
entien te pijnighen ende te tyranniseren. Het is wel waer/ dat se huy-
dens daeghs gheerne wouden loochenen / dat se dese verbloeckte In-
quisitie hebben willen invoeren. Maer so wy hen konden voortbren-
ghen eenen gheloofweerdighen persoon die ter selue tijdt Pensiona-
ris van't Yper in Vlaenderẽ was/de welcke ward tot twee verschey-
den reysen ter banck gheleydt om ghepijnight te werden /ten eynde
dat hy soude bekennen/wie dat de Heeren in't voorsz. Ype waren die
van sodanighen aduyse hadden gheweest / datmen de Inquisitie be-
hoorde goet rondt af te staen ende te weygheren: sullen sy segghen dat
de selue een ghetuyghe is wt den hoecke voort ghesocht/die nochtans
sodanigh is dat se op hem niet en weten te segghen? Ende soo't noot
ware/men soude noch andere wel so klaere ende blijckelicke bewijsin-
ghen ghenoegh konnen voortbrenghen. Daer naer volghden de pla-
caten die noch rigoreuser waren dan van te vooren / met expres be-
uel / dat men van de oude strafheit ende rigeur in gheener manniere
en soude afgaen noch de selue verlichten. Ja de Bulle selue by den
Paus ghesonden om de voorsz. Bisschoppen in te setten / is wtdruc-
kelick inhoudende / dat een yeghelick Bisschop soude macht hebben
neghen prebenden in synen Domme wegh te gheuen / ende dat elck
van de Canonicken soude ghehouden sijn hem by te staen in't feyt
van de Inquisitie / ende dat twee namelick onder den seluen souden
met der daet des Inquisiteurs ampt ende officie bedienen. Ende ge-
lijckerwijs als de Princen of tyrannen die eenighe nieuwe Coningh-
rijcken ofte heerlickheden ghewonnen ofte met ghewelde verouert
hebben/ den seluen eenighe schattinghe ofte tribuyt pleghen op te leg-
ghen tot een teecken ende ghetuyghenis van haere victorie: also heeft
oock de Hertoge van Alua in desen landen gedaen/ in teeckẽ dat hy de

Bisschoppẽ nieuwelick ghesmeedt.

selue

selue soude ghewonnen ofte geconquesteert hebben (want sulcks was syne ghewonelicke manniere van spreken / dat dese landen den Coningh toebehoorden niet als syn vaderlick ende gheerft goet / maer als met den wapenen gheconquesteert sijnde) heeft hy den seluen by syns meesters beuel opghelept den thienden ende den twintighsten penningh eenwelick durende / ende dat sonder bewillighinghe van de Staten / oock sonder toelatinghe van de steden ende prouincien: ja dat meer is / hy was gheresolueert met den synen / t'selue met gewelde te doen executeren / als hem ter ooren kompt / dat sommighe dappere ende manlicke herten hen begonsten te roeren: in der voeghen dat euen op de selfste vre (waer aen ghy / Myne Heeren / de voorsienicheit Godes ooghenschijnelick kont bemercken) doe hy de tijdinge kreegh dat den Briel was inghenomen / hy hadde alreede by hem seluen besloten ende gheresolueert / de voorneemste ende beste borghers van Brussel wel wtghesocht / in der nacht om den hals te doen brenghen / daerom datse hen teghen dese impositie ghestelt hadden / die hy met ghewelde tegen haere priuilegien hadde laten publiceren. Want meester Kaerel den beul hadde last seuenthien coorden ghereet te houden ende leederen van thien ofte twelf voeten langh: de soldaten stonden alle in wapenen: ende Don Frederico was gekommen ten huyse van den President Viglius / om het dictum van haer vonnis te besluyten eñ arresteren / als dese geluckighe tijdinghen voor de goede borghers van Brussel quamen. De Lieutenant van den Amman was een daer onder / om dat hy gheweyghert hadde te doen executeren de ghene die hen teghen de voorsz. impositie stelden: den welcken de Hertoghe van Alua ghesint was syn ghelofte te houden / also hy korts daer te vooren teghen hem ghesept hadde / *Por estas*, grijpende by der handt synen baert / *Si vos no lo hazeis, yo os hazé a horcar*: metgaders op de replijcke van den voorsz. Lieutenant segghende / *Los Ieuses son vellacos: basta que yo os lo mando.* Dat is so veel te segghen: Ick sweere v by desen baert / so ghy't niet en doet / dat ick v sal doen hanghen. Item de Wethouders sijn alle rabauwen is't niet ghenoegh dat ick't ghebiede? Ende so vele als onsen persoon is belanghende / wy bekennen dat wy euen ter seluen tijdt / sijnde anderwerf aenghesocht ende ghesolliciteert so wel by diueersche luyden van eeren / als wt kracht van onsen eyghenen eedt ende schuldt daer wy den lande mede verplicht waren / in't landt sijn voor de tweede reyse met ghewapender handt ghekommen: van welcken krijghs-toch wy alhier gheen breeder vermaen en willen doen / aenghesien dat niemanden onder ulieden onbekent is / wat een vruchtbaer eynde dat den seluen ghenomen heeft / eñ wat bate hy ons noch teghenwoordelick is medebrenghende.

Impositie vã dẽ thien dẽ pẽningh teghen den danck ende bewillighinghe van de Staten.

De ander tocht van Myn Heer de Prince.

So ulieden dan belieft / Myne Heeren / ouer d'een sijde te bemercken ende acht te nemen wat de Hertoghe van Alua voor den beghinne deser oorloge ghedaen heeft / hoe gherechte oorsaecken ende groote

occasien dat hy ons ende den Staeten van Hollandt ende Zeelandt ghegheuen heeft / de toevlucht tot de wapenen te nemen / d'welck hy ẽ den grooten Commendador hebben doergaens vervolght te doen/ tot op dien dagh dat de Spaegniaerden gherevolteert ende gherebelleert sijn/oock hoe dat wy ons ter seluen tijdt daer en teghen ghedraghen ende de saecken beleydt hebben : wy en weygheren niet/ de kennisse van dien ulieden ouer te stellen / om daer van te oordeelen ende te sluyten/ also ghy sult beuinden te behooren : Maer t'selue hebt ghy nu alreede ghedaen ende uwe meyninghe ghenoegh verklaert so wel doer de Pacificatie van Ghent/als doer't verdrijuen van Don Jan/ ende veel ander daden ende getuyghenissen meer / selfs doer dien dat ghy ons van den last dien wy draghen noyt en hebt willen ontslaen / hoe wel nochtans dat wy t'selue tot diueersche reysen aen ulieden versocht hebben : so dat het niet van noode en schijnt voorder bewijs des seluen te begheeren. Derhaluen so willen wy nu kommen tot t'ghene dat se in den tweeden deele van dese haere wreede Proscriptie syn verhalende/ende namelick tot t'ghene dat daer is ghevolght na dien tijdt dat de Spaegniaerts sijn voor rebellen ende vyanden des landts verklaert worden.

De Pacificatie van Ghendt.

Eerstelick/ Myne Heeren/ op de selue tijt ward de Pacificatie van Ghendt gh handelt ende besloten met so grooter blijschap ende vernoeghinghe des volcks van alle de prouincien in geemeene ende van elcke in't besondere/dat by mans gedencken dies ghelijcke niet en is ghehoort worden. Een jeghelick kan noch wel indachtigh sijn / hoe vaste belofte van vrientschap ende goede correspondentie onverbrekelick tusschen malkanderen te onderhouden/ende van malkanderen met raedt ende daedt by te staen/ in de selue begrepen sijn. Dit alles nochtans onaenghesien/euen de selue / die naderhandt wel bethoont hebben de verouderde ende al te diepe inghewortelde snoodtheit haeres herten/ hoe wel dat sy mede in't ghesellschap waeren van de ghene die om de voorsz pacificatie te maecken met onse ghedeputeerde/ende van die van Hollandt ende Zeelandt / waren onderhandelende / dewyle dat sy noch daermede besigh waren/worpẽ niet de min dweers ende ter sijde allerhande beletsels ende verhinderingen in den wegh / die se slechts konden ghedencken/om de selue te onderdrucken/eer dat se ten eynde ofte ten effecte quame te gheraken:d'welck hen oock sonder eenighen wederstandt seer wel hadde ghelruckt / t'en waere dat se besorght hadden in eenigh ghevaer ofte dangier van haere persoonen om dies willen te vallen/ende t'en waye dat het ghemeene volck ende alle de provincien (de welcke ghevoelden ende langhe daer te vooren voorsien hadden / dat dese Pacificatie t'fondement haerer vryheit/ ende wederkeeringhe van haere oude priuilegien was)met eendrachtighe stemmen tot het besluyten der seluen sy benoodight ende bedwonghen hadden.

De vyanden so wel de Spaegniaerts als haere aenhanghers / sijn d'eerste die de voorsz. Pacificatie teghen haeren eedt gebrokẽ hebben.

Maer/ dewyle datse ons in desen afgrijselicken Ban metgaders in haere kleyne en ongheschickte smaedschriften / fameuse boeckskens ende secrete brieuen die se malkanderen ouersenden / so menighmael voorhouden ende verwijten / dat vvy de voors. Pacificatie belett, ghebroken, ghevioleert, ende ons daerteghen gheopposeert hebben, Soo laet ons sien/hoe datse ouer haer syde de selue hebben onderhouden.

De Heere vã Haussy komt in Zeelandt / secours begheeren aẽ Myn Heer de Prince / om t'casteel van Gendt te belegerẽ.

Also saene als de selue gheswozen was/ de Heere van Haussy volghende ulieder beuel/ dede verscheyden reysen tot ons/ in Zeelandt synde/ om bystant ende secours so wel van krijghsvolcke als van munitie van oorloghe te verweruen/om t'casteel van Ghent te belegghen/als een van de nesten der Spaensche tyrannye wesende: d'welck hy oock verkreegh. Maer eenen quidam/niet weerdigh den naeme te dragen/ van den huyse daer hy af ghekommen is / en konde hem seluen niet langher onthouden/maer beghonste euen te dier tijdt syn verghift wt te spouwen / lasterende om t'selue grootelicks den voorsz. Heere / in stede van recompense van so goedt eenen dienst / door den welcken de dore is gheopent worden tot de vryheit des landts ende Graefschap van Vlaenderen/ ende insonderheit der stede van Ghendt/ de welcke so langhe daer te vooren hadde ghetyranniseert gheweest. Ende t'en heeft aen den voors. Zweueghen/ Graue van Reux/ Mouscroen ende andere niet ghehouden / dat de Spaegniaerts de handen noch bebloedt hebbende van de versche moorderye in de vermaerste coopstadt van Antwerpen bedreuen/ ende vol roofs ende buyts / dien se den goeden borgheren hadden afghenomen/niet en ghelijcke executie in de stede van Ghendt als binnen Antwerpen ghedaen hebben: de welck sy oock niet en souden ghelaten hebben (na t'wtwysen van de brieuen van Rhodas ende andere) en ware dat voorsz. secours niet in tijdts aenghekommen. Hier wt kan men sien / hoe dat dese eerlicke luyden/ te wijle dat men het trompet noch blies om de Pacificatie te publiceren/hebben de selue alreede beghonnen te breken.

Don Jans komste in't landt.

Daerop quam Don Jan in't landt. Ende hoe wel dat onse vyandt hier geerne woude de saecken vervalschen ende met een momaensichte bedecken: so konnen wy nochtans t'selue doen blijcken by de brieuen die wy hebben met s'Coninghs eyghen handt geteeckent ende by eenen van de Secretarisen van synen Staete ghecontresigneert / ende met s'Coninghs wapen ende signet ghesegheit / die ghenoegh betuyghen wat hy Don Jan belast ende beuolen hadde: de welcke brieuen men heeft laten printen ende publiceren/om van alle man ghesien ende gelesen te werden: ende daer en is tot noch toe gheen Spaegniaert so onbeschaemt gheweest / die de selue heeft duruen twijfelachtigh maecken. Door de voorsz. brieuen sijn wy gheleert worden / dat alle den onderschepdt die daer was tusschen Don Jan/ ende tusschen den Hertoghe van Alua ende Loys van Requesens was dese / naemelick dat Don Jan veel jongher eñ onvoorsichtigher was dan de andere/

ende

ende dat hy niet en konde syn verghift so langhen tijdt berghen/noch synen last secreet houden ofte veynsen / daer toe syne handen glinsterende ende brandende van begeerte om de selue in onsen bloede te baden / niet en wiste te bedwinghen noch t'onthouden. Van dese brieuen/ Myne Heeren/en willen wy ulieden gheen breeder verhael doen: want het inhoudt der seluen oock den kleynen kinderen bekent is/ eñ alle de weerelt weet daer af te spreken. Dies niet teghenstaende/ende hoe wel dat sulcks dese vredemakers selue oock ghenoegh kennelick was: niet te min haeren haet ende ouden groll teghen dit arm ghemeene volck ghevaett was so groot/ ende so diepe ingheworttelt/daer toe sy waren so ghewone den ghenen bystant te doen / die uwe priuilegien onderdruckten/ ja de dienstbaerheit die se der tyrannye waren bewijsende/hadde hy hen sulcke plaetse ghegrepen / als hadde se hen van naturen aenghebozen gheweest in der voeghen dat se als wilde swijnen schuymende van quaetheit / selue quamen in den spriet van Don Jans bloedtghierigh herte gheloopen: ende maeckten een accord met hem/ contrarie onsen aduyse / oock van die van Hollandt eñ Zeelandt/ja teghen haeren eedt dien sy in de Pacificatie ghedaen hadden. Ende dit syn de ghene die ons de Pacificatie ende onsen eedt duruen voor houden/recht al of dese banden nergens anders toe en hadden berept gheweest/dan om ons metgaders Myne Heeren van Hollandt ende Zeelandt daerin verstrickt ende gheboept te houden/middeler tijdt dat dese goede ende ghetrouwe vrede-handelaers / die alle verbintenisse van rechten ende van ghetrouwicheit ghebroken hadden/ veroorloeft ware te doen ende te bedrijuen alle t'ghene dat hen haer trouweloos herte was ingheuende.

Sy sullen moghelick by brenghen / dat se Don Jan hebben doen belouen/dat hy de Spaegniaerts soude doen vertrecken: recht of ons gantsche verbondt eñ vereeninge op dit poinct alleene stonde. Maer en behoorden se niet eer dan se t'accord met Don Jan besloten / ons wederom ghestelt te hebben in onse gouvernementen/ ende in't besitt van onse goeden / metgaders ons doen wederom hebben onse sone/ die onder t'ghetal van de ghevanghene was? Ofte hebben se oock slechts eens aen hem ghedocht/ hoe wel dat vele onder henlieden van syn maeschap waren? Niet met allen. Want haer intentie ende voornemen was wel anders: d'welck sy klaerlick bethoont hebben door dien dat se so menighen raedtslagh ghehouden hebben / hoe dat se mochten eenigh middel vinden om ons te onderdrucken / metgaders om Hollandt ende Zeelandt onder haere subiectie te brengen: dewyle dat se bemerckten / dat wy ter seluen tijdt metgaders de Staeten der voorsz. landen noch alleene de ghene waren/ die haeren schadelicken aenslagh/streckende tot onse grondelicke verderuenisse / met opentlicke macht ende ghewelt te rugghe hielden ende verhinderden: de welcke was/dat se henlieden seluẽ in de plaetse van de Spaegniaerts

ghedochten te stellen / ende euen de selue tyrannye te bedrijuen die de Spaegniaerts gebruyckt hadden/doch (also sy hen seluen laten duncken) met meerder macht ende aensien / noch met minder sorghe dat se om der seluen wille souden ghestraft werden/ naedemael dat se in haren eyghenen lande waren. D'welck ghenoegh sal blijcken indien't noot is/ by de instructien die mede ghegheuen worden den ghenen die tot Geertruydenberge met ons quamen handelen. Ter seluen tijdt sonden sy aen de Coninghinne van Engelant/ om allerhande valsche dingen haer te verstaen te geuen/ eñ de selue te induceren om teghen ons metgaders teghen Myne Heeren de Staeten van Hollandt ende Zeelandt de wapenen te doen nemen: maer de kennisse die sy hadde van de waerheit / ende haer sonderlinghe verstant ende groote voorsichtigheit daer sy mede begaeft is / dede haer op veel eenen anderen voet resolueren/dan sy wel ghehoept hadden. Korts / sy deden hun wterste beste om van nieuws alle de selue practijcken in't werck te stellen ende aen te rechten / die de Spaegniaerts daer te vooren ghedaen hadden. Daer by kan men sien/ Myne Heeren / hoe dat sy lieden/selfs in den eersten beghinne/hebben de Pacificatie van Ghendt onderhouden. Ende belanghende de Spaegniaerts/de welcke Don Jan hen wijsmaeckte dat hy se te rugghe ghesonden hadde: Se sagen emmers wel/so hen t'ghesichte niet gheheel benomen en was (want se worden daghelicks daer van ghewaerschouwt) dat eenen deel noch bleef in't landt van Luxemborgh ligghende / d'andere in Bourgoignien/eñ noch andere in Vranckrijcke onder t'decksel van de inlandtsche oorloghe/ die aldaer wederom opgheresen was / verwachtende slechts de lose om op eenen oogenblick wederom in't landt te keeren: d'welck sy oock deden. Dies niet te min/ sy wisten wel/hoe dat Don Jan noch vierthien duysent Duytsche knechten van de oude benden in de voorneemste steden van den lande in garnisoen behieldt/ eñ met de voorsz. Duytschen tot Mechelen handelde: se hoorden dat hy tot den seluen eenerley / ende tot ulieden / Myne Heeren / anderley was sprekende ende saghen hoe dat hy t'Casteel van Antwerpen sochte te trecken wt de handen van den Hertogen van Arschot ende van den Prince van Chimay synen sone / om t'selue in handen van Treslon ouer te laten. Dese dinghen saghen sy alle wel/ende niet te min se bewesen hem daer toe alle jonste ende bystandt. Ende noch souden se wel duruen segghen / dat se de Pacificatie van Ghendt vaste onderhielden. Want dat de vyandt ons wil voorhouden/dat Don Jan de selue hadde ghesworen: wy bekennen noch wel meer / dat se de Coningh selue beloeft hadde / d'welck dient om hem dies te beter ende meer te ouertuyghen: want euen ter seluen tijdt doe hy beloefde die Pacificatie te onderhoudẽ / beual hy Don Jan ouer d'ander sijde dat hy se breken soude: soo't blijckt by syn eygen brieuen. Ende aengaende van Don Jan / t'is also dat hy se heeft beloeft ende ghesworen:

De Spaegniaerdẽ vã Don Jan afgedãckt.

Veerthien duysendt lãdtsknechtẽ by Don Jan in garnisoene gelaten binnẽ de voorneẽste steden van den lande.

maer t'selue is ghescheidt mids een seker conditie / van de welcke hy van te vooren gheseit hadde (selfs in de teghenwoordicheit van sommighe van uwe ghedeputeerde) dat se behoorde daerby gheuoeght te werden/naemelick/ tot ter tijdt toe dat hem t'selue soude berouwen: de welcke conditie seer korts daer naer gheuiel ende veruult ward. Want dit jongh quantken meynende alle dinghen gewonnen te hebben/ende tot synen voornemen alreede ghekommen te sijn / oock syn rekeninghe maeckende/dat hy (ter causen van de Duytsche garnisoenen ende van so veel verraders hares vaderlandts die ouer syn syde waren) de beste steden in syn handen ende tot synen wille hadde: begint by t'innemen van't casteel van Namen/ niet sonder de Coninginne van Nauarre/die euen ter seluen tijdt aldaer voorby passeerde/ een merckelick groot ongelijck ende schande aen te doen) want die plaetse dochte hem bequame ende oock noodigh te wesen om de Spaegniaerden aldaer in't landt weder ouer te brenghen. Maer also saene als t'casteel van Antwerpen ulieden ward ouergegheuen/so beuandt hy/ hoe dat hy noch tamelicken verre van syn rekeninghe was: d'welck hem voor eenen tijdt langh veel vrienden dede verliesen / de welcke oock terstont beghonnen haer rockskens om te keeren. Dies hy hem so verbaest ende perplex vandt/ dat hy gheenen anderen toevlucht en wiste/dan tijdt te winnen/na dat hy met ghiften ende gauen eenighe van uwe eyghene ghedeputeerde omghesett hadde / metgaders ulieden met een ghevepnsde ende ydel hope van peys op te houden. Ende het ware wel te wenschen gheweest / hadde't Gode so belieft/dat ghy al van doe ter tijdt/door dese goede onderhouders van de Pacificatie van Ghendt niet en hadt belett noch verhindert gheweest/onsen raedt te ghelooven ende te volgen: want wy hadden met een kleene macht van volcke / ons van Don Jan / metgaders van syn Spaegniaerts ende hare aenhangers / en̄ van alle allendicheit die daerop ghevolght is / konnen quijte maecken ende ontlasten. Daerom so wouden wy hier noch gheerne weten / Mijne Heeren / oft Don Jan doe ter tijdt dese Pacificatie/ ja selfs syn Vnie met so grooter solemniteyt gheswooren (also se pleghen te spreken) onderhieldt / die hy niet dese ghespaegnoliseerde luyden ghemaeckt hadde. Ten anderen / ter wat causen komt hy ons de Pacificatie van Ghendt verwijten/de ghene die door den Heere van Selles ons heeft doen verklaren/dat hy se niet en was ghesint te onderhouden? Of sal hy t'onsen achterdeele ende schade een Priuilegie ghenieten/t'welcke hy selue heeft opgheseit / ende daer van hy afstandt heeft ghedaen? Ende als't al gheseit is / t'en is met hem niet / maer t'is met ulieden / Mijne Heeren / dat wy ende de Staeten van Hollandt ende Zeelandt ghecontracteert hebben. So dan / na dat se so menighmael ende in soo verscheyden mannieren de voorsz. Pacificatie ghebroken/metgaders de beste borghers/ (tegen de welcke sy veel snoode ende valsche dinghen wisten voort te brenghen) uytgheseit

Don Jan heeft de Pacificatie vā Gendt gesworen en̄ eenen valschen eedt ghedaen.

gheselt endé wtgheroept hadden wt den steden / ouer de welcke sy machtigh waren ende op tyrannische wijse heerschende: ghy lieden hebt tot uwe meerder versekertheit noodigh beuonden / sommighe van den artijckelen der voorsz. Pacificatie te vermeerderen ofte oock te veranderen / Ja dat meer is / of ghy de selue artijckelen hadt willen gantschelick breken / te niete doen ofte wederroepen: Wie is de ghene die ulieden eenighsins hadde konnen beschuldighen van dies wegen dat ghy in't ghene dat uwe eyghen saecke was / also gedisponeert hadt als ghy tot uwen profijte ende welvaeren hadt beuonden te behooren / dan hy alleene die hem meynde met synen eedt als met een garen te behelpen / om ulieden daerin te vanghen ende te verstricken.

Dat van weghen Mijn Heere de Prince / de generale Statē / eñ die van der Religie niet en is voorghenomen tegen de Pacificatie van Ghendt.

Aengaende dat se willen segghen / dat de veranderinghe komt van onsentvveghe, oft het schoon in der waerheit also ware / so is't nochtans dat wy aen de voorsz. Pacificatie niet meer en waren verbonden / in aenschouwe van de gene die met ons gecontracteert eñ gehandelt hadden / nademael dat sy se selue op so menigerhande wyse gevioleert eñ gebroken haddē: oock nademael dat van uwent wege beuonden was also te behooren / dat sodanige een veranderinge soude geschieden / so hadt ghy euen so groote auctoriteit eñ macht van de selue te disponeren / als een Heere recht heeft in synen erf goeden te doen. Want de Pacificatie was uwe: van de welcke ghy vermochtet te doen na uwe believte. Maer nu het is so menighmael verthoont worden so wel mondelinghe als by ghescrifte / dat aen de voorsz. Pacificatie niet en ghevioleert noch ghebroken geweest / so dat het niet noodigh en is den tydt meer daermede ouer te brenghen / om ulieden t'selue te verklaeren. Dat willen wy alleenelick wel toegheuen / dat het dien van Hollandt ende Zeelandt verboden was / dat se in den anderen prouincien gheen veranderinghe en souden aenrechten: Maer sodanighe obligatie en sal men niet konnen bevinden / dat het den Staeten selue van de voorsz. andere prouincien niet en soude veroorloeft syn gheweest / in haere eyghene prouincien te voorsien ofte ordre te stellen doer eenigherhande middel ofte condicie / tot haere meerder versekertheit: d'welck klaerlick is te sien ende te bemercken / so wie den xien. ende xijen. artijckelen van de voorsz. Pacificatie slechts wil ouerlesen. Ja daerenbouen / ten tijde datmen besicht was met de selue te maecken ende te sluyten / also een van de ghene die van onsentweghe ghedeputeert waren / aen eenen anderen van de vooorneemste ouer d'ander sijde eens was verthoonende / dat sulcks seer lichtelick mochte kommen te gheschieden / naemelick / dat men om vry exercitie van de Religie te hebben / in haren prouincien soude aenhouden / ende dat het derhaluen veel beter ende raedtsamer hadde gheweest / dat se met eenen voor de onderdanen der prouincien / wt der welcker name sy waren contracterende / oock eenighe vryheit hadden verwillighet: so ward hem daerop gheandtwoordt / dat men voor sodanighe dinghen

ghen niet en behoorde besorcht te wesen / ende dat die van Brabandt / Vlaenderen ende andere landen / gheen veranderinghe in den saecken van de Religie en souden begheren. So se dan nu hun bedrogen vinden / ofte dat se haere rekeninghe qualick ghemaeckt hadden / waerom kommense hun so onsinnighlick aen onsen persoon adresseren?

De selue antwoorde sal hun dienen nopende de veranderinghe in eenighen steden van onsen gouvernemente gheschiedt. Want wy konnen dat voor Godt met der waerheit wel segghen dat wy gheen aduys noch verwilliginghe daer toe en hebben ghegheuen / oock dat daer veel dinghs is ghebeurt daer wy gheen behaghen aen en hadden: Ende in Vlaenderen desghelijcken. Maer dat willen wy hun wel houden staende / so in den selue is eenighe dertelheit ofte insolentie van den krijghsvolcke gheschiet / dat t'selue al maer roosen en waren / te vergheliјcken by de onverdraghelicke excessen ende den ouerlast by henlieden ghedaen. Ende daer en is emmers ten minsten geen ongherrouwicheit / gheen verraderye noch verstandt met den Spaegniaert ouer onse sijde gheweest / als men ouer der vyanden sijde ghenoegh ghesien heeft. Want en hebben se niet met gewapender handt een openbaere oorloghe begonnen teghen haere eyghen trouwe ende belofte / ende haere bondtghenooten kommen bespringhen / doe wy op twee daghreysen naeby waren / om onse vyanden te gaen de slacht leueren? En hebben se niet de executie ende het volbrenghen van haer compact dat se t'samen ghemaeckt ende ghesworen hadden om van haeren bondts-ghenooten tot den vyandt af te vallen / ter seluen tijdt aldermeest veruolght / te wijle dat de goede stadt van Maestricht beleghert was? Soude men oock ter weerelt een leelicker acte konnen ghedencken dan dese is / naemelick / als ghy ulieden gantschelick betrouwdet op't krijghsvolck van uwe bondtghenooten / hopende daer mede die vrome stadt te onsetten / met de welcke sy selue een verbondt ghemaecht ende dat met den eede beuestight hadden / ja van de welcke sy in gheener mannieren / noch met rechten noch met onrechten / hun wisten te beklaghen: dat sy euen ter seluen tijdt niet alleene v gaen verlaten / maer dat meer is / se beghinnen oock teghen ulieden openbaer oorloghe te voeren? Men vertelt in den historien / dat Suffecius met vier peerden van een ghetrocken ward / om dat hy ste-vaste op syn plaetse was staende ghebleuen / sonder hem eens te beweghen / ende om dat hy slechts bleef toesiende / te wijle dat Tullus Hostilius syn bondtghenoot teghen de vyanden streedt. Waer sal men dan galghen ghenoegh konnen vinden / ofte wat lijf-straffen sullen swaer ghenoegh wesen / om de ghene / die so groote ontrouwe ende wederspannicheit teghen haere eyghene vrienden ghebruyckt hebben / na hare verdiensten te straffen? De selue naemelick / die onlanghs daer te vooren den Graue van Mansfelt / Viglius / Fonck / Assonville /

De malcontenten beginnen haren krijgh / doe men gereedt was om Don Jan heel wt de lande te slaen.

De afscheydinghe van de generaliteit / ghedurende de beleghering vā Maestricht vervolght.

Assonville/ Berty ende andere van de Rade van Staeten aenghegre-pen hadden/ doe wy noch met hen so naer niet en waren verbonden/ als wy naderhandt hebben gheweest/ ende doe wy noch niet in Bra-bant ouergheтrocken en waeren: Ja de selue/ die doer sodanighe aen-tastinghe/ de gantsche weerelt hadden te kennen ghegheuen/ wat sy van des Coninghs ende syns Raedts handelinghen hielden ende ge-voelden. So laeten wy ulieden nu oordeelen/ Myne Heeren/ hoe wij-selick dat sodanighe luyden haere saecken ouerleit ende bedacht heb-ben/ die niet en konden bevroeden/ dat se doer't middel van de oorloge die se teghen ons sijn voerende/ de sweerden scherpen van de ghene die sy selue hadden gheuangen ghenomen om hen daermede tot syner tijdt dat hooft voor den voeten te doen legghen.

Hierop sullense segghen/ dat wy ons niet en hebben als vyanden ghestelt teghen de ghene die ouer onse sijde buyten de mate gheschre-den hadden/ Voorwaer wy en hebben de fauten ende mishandelin-ghen van sommighe niet voor goet ghehouden. Maer achten se ons oock wel so onvoorsichtigh/ dat wy om hen een welgeuallen te doen/ souden de dore gaen openen tot de gheheele verderuenisse des landts/ ende Escouedo tot eenen Prophete maecken? Of hebben se oyt meer ghehoort/ dat een wijse vader/ om synen vyandt te vrede te stellen/ de verderuinghe ende vernielinghe van syn eyghen kinders soude ghe-socht hebben: ende niet veel meer ter contrarien/ dat hy haere fauten behoort te straffen/ ende die verbeterende/ niet te min syn huysghesin voor te staen ende te bewaren? Maer Bours/ Montigny ende ande-re/ en weten se niet wel hoe groote neersticheit dat wy ghedaen heb-ben/ om alle dinghen in een goede ordre wederom te brengen? Heb-bense vergheten hoe dat hen alsodanighe artijckelen sijn verwillighet worden/ als sy selue begheert hadden: de welcke sy daernaer teghen haren eedt ouertreden hebben? So was het dan enckel rasernye/ sot-ticheit/ eerghiericheit ende haet tegen de Religie/ metgaders begeerte van te heerschen/ die haere herten so wtsinnigh ende rasende dul ghe-maeckt hebben: van de welcke sy eerstelick verweckt ende ghepoort sijnde/ hebben de selue naemaels ghesocht met den deckmantel van de Pacificatie van Ghendt te bekleyden. Want ons is genoegh bekent/ Myne Heeren hoe benaut ende beladen dat se gheweest hebben/ om haer voornemen eenighe verwe te gheuen/ ende hoe dat hen een slecht rapiteyn ter plaetsen daer sy waren raedt houdende/ desen wegh opende: die oock stracks is ghevolght worden.

De rechte oorsaecke waerō dat de malcontentē vā de generaliteit hen afgesondert hebben.

Wy weten wel/ dat veel menschen seer nieuwe ende vremdt sullen vinden/ hoe dat kinders van so goeden huyse ende van sodanigen va-deren afghekommen/ hun seluen so [illegible]elick hebben konnen vergheten/ ende haer eyghen ghеslachte ende afkomste so kleyn sijn achtende dat se de selue met een eeuwigh verwijt van so veel lasteren ende schanden hebben willen bevlecken. Ja vele sullen ghedencken/ dat het niet ge-loouelick

Onghestadicheit van de Malcontenten.

onser saecken alvooren gheinformeert ende bericht doer onse vyanden ende doer de verraders die onder ons waren/ metgaders doer de ghene die onder t'decksel dat se nae Coelen ghesonden ende ghedeputeert waren/sochten uwe saecken in den grondt te verderuen: berichtet de ander Vorsten van ghelijcken / de welcke het so laeten daer by berusten/achtende dat alles wat van sodanighe stede of plaetse komt/ van Godt selue gheopenbaert ende ghesproken is. Maer ghylieden/ Myne Heeren die den rechten grondt van den staet deser landē/ metgaders de gheleghentheit ofte ongheleghentheit/ oock de waerachtighe redenen ende oorsaecken van't behoudt ofte verderuenisse der seluen alderbest bekent / ghy die daer meest te verliesen hebt/ende die by alle rechten ghehouden ende verbonden sijt de selue te bewaren: hebt al veel anders hier van gheoordeelt. Men heeft alle t'volck van den lande daerop hem laten beraeden / eñ syn ghesindtheit van de voorsz. condicien des vredes ghevraeght: ende alle't volck heeftse eendrachtelick verworpen / als sijnde veel te onredelick: d'welck niet in een stadt alleene/ maer in allen is ghelijckformighlick gheschiet. Wel is waer / dat wylieden de Keyserl. Ma^t. metgaders den Coningh van Vranckrycke / de Coninghinne van Enghelandt ende den Coningh van Portugael ootmoedelick hadden ghebeden/te willen voor onslieden tē besten spreken ende middelen/ op dat ons eenen goeden vrede verwillighet mochte werden. Maer wy en ghedencken niet / dat eenigh verstandigh mensche t'selue soude op sulcke wijse willen nemen ofte verstaen/ als of wy daer door onslieden onder het goetduncken ende segghen van de voorsz. Potentaten souden ghestelt ende onderworpen hebben.

Mijn Heere de Prince en heeft niet belett/ dat de artijckelen van Coelen onder t'volck souden kommen.

Ende aengaende dat se segghen dat men soude verboden hebben de publicatie van dien/ofte so vele gedaen dat de voors. artijckelen langen tijdt achterghehouden ende ghesupprimeert sijn ghevveest, daer in behoordemen uwe gedult ende goedertierenheit veel meer te louen / dat ghy niet en hebt terstont laten straffen / anderen tot een exempel de ghene die so stout ende vermeten hebben gheweest/datse die artijckelen sonder uwē voorgaenden wille ofte consent gepubliceert hebben. Ende ter contrarien/so verre is het van daer/dat men ghevreest heeft dat se souden ghecommuniceert werden ofte onder den ghemeenen man kommen/ dat men se heeft selue laten in printe wtgaen met byghevoeghder verklaeringhe van de nulliteit der seluen. Ja de voors. artijckelen hebben ouer al ghesonden gheweest in alle prouincien eñ steden/om den seluen ghethoont ende voorghehouden te werden/ ten eynde men mochte een ghemeen aduys ende resolutie van allen den seluen verkrijghen/also oock de voorsz. aduysen ulieden eendrachtighlick sijn weder ouergheдraghen worden. Maer het schilt vele / wanneer een dingh ghecommuniceert wert by ordre/ by weghe van rechte/ende met macht ende authoriteit van de ghene die sulcks vermo-

ghen te doen: ofte wanneer seker kleyne bespieders hier ende daer in't heymelicke onder den ghemeenen man gaen boeckskens wtstropen/selfs wanneer eenen deel van de ghene die van hier naer Coelen als ghedeputeerde ghesonden waren/ heymelick onder t'volck laten saepen t'ghene dat se met den vyandt in't besondere ghehandelt hebben / aen den welcken sy ulieden metgaders haer eyghen vaderlandt waren verradende: soo't klaer ghenoegh blijckt by haere eyghene brieuen. Waer van wy hier niet breeder en willen spreken/dewyle dat t'selue alles door den druck klaerlick aen den dagh / ende in d'ooghen van eenen jeghelicken is.

De verbintenisse van de naerder gevnierde prouincien ghemaeckt als Artois ende Henegouw hun van de generaliteit afsonderde

Sy vinden wt der maten quaet de versamelinghe ende vergaderinghe van de ghedeputeerde van ettelicke steden ende landen, binnen der stadt van Vtrecht, om aldaer een nieuvve confederatie ende verbintenisse te raemen ende te sluyten, &c. Maer wt wat oorsaecken? Om dat se voor quaet houden alle t'ghene dat onslieden goet is/ende rekenen tot haerer schade ende verderuenis te dienen t'gene dat onslieder behoudt ende welvaert is. Sy hadden alle haere hope ghestelt op onse oneenicheit: sy hadden alreede sommighe prouincien ghepracktiseert ende ouer haere sijde ghebracht/ die euen so veel verscheyden raedtslaghen hebben ghehadt als daer maenden in't jaer sijn: oock hadden se tot haerer handt sommighe verghiftighe luyden die hen midden onder ons lieden hielden. Nu wat hulpe ende remedie teghen de oneenicheit hadde men beter konnen wtsien dan eenicheit: ende wat ghewisser oft bequamer preseruatijf tegen het venyn der tweedrachticheit/ dan eendrachticheit? Door't middel van de welcke alle haer beworp ende bedrijf / alle haere raedtslaghen by nachte ghehouden/ende haer heymelick verstandt sijn in eenen ooghenblick verspreydt ende verstropt worden: want Godt (die een Godt is des vredes ende der eendrachticheit) woude daer mede bewijsen/hoe groot een afsien ende grouw dat hy van bedrieghelicke tonghen heeft / ende hoe lichtelick dat hy sulcke valsche ende vervloeckte aenslagen kan om verre stooten ende omkeeren. Siet Myne Heeren/wat een open veldt dat wy hen laten/ om te moghen tieren ende baeren / ende hun ongherust ghenoegh te stellen. Wy bekennen henlieden/dat wy de Vnie eerst ghedreuen hebben / dat wy se daernaer ghevoordert hebben / ja dat wy ons beneerstight hebben dat se mochte onderhouden werden. Ende wy segghen ulieden noch meer / ja segghen het so luyde / dat wy wel begheerden dat het niet sy alleene/maer oock de gheheele weerelt hoorde: Onderhoudt uwe Vnie wel: Bewaert uwe Vnie wel. Doch siet neerstigh toe/Myne Heeren/dat ghy niet alleene met woorden of by geschrifte/ maer oock met der daet ter executie ende in't werck stelt t'ghene dat het bundelken pijlen met eenen bandt t'samen gheknoopt ende ghebonden / het welcke ghy in uwen seghel voert / mede brenght ende beduydt. Dat se dan nu henen gaen ende ons beschuldighen dat vvy

alle

alle saecken in't vervverren ghestelt hebben / doer dien dat wy dese Vnie hebben te weghe ghebracht: om welcker daet wille wy in eeuwicheit niet en sullen schaemroot werden. Want dewyle dat sy onder t'decksel van eenen paeys / ons een verdeylinghe ende scheuringe van malkanderen berockten / ende dat se hen so dickwils versamelden nu t'Atrecht / nu te Berghen in Henegouwe / gheuende ons altijt goede woorden / ende dat alleene om hun dies te gheuoeghelicker af te sonderen / ende om andere haers ghelijcke lichtveerdighe gheesten middeler tijdt aen haer sijde te trecken: waerom en souden wy lieden ouer onse sijde niet oock die vryheit ende macht insghelijcks hebben ghehadt om ons seluen te vereenighen ende t'samen te verbinden? T'en sy dat se moghelick alsoo ghedencken / dat hen wel is veroorloeft quaet te doen / ende het landt te verlaten / selfs dat meer is / te wyle dat Maestricht beleeghert was (d'welck lesende / ghy arme ende ellendighe luyden / en sult ghy niet ten minsten eens het brant-yser ghevoelen / dat uwe conscientien noch doorbranden sal?) maer dat ons daerenteghen niet en soude toeghelaten sijn / wel te doen / metgaders t'landt te bewaren ende te beschermen. So laet ons dan hier wt dit onderwijs vaeten / Myne Heeren / om te weten wat ons nut ende noodtsakelick is / ende laet ons t'selue leeren van den meesten vyandt dien t'landt noyt ghehadt en heeft / ja van den meesten tyran van der weerelt.

Van de reyse die Myn Heere de Prince dede in Ouer yssel / in't iaer 1580.

Nu gaen se ons voorder een seer groote ende vervaerlicke misdaet voorwerpen / om de welcke alleene / sonder meer / wy weerdigh ghenoegh waren ghedaen te werden in dusdanigen Ban (die veel wreeder is / dan alle de proscriptien by Silla ende Carbo hier voortijdts ghebruyckt:) namelick / dat vvy bet dan tvvee jaeren ons binnen Antvverpen onthouden hadden sonder daer vvt te gaen, ende dat vvy ghetoghen sijn binnen Vtrecht. Het is goet te sien / dat se seer wel weten al wat wy doen: euen als of wy tot haeren grooten leetwesen binnen de voors. twee jaren niet en hadden twee reysen in Vlaenderen geweest / alwaer wy met hulpe van de vier leden van Vlaenderen / beter ordre tot s'landts saecken ghestelt hebben / dan se wel gheerne en saghen. Maer laet het nu so wesen / dat wy binnen twee jaren niet en souden buyten Antwerpen sijn ghekommen: en moet dat niet wel een groote crime ende misdaet sijn / dat wy ons altijdt by ende ontrent v ghehouden hebben / om ulieden te dienen in alle t'gene dat v belieft heeft ons te ghebieden? Maer wy sijn na Vtrecht ghetoghen. Daer is't dat het hen houdt / Myne Heeren: dit is de aposteunie ende dat etteractigh ghes wel dat hen so seer doet. Want niet anders / dan alleenelick dese reyse / heeft se tot aen't herte toe verwondt: ghemerckt dat se daer te vooren alreede haer beworp so wijselick gemaeckt hadden / sy hadden so diepen ende vasten grondt haerer saecken gheleit / sy hadden daer so groote ghenoeghte aen / sy schreuen so vele ende soo breedt

aen haere goede vrienden / hoe dat se so veel landen eñ gouvernemẽten vaste ende in haeren handen alreede hieldẽ/sy hadden so veel brieuen hier ende daer wtghesonden om den eenen ende den anderen te verleyden/ende so veelderhande practijckẽ worden dagelicks voorghesaghen:Eñ siet/also saen als wy ons slechts eens binnen Vtrecht kommen verthoonen/met hulpe bystandt ende raedt van Myne Heeren de ghedeputeerde van de prouincien:so sagh men allen dien grooten neuel haest vertrecken/ ende so veel casteelen die se noch bewaert hadden/ om haer tyrannye daer in te beuestighen/worden afgheworpen/ eñ so veel steden versekert/ also dat hen maer een stadt daer wat aen gheleghen is / alleenelick is ouergheblèuen daer in hem t'hooft van den voorsz aenslagh was houdende: de welcke hy selue noch al niet en konde na syner handt ghekeeren/ sonder eerst die afgrijselicke moordt te doen van den ghenen dien hy synen vader was noemende/ die des auondts daer te vooren by hem aen syn tafel hadde gheseten/ hebbende hem vriendelick ontfanghen gelijck Judas dede met eenen valschen kus. Dit is/Myne Heeren / t'ghene daerom dat se so luyde krijschen. Dit is die Helena/om de welcke dat se sijn strijdende.

Vã de Papen die wt Vrieslandt soudẽ veriaecht sijn.

Ende van dat se ons voorts opleggen / dat vvy alle gheestelicke persoonen veriaecht ende vvtghedreuen hebben , Ghy weet seer wel / Myne Heeren/dat t'selue niet waerachtigh en is. Maer achter dat haer hooftman / die doe ter tijdt binnen Groeninghen lagh / hadde binnen der selue stede doen vanghen ende spannen alle die van de Religie/sommighe oock vermoort / ja den Borghemeester selue / ende dit alles teghen synen eedt / hebbende daer te vooren den Religions-vrede aldaer ingheleydt ende ghesworen /hebbende oock opentlick ende met solemnelen eede/ metgaders met sijn eyghen handt-teeckeninghe de Vnie van Vtrecht beuestight:wie isser die vremdt kan vinden/dat die van onse sijde/als dan oock ghesocht hebben hun seluen te versekeren: insonderheit als se saghen de vyanden sonder eenigh aenschouw te nemen op haeren eedt ende den name Godes / dien sy daer toe ghebruyct hadden / onder de voeten tredende / tot een eeuwigh verwijt voor hun seluen ende haer gantsch gheslachte / schenden ende verbreken alle t'ghene datter in de weerelt van gherechticheit ende billicheit noch was ouergheblèuen? Emmers en sal men onsliedẽn sulcks niet kommen verwijten / dat ghedurende dusdanighe troublen door onse vyanden selue aengherecht/die van onse sijde opt souden tot dese alderhooghste snoodtheit ende ongherechticheit sijn gekommen/ dat se souden begheert hebben haere handen te baeden in't bloet van haere bondt-ghenooten ende van de ghene die hen seluen op haere trouwe waren verlatende ende versekerende / d'welck haere voorneemste hoofden oock met eyghener handt wel hebben ghedaen.

Van sommighe edel-

Aengaende dat se segghen/ dat vvy sulcks ghehandelt hebben metten Heeren ende principalen adel van dese landen , dat se bedvvonghen sijn

ghevveest

ghevveest sick te vertrecken, ende hun vaderlandt te verlaten ende te abandonneren: wie isser die daer slechts eenen heeft verjaeght? Maer so de vreese ende het verschricken van haer eygen conscientie ende gevoelen/ hen van binnen vervolght hebben/ ende als helsche boose gheesten so ghequelt/ dat se sijn bedwonghen gheweest van selfs van d'een plaetse tot d'ander te verloopen: wien moet men daer van anders de schuldt geuen/ dan euen hen seluen/ die met sulcker ontrouwe hebben de verderuenisse haeres eyghenen vaderlandts berockt ende te weghe ghebracht? Ende of't Godt so belieft hadde/ dat se de doere wat eer hadden konnen vinden/ jae dat de ghene die daer noch onder ons blijuen/ sijnde met ghelijcker rasernye ende onsinnicheit beuanghen/ hen souden kort op den hielen na treden: se souden ons van groote anrt ende sorghe ontheffen/ metgaders de gantsche ghemeynte bevrijden ende ontledighen van de vreese die se heeft / dat hen noch mochte eens ghelucken/ haere schadelicke aenslaghen ter executie te stellen.

Luyden die wt vreesē sijn vertrocken.

Het is oock lachens weerdt/ dat se ons noemen eenen hypocrijt, die nochtans ons seluen noyt teghen hen ghevepust ofte ghedissimuleert hebben. Want als wy se noch hielden voor vrienden/ wy hebben hen te vooren ghesiet ende ghewaerschouwt/ dat se de coorde omdraeyden van haer eyghen verderuenisse / om dat se den wegh van die wreede ende barbarische vervolghinghe waren nemende. Ende t'en waere dat haere wtsinnicheit ende eyghen passien/ die se in gheener manniere en wisten te matighen ofte te bedwinghen/ metgaders een verachtinghe van onslieder ghedaen hadde / hen belettende onsen raedt te volghen: sy en souden so verre niet sijn ghekommen/ als se hen seluen nu beuinden. Daer naer sijnde om uwer vryheit wille hare vyanden worden/ noch en konnen wy niet weten noch verstaen/ wat hypocrisye dat se aen ons ghemerckt hebben: t'en sij dat se hypocrisye willen heeten/ dat wy openbaere oorloghe teghen hen voeren/ dat wy haere steden innemen dat wy se wt den lande jaeghen / eñ sonder geueynstheit doen alle t'ghene dat het recht der oorloghe is toelatende. Maer belieft v/ Myne Heeren de moeyte te nemen van te herlesen onse verandtwoordinghe die voor derthien jaren in drucke is wtghegaen: so sult ghy daer achter byghevoeght vinden eenen brief van eenen Coningh die een recht hypocrijt ende bedriegher is/ die ons meynde met de stricken van syn soete ende bedrieghelicke woorden te betrappen / ghelijckerwijs hy ons teghenwoordelick ghedenckt doer syn dreygementen eñ groote donderslagen van woorden verbaest te maecken. Maer Gode lof wy weten een goet preseruatijf so wel tegen d'een als teghen d'ander venijn.

De ongheveynsdheit van Myn Heere de Prince.

Desen brief is hier achter an oock ghedruckt.

Bouendien se maecken groot werck / ende hoopen te samen veel ongheschickte woorden van dat vvy souden alle saecken fonderende sijn op een eeuvvige diffidentie ende vvantrouvvicheit, eñ dat onse con-

Myn Heere de Prince beschuldight van waentrouwicheit.

scientie doerknaeght vvert met Cain ende Iudas. Eñ of wy ons schoon fondeerden op haere onghetrouwicheit / souden wy daerom moeten ghelijck wesen als Cain ende Judas/so sy segghen? Want daer is eenen grooten onderscheit tusschen het mistrouwen van de beloften eñ ghenade Godes die niet lieghen en kan/ende tusschen dit waentrouwen/als men op de woorden eens menschen/die een valsch loghenaer ende bedriegher is / ende die gheen trouwe noch ghelooue en houdt / hem niet en wil versekeren ofte betrouwen : insonderheit voor oogen hebbende de schoone exempelen van de arme Mozen van Granaden die ghenoegh van dese beloften souden weten te spreken: ende de doot van de Heeren Grauen van Egmondt ende van Hoorne soude sulcks ooch ghenoeghsaem bewijsen. Maer hadden dese goede Docteurs in de Theologie (als naemelick de Cardinael/die een van de fondamenten ende pilaren is van de Roomsche Kercke) de rechte eñ voorneemste oorsaecke van Judas ende Cains val wel ondersocht / sy souden gevonden hebbē dat het was/de waenhope: waertoe wy/doer Gods ghenade niet en sijn ghekommen/ noch opt kommen werden. Maer ter contrarien/ die wat naerder wil insien ende letten op de grouwelicke ende wreede manniere van spreken/ daermede sy in dese barbarische ende ergher dan Turcksche verbanninge teghen ons blixemen: en sal hy niet lichtelick sien hoe dat sy selue de gene sijn die spreken als waenhopende menschen ende die tot de wterste desperatie van haere saecken sijn ghekommen/gelijckerwijs die van den poeten als rasende ende onsinnige luyden in haeren spelen oft Tragedien werden ingevoert? So sijn dan sy selue de ghene die haere conscientie met een brandt-ijser gheteeckent als Judas/verbaest als Cain/ eñ van Godt verworpen als Saul/hebben. Doch niet te min/Myne Heeren/w ilt alhier de groote voorsichticheit van dese wijse hoofden aenschouwen. Sy segghen/ dat de diffidentie allen boosen menschen ghemeene is. Wy willen met dy nu wat spreken/Cardinael/die so veel tijts in dē Scholen verloren hebst/ t'en sij dat du sulcks maer leeren en heetst / te sijn van jonghs op tot lieghen ende bedrieghen onderwesen. So vraghe ick dy dan/wat salstu antwoorden op't segghen van dien voortreffelicken ende wijsen Orateur/die sijn vaderlandt so lief hadde (also wy in onser jonckheit van gheleerden luyden ghehoort hebben) daer hy spreeckt/ dat de meeste sterckte die een vry volck kan hebben teghen eenen tyran / is de diffidentie ofte mistrouwen? Ende dit propoost wardt aen eenen anderen Philips gheaddresseert / die niet dan een kleyn scholier en was in de schole van tyrannye / by dat dynen Don Philips is/die alle tyrannen verre te bouen gaet / ende om den welcken te straffen ende te beschuldigen/ gheene van des voors. Orateurs wtspraken die hy heeft *Philippicas* ghenoemt/(selfs de ghene die men heeft gheacht onder den anderen insonderheit wt te nemen) en soude bequame ofte suffisant ghenoegh wesen. Hierop dan maghstu beter letten:

letten: ende daerentusschen sullen wy altydts verhaelen schrijuen ẽ alomme doen graueren de voorsz. schoone spreucke/ die weerdigh is dat men in eeuwicheit daeraen ghedencke. Ẽ of het Godt so gaue/ dat wy beter mochten ghelooft ende gevolght werden/dan de voorsz. Orateur van syn volck en was/het welcke hem te veel betrouwende eñ ghesegghen latende van luyden die dyns ghelijcke waren/als oock van sommighe andere kleyne brabbelaers die tot dyner handt staen/ de welcke haere tonghen metgaders hare pennen veyl ende te coope hebben/is eyndelick ouervallen eñ in den grondt verdoruen worden. Maer wy verhopẽ. Myne Heeren/ende versien ons so wel t'uwaerts metgaders tot uwe standtvasticheit ende vromicheit van herten/ dat t'selue ulieden niet lichtelick en sal wedervaren.

Ende ghelijck de goede Orateurs ofte voorsprakẽ plegen te doen die tot in't eynde altoos pleghen achter te houden ende te sparen eenighe krachtighe ende seer scherpe redene/ volghende daerin t'exempel van de goede veldt-ouerstẽ die van haere beste krijghsluyden pleghen in de leste rijen te stellen: also doen oock dese gheleerde ende welgheoeffende luyden/ ende willen ons in't eynde met de swaerheit van een so groot ende leelick verwijt heel ende al ter neder drucken ende ouervallen/ segghende/ dat men ons versocht heeft ende presentatien ghedaen tot onsen grooten voordeele, op dat vvy ons souden vvillen vertrecken ter plaetsen van onse gheboorte(aldaer een jeghelick behoort vvt der naturen aldermeest begheeren syn leuen ouer te brenghen) ende dat vvy daer toe niet en hebben vvillen verstaen. Wat hadden se doch meer tot onsen voordeele moghen segghen / dan t'ghene dat nu verhaelt is? Daerom/Myne Heeren/wilt doch haere dwaesheit metgaders haere onbeschaemheit wel bemercken. Want se moeten een van beyden bekennen/of dat se sonder schaemte spreken/ als se dit seggen: ofte dat se onvoorsichtigh sijn/ doer dien dat se ons gaen louen daer se ons ghedencken te schelden. Het is seer aenghename , ende het vvert van eeenen jeghelicken begheert, te moghen syn leuen gherustelick in syn eyghen vaderlandt ouerbrenghen. Waerom treckt dan dit vervloeckt gheslachte van Spaegniaerden also van d'een landt in d'ander/om de gheheele weerelt te plaeghen ende te quellen? Maer ter contrarien/ so wy volghende onse schuldt ende plicht/ daer mede wy ulieden verbonden sijn/ lieuer hebben ghehadt ulieden te dienen / dan gherust in de plaetse van onser gheboorte te wonen / is het oock recht dat wy daerom souden als een schelm ende verrader, metgaders als een alghemeene peste der vveerelt, ghelastert werden? Hoe wel nochtans dat ulieden ghenoegh bekent is/dat wy van onsen ouderdom van elf ofte tweelf jaeren af midden onder ulieden/eñ niet elders/sijn opgetrockẽ/ in der voegen dat wy dese landen voor sulcks vry mogen houden/als of wy daer in geboren waren. So sy dan ons hebben eenige beloften ofte presentatien(also se segghen)tot onsen grooten voordeele gedaen/ ende

De presentatien die de vyandẽ wtgheuen Myn Heere de Prince ghedaen te wesen om wt den lande te vertrecken.

ende so wy de selue ghewevghert hebben aen te nemen: wat konnen se daer in anders straffen ende schelden/ dan onse standtvasticheit en̄ trouwe/ Gode ende den vaderlande bewesen/ de welcke wy voor alle t'goet van der weerelt voorghestelt ende hoogher dan al t'selue gheacht hebben. En wilt niet ghedencken/ Mijne Heeren/ dat wy so grooten lust ende begheerte hebben eeuwelick te slauen ende arbeyden/ of so groote moeyte ende last op onsen hals te nemen/ daer toe soo veel quaets te moeten hooren spreken ende so valschelick beschuldight te werden/ niet alleene van onse vyanden/ maer oock meer dan ons lief is/ van de ghene die behoorden onse vrienden te wesen/ ende die in ons niet weynigh ghehouden en sijn: ja so langhen tijdt van onse goeden berooft te sijn/ ende te moeten sien onsen lieuen sone in wreeder ghevanghenisse so langhe gehouden/ bouen dien onsseluen met groote machtighe schulden belast te vinden: dat wanneer dat wy de middelen saghen te krijgen om van so groote swaricheden eens een eynde te maecken/ wy niet en souden alle andere menschen van der weerelt slachten/ die allegelijck lieuer ruste dan moeyte ende arbeyt/ oock lieuer voorspoet dan quellinghe ende ouerlast hebben. Maer als wy nu sodanigh gheluck ende so voorspoedighe conditie niet en weten te verkrijghen/ sonder ulieden te verraden/ ja sonder v te verlaten/ ende so vele als in ons ware tot eenen roof ende buyt te stellen/ metgaders tusschen de tanden van dese bloetdorstighe woluen te werpen. So sal de reste van de gheheele weerelt ons dit voor goet houden (want aengaende van ulieden/ Mijne Heeren/ wy sijn wel versekert dat ghy't ons ghenoegh voor goet houdt/ ende dat wy deshaluen ons niet en behoeuen by ulieden te ontschuldighen) dat wy noch om lijf noch om goet/ noch om wijf noch kinderen/ slechts een droppel van verraderye of dierghelijcke verghift in onsen dranck en willen doen. Doch so langhe als het Gode belieuen sal/ maer een droppel bloets ofte eenen penningh slechts van onse goeden/ ja maer een weynigh verstandts/ neersticheit/ geloofs ende aensiens ons te laten ouerblijuen/ wy willen dat selue noch tot uwen dienste gheerne besteden/ toeeygenen ende opofferen. Daer en tusschen/ nademael dat se ons sulcks verwijten/ so willen wy ulieden dat noch meer segghen/ Mijne Heeren/ dat se t'selue niet ghedaen en hebben sonder daeraen de waerheit te sparen. Want sodanighe presentatien als se segghen/ en sijn ons noyt gheschiedt/ niet dat men ons niet en soude van te vooren wel en̄ sekerlick de wete ghedaen hebben/ dat wy ter weerelt gheen dingh en hadden konnen eysschen/ aengaende onse eygen ende particulier saecken/ of men soude ons t'selue verwillighet ende veraccordeert hebben: ende dat men voorts ons belouen woude onsen sone wt de hechtenisse te ontslaecken/ hem gheuende alle onse staeten ende officien/ en̄ ons also veel goets als wy hebben (so wel van dat wy teghenwoordelick sijn ghenietende/ als van dat men ons benomen heeft) erghens

in Duytsch-

in Duytschlandt toe te voeghen / ende ons van alle onse schulden die in seer grooten ghetale sijn te ontlasten / ende noch daer en bouen te gheuen thien mael hondert duysent guldens in gereeden ghelde ende gantsch goede versekeringhe. Dit sijn sonder twijffel schoone presentatien / Mijne Heeren / ende het en heeft so vele niet gekost haer bladt te doen omkeeren de ghene die van ons sijn afgheweken ende tot de vyanden vertrocken. Maer so verre is het van daer / datmen ons sodanige conditien soude gepresenteert hebben / dat ter contrarien men noyt en heeft so vele aen ons konnen ghewinnen / noch om brieuen die de Keyserlicke Ghesante aen ons schreef / noch met heymelicke practijcken / daermede sy ghedochten sommighe van onse dienaers aen te varen / ende oock sommighe van onse namaeschap te wercke te stellen / noch om brieuen van de Commissarisen selue / te weten / dat wy souden eenighe besondere artijckelen ende in onsen naeme ouer senden. Maer wy hebben ghestadighlick gheantwoort / so verre als se den vrede souden veraccorderen op sulcke conditiē / als ghy lieden / Mijne Heeren / doe ter tijdt aen hen waert versoeckende / dat wy ons daermede hielden voor voldaen / niet begheerende ander conditie t'sy goede of quade te ghenieten dan euen de selue die ghylieden soudt verkrijghen / ende dat wy ons seluen noch recht noch dweers en begeerden van de ghemeene saecke af te sonderen : aen de welcke alleene wy achteden / dat alle ons gheluck ofte ongheluck was hanghende. Is het dan niet een seer wel wtghesochte lasteringhe / dat men jemandt gaet beschuldighen / dat hy een man met eeren is / ghetrouwe eñ stantvastigh / bouendien also wel versekert teghen de winden der beloften / als hy door Godes ghenade is teghen de groote vloet van dreyghementen ?

Dus verre / Mijne Heeren / hebt ghy verstaen de beschuldinghen / ofte om beter te segghen / het schimpigh naespreken / valsche aenklachten ende lasteringhen die se teghen onse eere / metgaders tegen onsen goeden name ende fame by een hebben vergadert. Daerom so willen wy ulieden (in de welcke alleene wy ons bekennen ghehouden te sijn / belangende onse goeden metgaders de ghestaltenisse der seluen / ende insonderheit onsen gedaenē eedt) laten nu de richters hier van wesen / ende na uwe beliefte het vonnis spreken : niet weygherende ten rechten ghestraft te werden / is't by aldien dat men ons sal beuinden aen't ghene dat se voorghebrocht hebben / schuldigh te wesen. Maer so ghy ter contrarien (also wy verhopen) oordeelen wert / dat wy van snoode luyden / verraders ende tyrannen beschuldight sijn : als dan willen wy achten / dat wy onsen tamelicken / ende niet te min seer getrouwen dienst / seer wel hebben aengheleydt ende besteedt.

Nu kommen sy / Mijne Heeren / ende willen voorts op dese crancke ende swacke fondamenten de sententie van dese haere verbanninghe bouwen ende stellen hier te wercke alle haere konste van wel te spreken,

Die sententie van de verbanninghe.

ken. Sy donderen/ sy blixemen / ende sijn wonderlick ontstelt. Sy doen als de Goddinnen der rasernye deden op den schouwplaetsen daer men de spelen of Tragedien eertijts was vertooghende / alle soorte van grouwelicke woorden ende in de dry helsche riuieren ghe-weeckt als schichten tegen dit arme hooft schietende ende werpende. Maer dit alles / Gode lof / en maeckt ons niet te meer verbaest dan dien grooten blixem dede van den Paus Clement/dien hy wt de stadt van Roome schoot teghen Myn Heere den Prince Philibert onsen voorsaet: die daerom niet en liet hem ghevanghen te nemen. Want als wy ouer ende weder alle dinghen wel inghesien ende bemerckt hebben/ so beuinden wy dat het slechts winden sijn van woordē/ende een gheruysch / om kleyne kinders daermede veruaert te maecken / niet om eenen man te verschricken/ die door Godts genade den moet noyt verloren en gaf om alle haer cartauwen / hoe menigh ende hoe groot dat se oock mochten wesen/ noch om tachtentigh duysent mannen/ die de Hertoghe van Alua te velde voerde / noch om so veel armeyen te water / noch om so menigherhande verraderyen van den voorsz. Hertoghe ofte syn en navolgher/selfs van de Hertoghinne van Parma/ eer dat de voorsz. in't landt quamen: daer nochtans al t'gene dat nu verhaelt is/ onghelijck veel vreeselicker was / dan het ydel rommelen van sulck eenen donderslagh terstondt wederom vergaende sonder jemandts te quetsen. Ende ons is ghenoegh / dat wy hierop slechts met eenen woorde voor ulieden/ eñ voor de gantsche wijde weerelt segghen / dat alle Spaegniaerden ende ghespaegnoliseerde van wat qualiteit ofte conditie dat de selue sijn sonder jemandt te respecteren oft wt te nemen/die geseit hebben ofte sullen willen segghen (gelijck als desen eerloosen Ban wtgeeft) dat vvy een Schelm ofte verrader sijn, dat sy valschelick eñ tegen de waerheit gesprokē hebben. Daer en tusschē dat se ons vry eñ stoutelick/ja so dickwils als se willē/in dē Ban doen/verbiedende ons t'gebruyck van water eñ vyer: wy en sullen daerom niet laten spijts haer verbittert herte met onsen goeden vrienden te verkeeren ende te leuen / so langh als ons Godt daer toe syn ghenade sal verleenen / in wiens macht alleene ons leuen ende doodt is / ja die alle de haeren van onsen hoofde ghetelt heeft: van den welcken wy tot noch toe so jonstighe hulpe ende bystant beuonden hebben/ende hopen dat hy ons voorts tot aen den eynde toe sal bewaren. Aengaende onsen goeden die wy noch besittē/ ende de welcke door desen Ban werden wechgegheuen (want hy wel so wijselick weet huys te houden/dat hy gheen gheschenck en wil doen van t'ghene dat hy ons benomen heeft) wy verhopen met Godes hulpe/ dat se hen noch so diere sullen staen / dat se elders wel mochten eenen beteren coop gaen soecken. Ende nopende de ghene die se ons sijn onthoudende / wy hopen insghelijcks dat ons Godt die genade sal doen/ dat wy se wt het besitt van de selue noch sullen eens wt setten/ euen so

Antwoorde van Myn Heere de Prince op de sententie.

wel

wel als wy alreede wt eenen goeden deel der seluen ghedaen hebben: ende dat se noyt en hebben t'goet van eenen armen Vorst gherooft hoe wel dat vele ander meer hen insghelijcks berooft vinden) dat se sullen fuerder hebben moeten bekoopen.

Hy beloeft te doen gheuen ende furnieren voor den genen die ons sal ouerleueren in syn vvreede handen doot oft leuende, oft die ons selfs van den leuen berooуen sal, daer toe voor syne erfgenamen in gronden van erue ofte ghereede penninghen t'syner keuse ende optie, de somme van vyf en tvvintigh duysent gouden Croonen. Maer hoe wel dat hy tot op dese stonde sulcks noyt en heeft doen publiceren / meynt hy dat wy daerom niet en weten / hoe menighmael dat hy ende de syne met den ghenen die ghelt pleghen te nemen om jemandt doodt te slaen ofte te vergheuen / den koop ghemaeckt heeft / om ons dat leuen te benemen? Ende also ons Godt die genade heeft bewesen / dat wy ons daer voor hebben konnen verhoeden / noyt van te vooren ghewaerschout sijnde: so hopen wy insghelijcken / dat hy ons teghenwoordelick niet minder jonste en sal bethoonen / na dat wy nu de wete hebben: maer ter contrarien dewyle dat wy nu veel meer sijn veroorsaeckt / om naerder op ons seluen acht te nemen / dat hy sal oock veel luyden van eeren verwecken / die sullen voor onse versekertheit de waecke houden.

Maer hoe wel dat ter weerelt noyt meerder onbeschaemtheit en ward bevonden / die te verghelijcken sij by die van de Spaegniaerts: nochtans wy en konnen ons hier af niet genoech verwonderen / dat se alle schaemte achterghestelt hebbende / duruen so voor de gheheele Christenheit openbaerlick laten verkondighen / niet alleene dat se op eenen sekeren prijs stellen een sulcken persoon die vry ende vranck is / ja die hem (Gode lof) noyt voor henlieden en heeft ontsett / maer dat se oock daer by voeghen sodanighe recompensen / die so vremdt ende so wijdt verschepden sijn van alle eerbaerheit / metgaders van alle vriendelickheit ende beleeftheit: te weten voor't eerste / Dat se den genen die sick so vroom ende grootmoedigh sal laten beuinden, dat hy by eenighe middel t'selue sal konnen executeren, belouen in aensieninghe van syn vromicheit, te annobiliteren ofte edel te maecken, indien hy van gheenen adel en vvare. Maer of't nu so quame (dat wy nochtans hopen dat Godt niet en sal laten gheschieden) dat de ghene die sulcks geexecuteert ofte volbracht hadde / ware van edelen gheslachte oft afkomste: meynt ghy oock dat daer eenigh edelman ter weerelt sij insonderheit in den seluen natien die wel weten wat van den edeldom is / hoe slecht oft veracht dat de selue mocht wesen / die soude willen eens eten met so snoodt ende schandelick eenen schelm / die jemandt om gelt de kele hadde afgesteken? So nu de Spaegniaerts sodanige luyden voor edel houden / eñ kan men in Castilien door sodanige wege tot grooter eere geraecken: so en gheeft ons nu niet meer so wonder / dat alle weerelt ghelooft / dat dẽ meestẽ deel van de Spaegniaerdẽ eñ

insonderheit die hun seggen edel te wesen/ souden van den bloede ofte geslachte van de Marranen ende van de Joden sijn/ die dese besondere deughdt behouden hebben van haere voorouderen/ de welcke t'leuen onses Heeren ende Salighmakers met goeden ghereeden penninghen van Judas hebben afghekocht: der haluen wy oock dies te gheduldigher dit onghelijck ghedencken te verdraghen.

Ten anderen/ So verre hy eenigh delict ofte misdaet ghecommitteert hadde (hoe groot de selue soude moghen sijn) sy belouen hem de selue te vergeuen. Maer of hy de Christelicke Religie hadde wt eenen van synen Coninghrijcken verdelght ofte wtgeroept? of hy hem sijn dochter ontschaeckt hadde? oft (dat in Spaegnien voor de swaerste ẽn meeste misdaet wert gehouden) of hy van d'Inquisitie hadde qualick gesproken? Soude hem sulcks oock wel quijt ghescholden ende vergheuen werden? Doch naedemael dat onse vyandt hem seluẽ dus verre heeft willen vergheten/ dat hy ons aen lijf/ eere ende goet heeft aenghetast/ metgaders t'selue laeten de gheheele weerelt ouer/ ende in so veel spraken publiceren/ ten eynde hy dies te meer ghetuyghen van syner ongherechticheit ende onvoorsichticheit soude hebben: so en hadden wy tot onsen meesten voordeele niet konnen wenschẽ/ dat hy synen Ban met andere cieraten soude verrijcken ende verschoonen/ dan met dese/ te weten/ dat hy beloeft edel te maecken niet alleene gantsch ongeachte ende eerloose luyden/ maer oock de aldersnoodtste schelmen ẽn booswichten van der weerelt/ so verre als se ons kondẽ om den hals brenghen/ metgaders een so wtnemelicke ẽn grootmoedighe deughdt so eerlick te vergheldeu ende te beloonen. Want wat hadde hy konnen wtsoecken dat beter dienen mochte/ om de waerheit van onse ontschuldt te beuestighen/ dan dat hy door sodanighe middelen wil wtroepen/ metgaders door tyrannye ende verghiften/ door quijtschelden van de allerleelickste feyten/ ẽn schelmen tot edel-luyden te maecken/ den ghenen verdrucken ende ombrenghen/ die de voorstaender ende beschermer is van de vryheit eens volcks dat so wreedelick ende tyrannischer wyse gheplaeght ende ghequelt wert. Wy houden voor seker ende vaste/ Myne Heeren dat Godt die rechtveerdigh is/ hem ende den synen heeft syn verstant benomen/ ende verhenght/ dat hy de gantsche weerelt soude oorsaecke gheuen/ om dies te beter sijn vergiftigh herte teghen dese landen/ metgaders teghen onse vryheit te leeren kennen: ghemerckt dat hy alle feyten/ hoe leelick ofte afgrijselick dat se sijn/ niet en is achtende by de doot des ghenen die uliede tot op dese ure so getrouwelick gedient heeft. Daertoe hy en schaemt hem niet tot so snoode ende schandelicke acten den naeme Godes te misbruycken/ segghende als een dienaer Godes t'selue te moghen doen. So heeft dan de dienaer dese macht/ niet alleene dat hy vermagh toe te laten t'ghene dat Godt verboden heeft/ maer oock sulcks met gelde te beloonen/ metgaders met edel te maecken/ ende te vergheuen

allerhande crymen ende misdaden: ende niet eenighe slechte ofte gheringhe crymen/ maer hoe groot ofte swaer dat se moghen sijn. Maer wy en twijffelen niet/ of Godt door sijn rechtveerdigh oordeel/ en sal op't hooft van sodanighe dienaers syne gherechtighe wraecke ende toorn noch laten vallen/ metgaders door syne groote goetheit/onse ontschuldt ende eere/ so wel binnen onsen leuen als by de nakomelinghen/ hanthauen ende onderhouden. Belangende ons lijf ende goet/ wy hebben de selue al ouer langhen tijdt tot synen dienste toegheeyghent: met den welcken hem sal belieuen te doen na syn welbehagen/ tot syns naems eere ende tot onser salicheit.

Ende ghemerckt dat de goten van dese eerloose ende schandelicke verbanninghe so aerdigh gheleit sijn/ Myne Heeren/dat se oock ouer uwe hoofden hen kommen wt storten/ so is't dat ghy van dies weghen niet alleene v gheensins en hebt te ontstellen/ dat ghy ter contrarien veel meer behoordet te ghedencken/dat de Spaegniaert ende syn aenhanghers volghen hierin de aengheboren maniere van doen ende aert van de vrouwen/ de welcke na dat se wel ghehuylt/ ghebeten ende ghekrabt hebben/eyndelick ende voor haer leste remedie tot de spijtighe ende quade woorden pleghen te kommen. Also doet nu oock uwe vyandt/die v komt voor de leste reyse aenbassen: ende konnen wy slechts so vele ghedoen/dat wy hem onse standtvasticheit/ resolutie ende goet herte bethoonē/ wy sullen hem haeste ten eynde van sijne jammerlicke aenslaghen sien. Want Silla/Carbo/Marius/ Antonius/ende andere haers ghelijcke/ eerste vaders ende autheurs van dese grouwelicke proscriptien/ en hebben sulck exempel den Spaegniaerden niet na ghelaten/ op dat se sodanighe sotticheit ende ongheschicktheit souden voort stellen: hoe wel dat se begonnen hebben eenen wegh te baenen tot alle wreedtheit ende barbarische feyten/den welcken dese allendighe luyden volmaeckt hebben: maer de ghene die van de voorsz. in den ban gedaen worden/die waren of verloopen van selfs/of verjaeght/ of hielden hun verborghen: ende dat gheschiedde binnen den landen daerouer sy macht hadden te ghebieden. So dat se in een stuck malkanderen seer wel ghelijcken/ te weten/in wreedtheit/ ende dat se eerlicke ende deughdelicke luyden in den Ban doen: maer daerin sijn dese wel dwaes ende plomp/ dat se dien gaen verbannen/teghen den welcken sy met ghewapender handt noch te strijden hebben. Want eenen vergifter wt te senden/ also ons de Hertoghinne van Parma eenen gesonden heeft/ ofte eenen moorder af te veerdighen/ ghelijck haer sone (een oprecht erfghename van alle de deughden syner voorouderen) ghedaen heeft/ dat en heet niet t'effect van eenen Ban/maer veel meer een moordt ende straetschenderye volbrenghen.

So is dit nv al/ Myne Heeren/niet dat wy wel hadden konnen teghen dese tyrannische proscriptie segghen/ maer dat ons ghedacht

heeft op dese tijdt te behooren / sprekende alleen met ulieden / die de kennisse van veel ander dinghen hebt / de welcke wy daerom meest achterlaten/om dat se ulieden ghenoegh bekent sijn. Ende ten anderen/so wy hadden voorghenomen alle de aenslaghen des Coninghs/ ende van syne voorneemste dienaers besonderlick alhier te verhaelen wy souden voornemen t'gene dat gheen mensch ter weerelt/ hoe welsprekende dat hy sij/en soude konnen wtspreken of beschrijuen na dat de saecke is vereysschende / ja dat gheen man met eeren soude ghenoeghsaem konnen begrijpen : so ouergroot is haere wreetheit / tyrannye ende allerhande soorte van ongherechticheit. Nochtans wy verhopen/dat ghy so wel wt t'inhout van desen Ban (die een suffisansant ghetuyghenis van haer bloo/veracht/ende al te nederigh herte is)als wt dese onse verandtwoordinghe ten vollen sult bericht werden/wat haere jammerlicke ende schaedelicke aenslaghen sijn : ende wt de kennisse ende wetenschap der seluē sult ghy leeren / waerop het nootwendigh is dat ghy d'ooghe meest hebben/ eñ neerstelick toe verstaen moet/ Namelick/ dat sy alle hope verloren hebben van ulieden met ghewelde te moghen ouerwinnen/ende soecken daerom oneenicheit ende tweedracht onder ons te saeyen/ in den eersten ende voor al grootelicks roemende de gene die niet alleene ons tegen haeren eedt/ maer oock in den noot ende in den sorghelickxten tijdt verlaten hebben/te wijle dat eene van onse steden beleegert was/ van de welcke sy gheen klachte ter weerelt en souden weten te doen / noch haeren ghewonelicken schijn of decksel by te brenghen : ja (dat alle ander onghetrouwicheit noch te bouen gaet) die ter seluen tijdt op veel andere plaetsen ende steden ons quamen bespringhen ende ouervallen.

De dreyghementen by desen Ban ghevoeght / en dienen nerghens anders toe dan om ulieden verbaest te maecken/ende also te bewegen om v van ons af te sonderen / hun allesins ghelatende / al of se dese oorloghe alleenelick teghen onsen persoon / ende niet oock teghen ulieden en voerden: euen ghelijck als de Wolf woude de schaepen wijsmaecken/ dat hy niet dan met de honden te vechten en hadde / de welcke omghebracht sijnde/ hy soude hem wel lichtelick met de rudde verdraghen/want dese honden waren altijdt d'oorsaecke ende beginners van den strijdt ende t'ghevecht. Maer in onsen afwesen/ Myne Heeren/ doe wy na Duytschlandt waren vertrocken/ en brande men doe niet meer ? ofte en ward daer gheen bloet meer vergoten ? of en worden de luyden niet meer ghehanghen / ende in't water verdroncken ? ward oock uwe vryheit van dien vriendelicken ende soethertighen man den Hertoghe van Alua doe ghehandthaeft ende onderhouden ? Ja ter contrarien/en was't niet euen in den seluen tijdt/ doe mē in Spaegnien uwe Ambassadeurs Myne Heeren van Bergen eñ van Montigny soo jammerlick dede steruen ? En was dat niet dien tijdt/doe men ulieden voor oogen stelde eñ op spiessen presenteerde de

hoofden van uwe voorneemste Capiteynen ende Gouverneurs? En-
de dit is nu d'eerste poinct / daer toe alle haere aenslaeghen sijn strec-
kende/ naemelick/ om ons metgaders uwe vryheit onder de voeten
te brenghen. Het ander poinct / dat se voor hen ghenomen hebben/ is
het wtroepen van de Religie. Wy en willen hier niet disputeren/ My-
ne Heeren/ welcke de waerachtighe Religie is/ daer in Godt warach-
telick ende na synen woorde ghedient ende aengheroepen werdt/ lae-
tende sulcks doen de ghene die in desen beter gheoeffent sijn dan
wy: insonderheit/ naedemael dat een yeghelick aen de professie die wy
van de selue doen / ghenoegh bekennen magh van wat meyninghe
ofte ghesintheit dat wy sijn. Maer wy willen ulieden wel vry waer-
schouwen / dat den staet ende de gheleghentheit des landts sulcks
is / dat sonder d'exercitie van de selue t'landt gheen dry daghen en
kan bestaen. Ghy siet hoe wonderlick dat het ghetal is vermeer-
dert/ ende dat den haet teghen den Paus in de herten van de inwo-
ners des landts al te diepe ingheworteIt is / door dien dat sijn
schadelicke practijcken teghen den staet van dese landen so klaer-
lick ontdeckt sijn. Wie sal hem dan konnen beroemen het landt
lief te hebben / ende niet te min sodanighen raedt gheuen / dat men
so groot een ghetal van volcke wt den seluen soude verjaghen/
het welcke daer wt vertreckende / sal dat gantsche landt woest/
arm ende ellendigh laten / ja sal daer en teghen de vreemde landen
met volck ende goet gaen verrijcken? Ende of se nu niet en wou-
den vertrecken/ wie sal se bedwinghen sulcks te doen? Laet ons
de ooghen op onse nabueren slaen / metgaders ons eyghen exempel
wel ouermercken: ende so wy niet gantsch rasende ende ontsinnigh
en sijn/ wy sullen ons wel wachten van so schaedelicken raedt te vol-
ghen/ die den gantschen staet deser landen soude dat onder dat bouen
keeren/ ende in den grondt bederuen. Maer dat meer is/ al is't saec-
ke dat onder de ghene die de Roomsche kercke volgen ende aenhan-
ghen/ veel luyden van eeren ende lief-hebbers des vaderlandts sijn/
metgaders die hun eerlick ende louelick in haer deuoir gequeten heb-
ben: So is men nochtans versekert van de ghene die de Religie sijn
toeghedaen/ dat men onder hen niet eenen en sal vinden die met den
vyant eenigh verstandt ofte practijcke heeft: maer alle gelijck sijn hem
eendrachtelick teghen vallende. Ende hoe wel datter sommighe sijn
gheuonden worden/ die de brootdroncke ende moetwillighe kinders
slachtende / hebben ons doer haere onvoorsichtigheit oock binnen
s'huys te doen ghemaeckt: so en hebben se daerom nochtans metten
vyandt gheen verstant ghehadt.

De wyle dan dat ghy nu haer voornemen weet / Myne Heeren/
so en ghebreeckt daer nu niet anders / dan dat met bequame midde-
len daerin voorsien werde. Waer toe soude van noode wesen met der
daet te volbrengen t'gene dat ghy altijdt in den mondt hebt/ ende dat

ghy

ghy hebt willen te verstaen geuen by t'merck van een bundelken pyllen in uwen seghel ghegraueert / namelick dat gheen ledt in desen schoonen lichaeme en behoort aen te sien t'ghene dat syn eyghen is / maer t'ghene dat den gantschen lichame toebehoort: ende dat den eenen deel des seluen lichaems niet tot hemwaert en trecke de spijse die voor't gantsche lichaem is toebereydt: maer dat elck ledt te vreden sij / dat de maghe / die den raedt is dien ghy sult ordonneren / de selue eerst verteere / ende also doer de aderen aen alle de ander deelen oft leden van desen staet voortsende / voornemelick daer eenige sieckte haer soude willen openbaren / dat de medecijnen behendighlick daer henen ghesonden werden: Oock dat de krancken ende patienten voor eenen tijdt langh gheduldighlick haer lijden draghen / ende also met meerder vreughden eyndelick beseffen moghen dat se van de sieckte verlost sijn. En soude't ons niet eeuwelick te verwijten staen / waer't dat wy so schoon eenen staet in handen hebbende daer toe so schoone middelen / doer een rampsalighe ghiericheit ende begheerte van eenigh gemack ofte gerieuelickheit ten nadeele van onse medepatriotẽ t'onswaert te krijghen ende te ghenieten / treckende om t'seerste d'een ouer d'een sijde / ende d'ander ouer d'ander sijde / ons in eenen ooghenblick van onse doodt-vyanden jammerlick ende moetwillighlick lieten ouervallen ende verdrucken? Ghedenckt / Myne Heeren / hoe grootelicks dat desen staet quam af te nemen korts na de doodt van Hertoghe Kaerel: d'welcke wt gheener ander oorsaecke en quam / dan om dat de Prouincien besigh sijnde met d'eene tegen d'ander om seker gepretendeerde priuilegien te strijden / de reste gantsch verlaten bleef. En laet ulieden niet duncken / Myne Heeren / de saecken in sodanigen staet sijnde / dat het sij in onse macht met sodanighe middelen als ghy wel weet dat wy in handen hebben ghehadt / langher te moghen teghen houden: Maer ter contrarien / so wy eenighe oeffeninghe ende eruarentheit hebben in de saecken t'gouvernement ende de oorloghe belanghende / oft so ons de gheleghentheit des landts metgaders des vyandts middelen ghenoegh bekent sijn: wilt dat voor seker houden / al waer't dat alle de armeyen van Spaegnien ende van Italien (die ons alreede dreyghen) ons op den hals quamen / dat se euen so weynigh / ja noch veel min souden wtrechten dan de Hertoghe van Alua in Hollant ende in Zeelandt ghedaen heeft. Aenghesien het dan is in uwen vermogen (als het in der waerheit is) ordre daer in te stellen / ende ghy nochtans t'selue niet en doet: hoe sal men moeten sodanighe faute heeten / insonderheit als se wert ghedaen van ulieden / Myne Heeren / die teghenwoordelick alhier vergadert sijt op de welcke al dit goede volck hem is verlatende ende berustende / ulieden houdende voor haere vaders ende beschermers / d'welcke met so grooter blijschap een goede ordre sal ontfanghen ende aenveerden (so verre als ghy daertoe sult willen verstaen om de selue te stellen ende aen te

rechten

rechten) als of het een blijde botschap ware van den Hemel afghesonden? Wilt dan met ulieden seluen een medelijden hebben: ende so v niet en kan beweghen t'ghene dat v selue is raeckende / so hebt ten minsten mededooghentheit met so groote een menichte arms volcks dat verdoruen is tot in den grondt/ ende met so veel arme weduwen ende weesen. Laet ulieden aengheleghen sijn dat so veel moorden eñ bloetstortinghe in't binnenste ende in't herte van den lande geschiedt sijn/ so veel kercken verdestrueert / so veel herders met haere arme schaepkens gaen dolende achter lande. Stelt ulieden voor oogen die wreede eñ barbarische executie tot Niuelle by den Graue van Mansfeld ghedaen. Welcke dinghen alle/ ghylieden seer wel kont ontgaen/ ende allen den ouerlast van dese oorloghen op des vyandts hals werpen/ so ghy alleene de partijschap van ulieden weert / ende alle uwe middelen te samen met eendrachtigher herte ende moet ghebruyckt ende aenleght sonder te willen sparen niet t'ghene dat in den grondt van uwe bursen steeckt/ maer alleene wat daer ouerschiet.

Ende so vele als ons in't besondere is raeckende/ ghy siet / Myne Heeren/ dat het al meest is om dit hooft te doen / ende dat is t'ghene dat se voor alle dinghen soecken/ hebbende t'selue om so hoogen prijs ende om so groot een somme gheldts tot der doot beschickt ende toeghevoeght: ende segghen daer en bouen/ dat so langhe als wy onder ulieden sullen wesen/dat dese oorloge geen eynde en sal nemen. Maer of't doch Godts wille ware/ Myne Heeren/ dat een van beyden/ ofte ons eeuwigh ballinghschap/ofte oock onse doodt/ulieden mochte een oprechte verlossinghe van so veel quaets ende allendicheit medebrenghen/als wy sien/ dat de ghene die wy hier te vooren so menighmael haer bedencken ende meyninghe mede hebben in den raedt ghehoort segghen/ja besonderlick ende alleene van den saecken spreken / ende die wy so wel van binnen als van buyten kennen/ sijn ulieden toebereydende: hoe aenghename soude ons sodanighen Ban sijn/ende hoe gheerne souden wy sodanighe doodt willen lyden? want wat is de oorsaecke waerom dat wy alle onse goeden hebben als tot eenen roof eñ buyt ghestelt? Is het om ons daermede rijcke te maecken? Waerom hebben wy onse eyghen broeders verloren / die ons lieuer waren dan ons leuen? Is het gheweest om andere terstont te vinden? Waerom hebben wy so langhen tijdt onsen sone (na den welcken so wy een vader willen gheheeten sijn / wy met rechte wel behoorden te verlanghen) in hechtenisse ghelaeten? Is het in uwe macht ons eenen anderen te gheuen/ofte den seluen wederom toe te stellen? Waerom hebben wy ons leuen so dickwils gewaeght? Wat prijs ofte loon van onse langhdurige moeyte ende arbeydt / tot in onsen ouderdom ende met verlies van alle onse goeden / ulieden ten dienste ghedaen / konnen wy anders verwachten/dan dat wy begheeren/selfs met onsen bloede soo't noot is / ulieden een vryheit te ghewinnen ende te

koopen? So ghy dan beuint/ Myne Heeren/ ofte het uliedē so dunckt/ dat ons afwesen/ ofte oock onse doodt/ ulieden jet dienen kan: wy sijn bereydt ulieden ghehoorsaem te wesen. Sendt ons slechts henen/ eñ ghebiedt ons tot aen't eynde der weerelt te gaen: ende wy sullen't ghewillighlick doen. Siet daer is oock ons hooft/ ouer t'welcke geen Vorst noch Potentaet macht en heeft dan ghy alleene: doet daermede wat ulieden belieft tot uwe weluaert ende tot onderhoudinghe van uwen alghemeynen staet. Maer so ulieden daeren teghen dunckt dat de tamelicke ervarentheit ende vlijticheit/ die wy met so langhen ende ghedurighen arbeydt verkreghen hebben/ ofte dat de reste van onse goeden metgaders ons leuen ulieden in toekommenden tijde noch konnen dienstelick sijn (also wy alle t'selue tot uwe ende des gantschen landts welvaert heel ende al hebben toegheeyghent ende begheuen) so ontsluyt ende resolueert v op de poincten die wy ulieden teghenwoordelick voorhouden. Ende is't dat ghy acht dat wy eenighe liefde den Vaderlande sijn draghende/ ofte dat wy eenighsins bequame sijn om goeden raedt te gheuen: so gelooft vastelick dat t'selue is het eenigh middel om ons te verlossen ende te bevrijden. T'welck ghedaen sijnde/ so laet ons dan t'samen met eendrachtighen herte eñ wille de bescherminghe van dit goede volck aengrijpen ende voor de handt nemen: het welcke niet anders en begheert/ dan dat hem openinghe geschiede van goeden rade/ om den seluen na te kommen ende te volghen. Dit doende/ so ghylieden die jonste blijft voorder t'onswaert draghende/ die ghy ons tot noch toe bethoont hebt/ wy verhopen door't middel van de selue/ ende voornemelick doer Godes ghenade (de welcke wy hier te vooren so menighmael in so swaerwichtighe ende twijffelachtighe saecken beproeft ende beuonden hebben) t'ghene dat ghy tot uwe eyghen welvaert ende onderhoudinghe uwes selfs/ uwer wijuen ende kinderen/ metgaders van al wat den dienst Godes aengaet/ raedtsaem vinden ende besluyten sult/ t'selue met aller ghetrouwicheit te handthauen ende voor te staen.

JE MAINTIENDRAI NASSAV.

COPIE VAN DEN BRIEF GHESCHREVEN BY DEN CONINGH MET SYN EYGHEN HANDT, AENDEN

Prince van Orangien, ouergheſett wt den Spaenſche.

VWEN brief van den xxvij. Mey hebbe ick met goede ghenegentheit ontfanghen, ende daerna, den ghenen dien ghy my hebt geſchreuen den xiiij. van Iunius: ende ghy ſult alreede mogen hebben verſtaen, doer t'ghene ick hebbe gheſchreuen aen myn ſuſter, de kleyne redene die ghy hebt, om te peyſen het gene ghy my ſchrijft in uvven brief van dẽ xxvij. Mey, maer eer heel de contrarie: eñ voorvvaer het is ſeker, dat ghy v ſeer ſoudet bedriegen, achterdencken nemende, dat ick v niet volkomelick en ſoude betrouvven. Ende al hadde jemandt neffens my contrarie officie vvillen doen, ſo en ben ick ſo lichtveerdigh niet, dat ick ſulcks ſoude gelooft hebben, hebbende ſo groote experiencie van uvver ghetrouvvicheit ende van uvve dienſten. Daerom moecht ghy vryelick ſulck achterdencken laten varen, ende v ruſten op de brieuen die ick, dien aengaende, v eertijden hebbe gheſchreuen, ende op uvve vvercken: ende niet letten op het ghene, dat eenighe, die moghelick vyanden ſijn van mynen dienſte ende uvve vveluaert, v mogen te verſtaen geuen. Ende aengaende den oorlof dien ghy begeert om uvve ſtaten te verlaten, my is leedt dat uvve ſaecken particulier, ſijn in ſulckẽ ſtate als ghy ſeght: maer vveſende de ſaecken van dien landen, in der voeghen ſo ſy ſijn ghelegen, en kan ick niet gelaten v te ſeggen, dat het geen reden

en vvare dat sulcke persoonen als ghy sijt, in den vvelcken ick my betrouvve ende gerust stelle, die verlaten, bysonder na dien ick so verre van daer ben: maer vvaere eer behoorlick dat de ghene die in haere huysen vvaren, toeliepen tot desen noot, ende hen imployeerden in't ghene daer sy toe verbonden sijn, gelijck ghy tegenvvoordelick gedaen hebt gaende t'Antvverpen, daer ick groot contentement afghehadt hebbe. Eñ ben vvel versekert dat ghy aldaer doen sult, al het ghene dat meest sal vvesen bequaem voor mynen dienst, ende voor de ruste ende versekertheit van sulcker stadt ende van de landen: ende om te versien op de ongheregeltheden die aldaer sijn sullen, ghelijck ick v dat betrouvve, ende vvel expressselick v belaste: ende vvete vvel dat ghy v niet anders toonen en sult, dan ghy v al v leuen langh ghetoont en hebt. Ende op dat ghy moeght sien hoe vryelick dat ick met v handele, en vvil ick niet laten v te seggen, dat men hier vele heeft ghesproken van dat v broeder hem heeft gheuonden in den saecken die aldaer omgaen: ende vvant ick niet en kan ghelaten van des seer te ghevoelen, so belaste ick v, dat ghy besiet vvat remedie daerin soude moghen ghenomen vverden, om niet voorder te gaen, ende t'selue stilt. Ende duncket v, dat het sij, van hem eenighe daghen van v te doen, doet het. VVten Bosssche van Segouia, den eersten Augusti, 1566. *Gheteeckent:*

PHILIPPES.

Ende op den rugghe:

Aen den Prince van Orangien.

Ende gheseghelt met s'Coninghs seghel.

BAN

BAN ENDE EDICT BY FORME VAN PROSCRIPTIE, VVTGHEGAEN ENDE GHEDECRETEERT BY ONsen allerghenadichsten Heere de Coninck, tegens Wilhelm van Nassau, Prince van Orangien, als hooft, beroerder ende bederuer van t'gheheel Christērijck, ende namentlijck van dese Nederlanden: Waerby eenen yeghelijcken gheaucthorizeert vvordt van hem te beschadigen, offenderen ende vvter vverelt te helpen, met loon ende prijs voor den ghenen die des doen, oft daer toe assisteren sullen.

PHILIPPES byder gratie Gods Coninck van Castiliē/van Leon/van Arragon/van Nauarre/ van Naples/ van Sicilien/ van Mailloꝛcke/van Sardeyne/vandē Eylanden/Indien ende vasten landen der Zee Occeane/ Eertſ hertoghe van Oiſtenrijck: Hertoghe van Bourgoignien / van Lothꝛijck/ van Bꝛabant/ van Lemboꝛch / van Luxemboꝛch / van Gelre / ende van Melanen: Gꝛaue van Habſ boꝛch/van Vlaenderen/van Arthois/van Bourgoingnien: Pallsgraue/ende van Henegouwe/van Hollant/van Zeelant/van Namen/ende van Zutphen: Pꝛince van Zuaue: Marcgraue des heylichs Rijcks/ Heere van Vꝛieſlandt/ van Salins/ van Mechelen/vander ſtadt/ſteden ende landen van Vtrecht/ Ouerijſſel/ ende Gꝛoeninghen/ ende Dominateur in Aſie ende Africque: Allen den ghenen die deſe teghenwoozdighe ſullen ſien/ Salupt. Het is allen ende eenen yeghelijcken kennelick ende openbaer / hoe gunſtichlick dat wijlen hoochloffelicker ghedachten de Keyſer Kaerle die vijfſte des naems onſe lieue Heere ende Vader (wiens ziele Godt ghenadich zy) ghehandelt ende ghetracteert heeft Wilhelm van Naſſau/om den ſeluen te doen commen totte ſucceſſie van wijlen Rhene van Chalon Pꝛince van Oꝛangien ſijnen neue: Ende in welcker voughe ſijne Keyſ. Majeſteit den ſeluen daer na van ſijner jonckheit af (hoewel hy bꝛeemdelingh ende wtheemſcher was) ghevooꝛdert ende ghepꝛomoueert heeft. Twelck by ons naderhant altijt naeghevolght ende ghecontinueert is gheweeſt / hem eerſtmael ghecreeert hebbende Ridder ende medebꝛoeder van onſer oꝛden vanden gulden Vlieſe / ende daer nae gecommitteert onſen Stadthouder generael ouer Hollandt/Zee-

landt/ Utrecht ende Bourgoingnien/ ende oock van onsen Rade van Staten/ hem doende voorts vele ende verscheyden eeren ende weldaden/ midts welcken ende wt saecken van eeden van manschap ende trouwicheit/ die hy ons oock ghedaen heeft int verheffen vande leenen/ steden/ landtschappen ende heerlickheden/ die hy van ons houdende is in diversche onse landen ende provincien/ hy grootelicx verbonden/ verplicht ende verobligeert was sich te begheven onder onse ghehoorsaemheit/ende tot onsen dienst ende ghetrouwicheyt/ende die welvaert ende utiliteit van onse saecken ende affairen te voorderen ende promoveren/ ende voorts alle ruste ende tranquillitevt in onse staten ende landen te handthouden ende mainteneren: Is nochtans een yeder kennelick/ dat so gheringhe wy wt onse Nederlanden vertrocken zijn gheweest/ die voorghemelde Wilhelm van Nassau (by de middelen als vooren Prince van Oraengien ghemaect zijnde) met allen listighe ende boose aenslaghen ende practijcken sich vervoordert ende ghepoocht heeft. Eerstelijcken om te winnen ende vercrijghen den wille ende ghemoet vanden ghenen die hy wiste qualick ghesint te zijn/ belast met schulden/ vyanden vander iustitie/lief hebbers van nieuwicheden/ ende boven al de ghene die ter saecken vande Religie bedraghen oft ghesuspecteert waren/ de selve caresserende/ aenhalende/ ende tot hemwaerts treckende met schoone woorden/ beloften/ ende valsche persuasien/ in sulcker voeghen ende so verre dat hy principael autheur ende oproerder is gheweest vande eerste Requeste oft Supplicatie/ overghegheven ende ghepresenteert by ettelicken hoop jongher Edelmans/ syn huys ende tafel daghelicx hanterende: hebbende oock de coniuratie ende verbontenisse daer van t'sijnen huyse ghemaeckt gheweest/ met hulpe ende bystandt van Graef Lodewijck van Nassau sijnen broeder/ die een groot ketter ende heretijck was. Ende hoewel dat hy directeur ende aenrichter was van alle anslaghen ende voorstellen/ des niettemin heeft ter selver tijdt dagelicx ghecommen ende ghefrequenteert inden raedt van State/ present eñ teghenwoordich over alle deliberatien ende resolutien die aldaer genomen waren: waer wt een yeder bemercken can sijn getrouwicheit ende quijtinge van sijnen eedt. Ende also vande selve requeste voorts varende/ heeft hy met sijne aenhangheren tot verscheyden plaetsen ende vlecken van onse voorsz. landen inneghebracht de valsche predicatien ende openbare vergaderinghen/ gheduerende den tijdt dat onse seer lieve ende seer beminde suster de Hertoghinne van Parma/ alsdoen Regente ende Gouvernante generael in dese onse Erf-nederlanden aen ons gheschickt ende ghesonden hadde/ om op t'inhouden der selver Supplicatien orden te stellen: Hebben insghelijcx by advijse/ wete/ participatie eñ medeplichticheit des selven van Orangien/ die ketters ende heretijcken/ onder t'decksel ende by toedoene vande ghene die de voorsz. Requeste ghepresenteert hadden/ ende by hem

hem ghefauorizeert zijnde / begost met oproer te breken die beelden/ autaren ende kercken / ende alle ghewijde ende gheconsacreerde saecken te profaneren/ jae oock die heylighe Sacramenten van Godt inghestelt ende gheordineert. Des niet teghenstaende zijn de saecken door de Goddelicke gratie/ende die voorsichticheit vāde voorsz. Hertoginne van Parma sulcx ghehandelt ende gheremedieert gheweest/ dat hy benoodicht is gheweest hem te vertrecken wt onse landen / eñ sijn Gouuernementē te verlaten/niet sonder grooten toorn eñ gramschap/ met dreyghementen hem daer van te willen wreken / dwelck hy int naervolghende jaer vermeynde te doen ende volbrenghen met feyt van wapenen/ maer te vergheefs: want hy so dapper ende strenghelijck veruolcht werdt van onsen legher/hem continuelijcken naer treckende/ dat hy wt alle onse landen verdreuen ende verjaecht is gheweest/ sonder hem aldaer ergens te konnen berghen oft onderhoudē. Maer alsso etlijcken tijdt daer nae tot verscheyden plaetsen opgeresen is sekeren aftreck ende mishaghen van onsen ondersaten/teghens de regieringhe ende gouuernementen vanden Hertoghe van Alue/ hebbende int voorsz. gouuernement ghesuccedeert na de voorsz. Hertoginne/ ende onder andere in Hollandt ende Zeelandt/heeft de voorsz. van Orangien gheyractizeert / om in de selue landen te moghen wederkeeren: Waer toe hy nochtans niet gheadmitteert oft ontfangen en is geweest/ sonder eerst ende alvooren den Staten vanden voorsz landen ende dien vanden steden aldaer / ten heylighen ghesworen te hebben / dat hy die selue landen ende steden /voor ons / ende onder onse ghehoorsaemheit handthouden ende mainteneren soude / sonder yet te veranderen van t'ghene des behooren soude tot de oude Catholijcksche ende Roomsche religie / dan soude hen alleenlijck (als Stadthouder ende Gouuerneur) bystaen/assisteren ende beschermen teghens den voorschreuen Hertoghe van Alue / soo verre hy de selue soude willen fortseeren ende bedwinghen tot t'ghene des hy was pretenderende / te weten / totten thienden ende twintichsten penninghen vanden impositien die hy opstellen woude / t'welck wy hem niet beuolen en hadden / noch oock en verstonden sulcx ghedaen te worden/dan met goeden danck ende wille van onse voorschreuen ondersaten/ ende dat noch in plaetse van andere beden ende impositien/ daer van men de selue vermeynden te ontlasten: Maer so gheringhe die voorsz. van Nassau in t'voorschreuen Gouuernement ghetreden ende ontfanghen was / heeft hy met sijne Ministers/ dienaers ende supposten begonst in te brenghen die valsche predicatien alomme daer hy conde ofte vermochte: persecuterende ende veruolghende alle goede Pastoors / Predicanten / Religieusen ende eerlijcke luyden ende persoonen / vanden welcken hy een seer groot ghetal verjaecht heeft / ende diuersche van hen iammerlijck doen vermoorden/ oft ymmers heeft daerinne ghedissimuleert met eenighe van sijn aenhangheren

hangheren die selue moorden gheperpetreert ende ghedaen hebbēde/ ter tijdt toe dat die voorsz. Staten grootelicx gheoffendeert ende vertoornt van sulcke wreedtheit / begheerden ende wilden recht daer ouer ghedaen te worden/ dat als doen hy hem gheliet een mishaghen daer van te hebben. Des niettemin is hy naderhandt wedergkeert tot sijnen eersten voornemen/ qualijck handelende ende tracterēde de ghene die hy hielt voor Catholijcke / ende sijn aenslaghen contrarierende: hem behelpende metten raedt vande heretijcken Ministers/so wtheemsche als inlanders / veranderende oock de Magistraten ende Wethouders / die hy wiste sijne aenslaghen ende voornemen niet te fauoriseren: Ende voorts heeft begonst inne te brenghen de liberteit vande conscientie/ oft (om beter te seggen) confusie van Religie. Waer wt corts daer na gheuolcht is/dat de Catholijcken openbaerlick ghepersecuteert ende verjaecht zijn gheweest:die kercken van mans ende vrouwen Cloosters afghewor pen/ende teenemael geruineert: de Religieusen/so mans als vrouwen persoonen/ qualijck getracteert/ ghebannen/ende gantschelick verdreuen / so verre sy heure Religie ende professie niet en wilden versaecken/oft apostaseren/ende oock sich ten houwelick begheuen/alsso hy hem op de andere niet en betroude : ghelijck hy oock selfs noch gehijlict wesende/ ende sijn tweede huysvrouwe alsnoch leuende/ghenomen oft getrout heeft een Nonne ende Abdisse by Bisschops handen solempnelijcken gheconsacreert ende ghewijdt/die hy alsnoch by hem houdende is: twelck die alderschandelijcste / oneerlijcste ende inschampste saecke is diemen soude moghen doen / niet alleenlijck nae wtwijsen der Christelijcker Religie/ maer oock nae de Roomsche rechten ende wetten/ ende tegens alle eerbaerheit: Ende heeft sich eyndelijcken so verre vergheten / dat hy de Catholijcksche Religie gantschelijck versaect ende verlaten heeft / toelatende alle ketterijen / dwalinghen ende boosheden van alderhande secten/heresijen ende ketterijen / om (indient hem moghelijck waere) teenemael te vernielen ende wtroeyen onse heylighe ende Catholijcksche Religie/van allen tijden onderhouden ende gheobserueert by den gantschen ende vniuerselen staet van Kerstenrijck. Hebbende middeler tijdt onse arme ondersaten van Hollandt ende van Zeelandt ghebrocht tot sulcke hardtneckicheit ende obstinaetheit/ ende die selue in sulcken staet ghereduceert/ dat bynae alle die steden d'een na d'andere beleeghert ende innegenomen zijn geweest / so met stormender handt ende ghewelt / als by compositie ende redditie / sulcx dat hy te meer stonden ghescha pen is gheweest daer wt ghedreuen te worden door onse macht ende wapenen /tot dat na d'aflijuicheyt des grootē Commandeurs van Castillien/ den welckē wy oock ghecommitteert hadden successeur int selfde Gouuernement nae den voorsz. Hertoge van Alue (by ons wederghe roepen om onse ondersatē des te meer te contenteren) de saecken gheuallen zijn in een ongheregheltheit ende onghehoor-

ghehoorsaemheit van t'krijchsvolck/ inne ghenomen hebbende die stadt van Ziericxzee: welcke ongheregeltheit oft desordre den voorsz. van Nassau begonste eenighe gunste ende faueur aen te brengen. Ende corts daer nae die generale Staten van dese onse Erf-nederlandẽ/ willende eens wt de ellende/ miserie ende calamiteit vander oorloghen commen/ daer toe gheperswadeert zijnde vanden voorschreuen van Nassau/ segghende ende simulerende anders niet te begheeren dan die welvaert/ruste ende vrede vanden landen/ende die selue quijt te maken ende ontlasten vande wtheemsche krijchsluyden/ ende die landen onder onse ghehoorsaemheit te houden/ ende inde selue te bewaren ende conserueren die oude Catholijcksche religie/ sulcx als die van oudts aldaer gheoeffent ende gheexerceert is gheweest/midtsgaders oock die priuilegien ende vrijheden desselfs landts t'onderhouden: hebben met hem ghemaect het tractaet van Ghendt/ expresselicken ghemaect op twee sonderlinghe fondamenten/ te weten/ van die voorsz. oude Religie/ende onse ghehoorsaemheit te handthouden eñ mainteneren. Binnen welcken tijde hebben wy herwaertsouer ghesonden wijlen onsen goeden ende frundtlijcken broeder Don Joan van Oistenrijck/ loflijcker memorien/met intentie ende beuel/dat hy alle die beroerten ende troubelen van onse voorseyden landen soude accommoderen/ nederlegghen/ vereenighen ende reconcilieren/ met de alrebeste ende ghevoechlijcste weghen ende middelen alst moghelick soude wesen: t'welck hy oock ghedaen heeft: Gheuende ende accorderende onse ondersaten alle t'ghene datmen hen eenichsins mochte toelaten: ratificerende insghelijcks t'voorsz. tractaet van Ghendt/ t'welck hy alomme dede wt roepen ende publiceren in ghewoonlijcker manieren/ waer teghens de voorsz van Orangien met alle sijne macht hem opposeerde. Maer also hy tselfde niet en konde beletten/ en heeft t'voorsz tractaet gheensins willen laten publiceren inde vlecken ende plaetsen van sijne gouuernement/ wt spijte dat hy de selue publicatie niet en hadde konnen beletten/ so voorsz is: niet teghenstaende dat wy selfs naderhandt d'een ende d'ander accoordt ende tractaet gheapprobeert/ gheemologeert ende gheratificeert hadden/ ende dat onsen voorsz goeden Broeder/ mitsgaders de ghedeputeerde vanden anderen Staten diuersche treffelijcke personagien aen den voorsz van Orangien ghesonden hadden/ om den seluen daer toe te persuaderen ende verwilligen/ op dat hy van sijnder zijde soude willen effectueren ende volbrenghen t'ghene daer toe hy ghehouden ende verbonden was by de capitulatien van t'voorsz tractaet van Ghent. Ende want hy altijdts voorhielt ende bybrocht/dat hy in sijn gheheel gouuernement behoorde gestelt ende gerestitueert te worden: voorts dat de steden die hem niet en hadden willen erkennen voor Gouuerneur/ ende oock de ghene die wy naderhandt met macht van wapenẽ wederomme inghenomen oft andersints onder onse gehoorsaemheit

ghebracht hadden / onder sijn voorsz Gouuernement ghestelt souden worden / is hem deshaluen door die goedertierenheit ende sachtmoedicheit van onse voorsz Staten satisfactie ghegheuen gheweest / alsoo die selue sijn frauden / bedroch / listicheit ende meyneedicheit alsnoch niet en kenden / midts by hem sweerende nochtans / dat hy niet veranderen en soude / inde forme ende maniere vande voorsz oude Catholijcksche ende Roomsche religie / ende dat hy te dien eynde geuen soude sulcke versekertheit ende satisfactie als de Wethouders / Borgers ende inwoonders van elcke stadt rechtshaluen hadden moghen eysschen. Ende na dien men langhen tijdt ghedisputeert hadde opde versekertheden die elcke stadt was begheerende / op dat hen ghehouden soude worden t'ghene des de voorsz van Orangien hen beloeft hadde / hebben sich ergheuen onder sijn Gouuernement / naedien hy de selue puncten / ende andere begrepen in d'acte vande voorsz satisfactie ghesworen hadde. Maer in plaetse van sijnen eedt ende beloften t'onderhouden / heeft hy ter contrarien inde selue steden sijn Ministers ende Predicanten der Caluinisten van stonden aen inne ghebracht / ende aldaer doen wederkeeren die voorvluchtighe ketters ende heretijcken / ende oock aldaer gheprattiseert vrijheit ende liberteit van conscientie / ende in ettelicke kercken eenighe schandalen ende onstichticheden ghedaen doen: Beghinnende aldereerst aende biddende Ordenen / daer na aende Magistraten ende Wethouders / die hy alleynskens heeft doen veruolghen ende persecuteren / ende oock die goede Pastoozen veriaecht / ende eyndelijcken de Catholijcksche religie te nieté ghebracht / ende verdreuen / ende d'exercitie der seluer verboden ende gheinterdiceert: T'welck doende / heeft hy ghebruyckt ende gheobserueert van sijne ghewoonlijcke hypocrisien / dissimulatien ende gheueynstheden / segghende sulcx hem te mishagen / ende dat hy t'selfde niet en konde remedieren: des niettemin verweckte ende oproerde secretelijcken onder de handt / met sijnen Ministers ende aenhangheren / alle oproerighe heretijcken ende seditieuse persoonen / om dergelijcke boosheden te ghebruycken ende vseren : Ende om t'selue te volbrenghen / heeft alleynskens / met hulpe ende assistentie vande sijnen / binnen de steden garnisoen doen legghen / teghens alle bespreken ende sijne ghesworene beloften. Daer en tusschen en hielt hy niet op onsen voorsz broeder Don Joan te accuseren ende beschuldighen / dat hy teghens de Staten machineerde / twelcke nochtans onse voorsz broeder ons altijt versekert heeft niet waer te zijne : maer wel / dat hy anmerckende die obstinaetheit ende boosheit vanden voorsz van Orangien / met eenighen heeft moghen ghecommuniceert hebben / hoe datmen den seluen tot redene soude moghen brenghen / ende beletten dat hy niet wederom die ghemeyne ruste ende welvaert vanden voorsz landen en soude stoozen ende turberen / ghelijck hy naderhandt ghedaen heeft: Des niet teghenstaende en heeft de voorsz van Orangien niet

opghehouden/ tot dat hy met sijne ghewoonlicke listen ende practijcken (daermede hy hem seer wel behelpen kan) sulcke diffidentie ende wantrouwicheit tusschen onsen voorsz Broeder ende die Staten van onsen voorsz landen opgheroept hadde/ datmen daer van anders niet en conde verwachten / dan eenen grooten apparenten moort: inder voughen/ dat om alsulck stuck ende desordre/ ofte ten minsten die gevanckenis van sijnen persoon te verhoeden / die voorgheme lde Don Joan heeft t'sijnder versekertheit hem vertrocken binnen onse stadt/ slot ende casteel van Namen: daer toe de selue des te meer gemoueert ende beweeght was / so hy egheene wapenen oft krijchs-volck ter handt en hadde / ende dat ter contrarien al claer ende blijckelijck was/ dat de voorsz van Orangien by alle sijne toeghemaeckte ende gheaposteerde dienaers niet en cesseerde die factieuse ende seditieuse persoonen op te roepen/ om teghens sijnen persoon sulcx te doen en attenteren/ als hy in t'selue iaer hadde laten doen op die gene van onsen Rade van state ghecommitteert totten gouuernemente generael van onse voorsz landen. Dat alsdoen meynēde die voorsz van Orangien al ghewonnen te hebben / heeft begonst te openbaren alle sijne macht/ wapenen ende listicheden / om onse ondersaten te verwecken ende brenghen tot een open oorloghe teghens onsen voorsz Broeder/ Lieutenant ende Stadthouder generael : nochtans by tusschen-sprekken ende interventie van sekere treffelijcke personagien neffens sijne persoon wesende/ ende van andere goede luyden ouer de zijde van de Staten/ zijn de saecken so verre ghebrocht gheweest / dat alle dingen gheaccommodeert ende ghesticht waren / ende ouer d'een ende d'andere zijden veraccordeert ende vereenicht : ja so verre/ dat onse voorsz Broeder/ om alle oorsaecken van diffidentie te weeren/ te breden was sijn Gouuernement te verlaten/ ende nae Italien te vertrecken/ ghelijck oock onsen wille was. Ende waren alsdoen die ghedeputeerde vande Staten by hem / om reprochee ende van beyde zijden te onderteecken de presentatien ende wederpresentatien: maer ter quader uren. Dese ghemeyne vyandt/ perturbateur ende verstoorder vande ghemeyne vrede ende ruste / aensiende dat hy wt Hollandt (aldaer hy was) desen pays ende reconciliatie met alle sijne listen ende practijcken niet en conde beletten / heeft hem ghehaest opden seluen tijdt te commen binnen Bruyssel : ende hem ghelatende als oft hy den pays hadde willen hebben / heeft die oorloghe ghevoordert ende inneghebrocht / voortstellende nieuwe conditien als doen noch niet besproken noch voorghehouden / sulcx dat hy t'sijnder intentie ghecommen is/ brekende al t'ghene datter gheaccordeert was / so een yeghelijck kennelijck is. Ende naderhandt de saecke ghecomen zijnde tot een open ende seer wreede oorloghe/ heeft hem met gewelt ende oproer vande ghemeynte/ teghens den wille vande Staten/ ghedaen verclaren voor Ruwaert oft Schermerheer van onsen landen van

Brabandt/ende daer na tweede Stadthouder van alle onse Erf-nederlanden :ghelijck hy oock ten lesten door oproer ende emotie van dien van Ghendt/ende van sekere andere steden ende plaetsen hem heeft laten kiesen voor Gouuerneur van Vlaenderẽ: Hebbende oock doen comen sijn broeder ende schoonbroeder/wtlanders/ om andere Gouuernementen van onse landen ende prouincien te hebben : ende worden middeler tijdt by hem ende de sijne onse ondersaeten belast ende verdruct/ met alle soorten ende manieren van impositien/schattinghen/ exactien/ eysschen / contributien ende quotisatien/ die ontamelickste/ barbarischste/ ende tyrannichste als oyt ghehoort oft ghesien zijn gheweest / de welcke hy met gheweldigher handt ende feyt van wapenen opghebeurt ende gheexecuteert heeft / sonder consent ofte accoordt van onse ondersaten/noch daervan bewijs oft rekeninghe te doene : ende soo wanneer yemant daer op wilde spreken / heeft dien doen aentasten/qualijck tracteren ende in gheuanckenis werpẽ/ oft oock doen pilleren / berooven / ende ter doot brenghen. Ten anderen is claer ende kenlijck t'ghene dat wy continuelijcken ghedaen hebben / om het misverstant tusschen onsen voorsz Lieutenant oft Stadthouder generael ende die Staten opgheresen (als vooren) te accommoderen ende ratificeren/ naer al t'ghene dat by ons oft onsen voorsz Broeder wel ghedaen was / is gesupprimeert ende verborgen gheweest : ende ter contrarie van dien / so heeft die voorsz van Orangien ende die sijne ontallijcke lasteringhen ende calomnien gheinventeert ende voorts ghebracht / om onse ondersaten lancks soo meer te abuseren ende bedrieghen: ende insonderheit/also wy ten tijde ende in de conjuncture vande victorie van Gemblours ghesonden hadden den Vrijheere van Selles/ met seer redelijcke conditien / om onse voorsz ondersaten in gratie ende genade t'ontfanghen/ ende alle saecken te vereenigen ende reconcilieren/ ende is daer van nochtans niet naghevolcht/deur t'belet dat hy daer inne ghedaen heeft: Hoewel dat den seluen tijdt gheduerende onse voorsz ondersaten ouerschrijuende/ so aen ons als aenden Keyser onsen goeden Broeder ende Neue/ ende andere Vorsten ende Potentaten/om te justificeren die gheschillen eñ differentien die sy hadden tegens onsen voorsz Lieutenant eñ Stadthouder generael/opentlijck protesteerden/dat sy gheenderhande saecken en wilden veranderen inde oude Catholijcksche Roomsche religie / sulcx als de selue van allen tijden binnen onse voorsz landen gheobserueert hadde gheweest / ende t'samentlijcken onder de selue t'onswaerts draghen ende bethoonen die ghehoorsaemheit die ons by gheestelijcke ende weereltlijcke rechten toebehoorde: Twelcke die twee puncten alleenlick waren die wy van hen altijts begeert haddẽ/ ende ter seluer tijdt alnoch begheerden / ende daerinne wy met hen eens waren. Des niet tegenstaende beduchtẽde die voorsz van Orangien die reconciliatie van onsen voorschreuen ondersaten met ons/

heeft wederom gevonden nieuwe listen ende inuentien/om niet alleenelick tgene des voorſ. is te beletten/maer oock om de saecke te brenghen tot een gantsche desperatie ende wanhopen sonder remedie / indient meughelick hadde gheweest / deur middel van al te corrumperen met ketterye ende heresye : t'welck hy in diuersche vlecken ende plaetsen ghedaen heeft : eensdeels deur de boose / listighe ende meyneedighe treken (die hem ende allen ketters seer ghemeyn zyn) als oock doer oprecht ende puer ghewelt / ghebruyckende t'selue dat hy daer te vooren ghedaen hadde/ om de landen eñ prouincien van Hollandt ende Zeelandt te bederuen/stellende alle dinghen in roere ende moetwillicheyt der ghemeynten/so met plunderinge van de kercken/ prophanatie vande heylighe Sacramenten/ moordaden/ oft vanckenissen van Bisschoppen/Pastoren/Jesuiten/Religieusen/so vrouwen als mans persoonen / ende van verscheyden andere weereltlycke / deuchdelycke ende eerlycke persoonen / vernieuwende alle de wetten ende Magistraten/afstellende tegens alle reghel ende orden van rechten/priuilegien/ vsancien ende oude hercomen ende obseruantien/ die Presidenten/ Raedtsluyden / Gouverneurs van plaetsen / Baillius / Prouosten/Drossaeten/Scholteten/Schepenen /ende ander Catholycke Officieren ende Amptlieden t'ons waerts ende totten weluaren ruste ende vrede vanden landen gheaffectionneert zynde / stellende in plaetse van dien extraordinaerlyck/ende deur zyn eygen authoriteyt/ ende dickmael deur oproer van t'ghemeyn volck by hem opgheroept (onder de welcke hy regeert eñ triumpheert) alle ketters/ sectarisen/ seditieuse ende oproerighe menschen / leuende op roouen ende stelen/ ende andere zyns ghelycke : inder voughen / dat hy alle saecken ghebracht heeft tot een confusie dier aller tyrannichste / barbarischste eñ moordadichste / als opt ghehoort oft ghesien is gheweest. Twelck mishaghende seeckere Catholyckschе landen ende prouincien/eñ sonderlinghe siende de conscientien der goeder luyden so grootelicxs geopprimeert/gheweldicht eñ verdruct/die kercken/cloosters/ abdyen/ sloten/ casteelen/ ende huysen van edelluyden ende andere goede personagien afgheworpen/ende hun goederen allen boosen menschen te proye ghegheuen/ ter discretie ende ghelieftе van desen vreemdeling ende wtlander/ende den gantschen staet vanden lande by hem ghesubverteert ende bedoruen/ Ja so verre dat hy daer toe heeft willen bedwinghen gheheele landen ende prouincien teghens heuren eedt ende wille:hebben sich de selue prouincien/met ons willen reconcilieren/ twelck hy aen allen oorden ende zyden/ eñ met aller syner macht ghepoocht heeft te beletten/ maer de selue hebben vromer ende stantaftigher gheweest dan hy. Ende dat noch ergher is/ hoe wel dat de voorsz. Heere die Keyser ten ernstigher versoecke vande voorsz. Staten (die hem ghebeden hadden om tusschen ons ende hen voorspraker ende middelaer te willen zyn van eenre pacificatie)te vreden was alle

saecken in handen te nemen / om die te wtten ende neder te legghen / waer toe wy oock (begheerende onse ondersaten verlost te sien van dese ellende ende calamiteyten) ons willich hebben laten bevinden. Volghende welcken heeft zijne Keys. Mt. ten seluen eynde zijne Ghe-santen ende Commissarisen tot Coelen gheschickt ende ghesonden / so van Cheur-Fursten als andere van de principaelste des heylighen Rijcx / om te aenhooren ende verstaen die puncten daer van gheschil ende different was : nochtans en heeft tselfde den voorsz. van Oran-gien geensins connen diverteren noch aftrecken van zijne boose mey-ninghe ende voornemen. Welcke ghesanten oft Commissarisen heb-ben alle tselfde aenghehoort / ende seeckeren langhen tijdt / so op den eysch ende petitien vande voorsz. Staeten / als op onse presentatien ghecommuniceert ende gehandelt: hebben eyndelicken gheresolueert ende ghedecreteert die puncten ende articulen die sy hebben laten drucken ende publiceren / om ter eenre ende ter andere zijden aenghe-nomen ende gheaccepteert te worden : is nochtans al tselfde sonder effect ghebleuen / niet tegenstaende dat de voorsz. articulen so billich / gracelijck ende redelijck waren / dat alle luyden van goeden oordeel ende verstande kennen ende belijden / de selue meer dan souffficient ẽ ghenoeghsaem gheweest te zijne / ende dat wy meer ghepresenteert hebben dan t'gene des onse ondersaten selfs na redenen aen ons had-den behooren te versoecken. Ende de selue communicatie ghedueren-de / heeft de voorsz. van Oraengien / om teghens den Keyser ende ons te contremunieren / ende op dat hy alle saecken tot desperatie soude moghen brenghen / binnen der stadt van Vtrecht eene versamelinghe ende vergaderinghe doen houden vande ghedeputeerde van ettelicke steden ende landen / die hy onder zijn macht ende ghebodt houdende is / om aldaer eene nieuwe confederatie ende verbontenisse oft open-bare conspiratie te ramen ende sluyten tegens ons ende onse Religie / met grouwelicken ende afgrijselijcke woorden ende eeden / ẽ en heb-ben hen oock niet kunnen vermijden die Commissarisen des hoochge dachter Keys. Mar. te iniurieren : waer toe ende om sulcks te doen / hy hem behelpende is met zijnen broeder ende schoonbroeder / ẽ an-dere toeghemaeckte ende gheaposteerde persoonen: T'welcke hy met groote sollicitatien / practijckē / calumnien ende groote beloeften / ende byna met fortse / gewelt ende importuniteyt afghedronghen ẽ gheex-torqueert heeft in diueersche quartieren. Ende niet tegenstaende alle goede officien ende devoyren by de voorsz. Commissarisen gedaen / om aen de landen ẽ provincien te doen verstaen hun goede ende deuch-delijcke resolutie onsen ondersaten so nootlijck ẽ salich zijnde / heeft hy so veel ghedaen door zijn aenhangheren ende toegemaecte persoo-nen / (daermede hy hem behelpt voor zijn instrumenten) dat die voorsz. artijckelen langhen tijdt achterhouden ende gesupprimeert zijn ghe-weest. Ende also die selve niet langher en conden verholen blijuen /

heeft

heeft hy niet alleenelick belet dat die niet aenghenomen en zijn/ maer oock gheprocureert/ dat ter contrarien diuersche schandelijcke schriften/ ende boecken vol leugenen ende calumnien wtgegeuen zijn gheweest: Ende voorts hebben noch die Ghedeputeerde/ die hy neffens hem heeft binnen Antwerpen van zijner sorte ende maniere/geeyscht ende begheert diuersche andere artyckelen veel lastigher / onbehoorlijcker ende onbilligher/ vol lasteringe/iniurien ende blasphemien teghens Godt ende ons heuren Ouersten ende Souuerainen Heere/eñ natuerlijcken Prince/sulcks datmen diesgelijcken niet meer en soude kunnen doen. Eñ beuindende dat hy met allen zijnen arbeydt/ listen/ inductien ende persuasien/de selue noch niet alle en konde gewinnen / heeft sich eyndelijck vertrocken wt Antwerpen / aldaer hy badt dan twee jaeren hem onthouden hadde/sonder daer wt te gaen/eñ is ghetoghen binnen onser stadt van Vtrecht om te volbringhen d'executie ende effect van de voorsz. ongoddelicke conspiratie/ ende alle saecken int verwerren te stellen/ sonder t'selue te connen remedieren/ ende generalijcken heeft hem sulcx ghedraghen in alle sorten ende manieren van tyrannye/ dat hy verjaecht ende wtghedreuen heeft alle gheestelijcken persoonen/ handelende oock sulcks metten Heeren eñ principalen Adel van onsen landen/ dat sy bedwonghen zijn gheweest/sich te vertrecken/ende hun Vaderlandt te verlaten ende abandonneren: ten eynde dat hy te bat ende absolutelijcker soude mogen regieren eñ domineren/onder de oproerige gheesten vander gemeynten/die goede luyden verdreuen zijnde. Ende wantmen opentlijck siet / dat alle dese confusien ende plaghen/die onse voorsz. landen lijdende zijn/toecommen ende procederen deur den raedt/daedt/opstel ende ingheuen van desen boosen hypocrijt/ende deur zijnen ongerusten gheest/ die al zijn gheluck is stellende in d'ongeluck ende beroerte van onse ondersaten:ende dat voorts meer al kennelijck ende openbaer is/dat so langhe hy sich binnen onse voorsz. landen onthouden sal / gheenen peys noch eenighe ruste aldaer te verhopen oft verwachten en staet / alsoo hy alle saecken fonderende is op een eewighe diffidentie ende wantrouwicheit/die hy altijts inden mont heeft (twelck allen boosen menschen ghemeyn is/ wiens conscientie deurknaecht worden met Caim ende Judas/ende haers ghelijcke:) ghemerckt oock dat niet teghenstaende tversoeck ende presentatien die hem ghedaen zijn gheweest/ ende besondere by de Keys. Ma^tes. Ghesanten ende Commissarisen tot zijnen grooten voordeele / op dat hy hem soude willen vertrecken ter plaetse van zijner gheboorten (aldaer een peghelijck wter naturen behoort aldermeest te begheeren zijn leuen ouer te bringhen) hy daer toe niet en heeft willen verstaen / hebbende lieuer (een vreemdeling ende wtlander als hy is) onse voorsz.landen te bederuen / dan hem te voughen ende accommoderen tot t'ghene des tot welvaren van onse ingheborene ondersaten van noode is.

SO EERST/dat wy al t'selfde aenghesien/ende om de redenen voorsz. so billich/redelijck ende rechtveerdich zijnde: ende daerinne gebruyckende die aucthoriteyt ende ouericheyt die wy ouer hem hebben/ wt crachte vande eeden van trouwe/hulde ende onderdaenicheyt/die hy ons dickmael ghedaen heeft/ ende oock als wesende Prince absoluyt/ ende Souuereyn der voorsz. Erf-nederlanden/sonderling aenschouw nemende op alle zijne boose ende erghe stucken ende feyten/ende dat hy alleen thooft/ autheur ende promoteur is van alle dese beroerten/ ende principaelste perturbateur van allen onsen landen ende staten/ ende opt corste/die ghemeyne peste vander Christenheit: Verclarende den seluen als schelm ende verrader ende vyandt van ons eñ vande landen. Ende ouer sulcx hebben wy hem inden ban ghestelt/ ende bannen midts desen/ten eewighen daghen wt onsen voorsz. landen/ ende alle andere onse Staeten/ Coninckrijcken ende heerlickheden. Verbiedende ende interdicerende allen onsen ondersaten/ van wat state/ conditie oft qualiteyt die zijn met hem te handelen/ verkeeren/ sprake houden oft communicerẽ/openbaerlick oft bedecktelick/ noch den seluen te ontfanghen oft logeren in heuren huysen/ noch hem gerieuen oft accommoderen van eenighe eetelicke waren/ dranck/ vyer oft andere nootlijckheyt in gheenderhande manieren/op pene te vallen in onse indignatie/ soo hier na gheseyt sal worden. Maer consenteren allen ende eenen yeghelijcken/ tzy onse ondersaten oft andere/ tot executatie van dese onse declaratie ende verclaringhe/den seluen te arresteren/becommeren/ beletten/ende hem van zijnen persoon te verseeckeren/ Jae oock te hinderen/aentasten/ende offenderen so wel in zijne goederen als aen zijn lijf ende persoon: Exponerende ende ouerleuerende den seluen Wilhelm van Nassau/ ter beliefte/ spot/ ende proye van eenen yeghelijcken/ als vyandt vanden menschelijcken geslachte gheuende eenen yeghelijcken alle zijne goederen/ roerlijcke eñ onroerlijcke/ waer die ghestaen oft gheleghen moghen zijn/ wie de selue sal kunnen nemen/aenueerden ende becommen/ wtghesondert die goederen teghenwoordelijck onder onse handt/ ghebruyck ende possessie wesende. Ende ten eynde tselfde te eer ende met meerder vliet ende spoet ghedaen ende volbracht mach worden/ende om onse ondersaten te gheringher van dese tyrannye/ oppressie ende verdruckinghe te verlossen/ ende op dat die deucht ende vroomheyt gepresen/eñ die boosheyt ende misdaet ghestraft worde/ belouen wy in Coninckelijcke ende Princelijcke woorden/ende als Godts dienaer/dat indien yemandt tzy onse ondersaet oft wtheemsche/ sich so vroom eñ grootmoedich/ende tot onsen dienst/ende der gemeyne welvaert so vierich liet beuinden/ dat hy by eenighe middel dese onse ordinantie conde executeren/ende sich quijtmaken van dese voorsz. peste/ons den seluen ouerleuerende doodt oft leuende/ oft dien selfs vanden leuen beroouende: Wy den seluen sullen doen gheuen ende furnieren voor hem

ende

ende sijne erfghenamen in gronden van erfue oft ghereede penningen t'sijnder keuse ende optie/terstont nae dat die saecke volbracht sal wesen/ de somme van vijfentwintich duysent goude Croonen : ende soo verre hy eenich delict oft misdaet ghecommitteert hadde (hoe groot tselue soude moghen zijn) wy belouen hem t'selue te vergheuen/ ghelijck wy oock van nv voort alsdan doen ende vergeuen : Ende indien hy van gheenen Adel en waere / hebben den seluen gheannobiliteert ende annobiliteren by desen/ in aensieninghe van sijn vromicheit : ende ingheualle de principael facteur tot hulpe ende assistentie van sijnen aenslach oft executie vanden feyte / eenige andere persoonen aenneemt/ sullen wy oock den seluen alle gunst ende weldaedt bewijsen/ ende teghens elcken van hen sulcx bekennen als hun qualiteyt/ ende den dienst die sy ons hier inne ghedaen sullen hebben/ t'self de vereysschen sal: hen vergheuende insghelijcx t'ghene des sy souden moghen misbruyckt ende misdaen hebben / de selue oock annobiliterende als voren. Ende also die receptateurs/fauteurs ende aenhangheren van sulcken boosen tyran oorsaecke zijn dat hy hem mach continueren ē onderhouden in sijne boosheit/ sonder de welcke de booswichten niet langh en connen domineren : Verclaren wy insghelijcx alle de ghene die binnen eenre maent nae de publicatie van desen/hem niet vertrecken en sullen van sijner zijden/maer continueren sullen hem bystandt ende faueur te bewijsen / oft den seluen volghen / hanteren / bystaen/ fauoriseren oft beraeden / directelijck oft indirectelijck / oft van nu voortaen met goet oft ghelt helpen sullen / voor rebelle ende wederspannighe/ ende vyanden vande ghemeyne ruste : Ē ouer sulcx hebben wy de selue ghepriueert ende priueren by desen / van alle goederen/ Adel/ eere/ gratie ende ghenade / nu ende in de toecommende tijden/ gheuende heure goederen ende persoonen/ waer dat de selfde geuonden sullen worden / t'zy in onse landen ende Coninckrijcken/ oft buyten de selue/ aen den ghenen die de selue aenslaen ende occuperen sullen/ t'zy coopmanschappe/ ghelt/ schulden/ ende actien oft creditē/ landen/ heerlickheden ende andere / soo verre de selue goeden alsnoch niet aengheslaghen ende in onse handen niet ghestelt en zijn / so voorschreuen is : Ende om totten arreste ende aentastinghe van heuren persoonen ende goeden te moeghen comen / sal voor ghenoechsame probatie wesen / datmen sal connen bethoonen de selue (nae den tijdt hier voren ghestelt) ghesien te hebben communiceren/ sprake houden/ handelen/ tracteren/ frequenteren ende verkeeren int openbaer oft int heymelick metten voorsz van Orangien/ oft den seluen eenighe particuliere gunste/ faueur/ hulpe / bystandt oft assistentie / directelijck oft indirectelijck ghedaen te hebben . Vergheuende nochtans allen ende eenen yeghelijcken al t'ghene dat sy totten voorsz tijdt toe ghedaen moghen hebben ter contrarien / so verre sy hen weder omme commen stellen ende reduceren onder die behoorlicke ende

oprechte ghehoorsaemheit die sy ons schuldich zijn / accepterende
t'voorschreuen tractaet van Atrecht binnen Berghen ghesloten/ oft
die artijckelen der Keyserlicke Majesteyts Commissarisen ende Ge-
santen tot Ceulen. Ontbieden daeromme ende beuelen onsen seer lie-
uen ende ghetrouwen die Hooft Presidenten ende luyden van onsen
secreten ende grooten Raeden/ Cancelier ende luyden van onsen Rae-
de in Brabant: Stadthouder/ President ende luyden van onsen Rae-
de tot Luxembourg: Stadthouder/ Cantzler ende luyden van onsen
Raede in Gelderlandt: Stadthouder van Lymborch/ Valckenborch/
Daelhem ende andere onsen landen van Ouermaze: Gouuerneur
Presidenten ende luyden van onsen Raeden in Vlaenderen ende Ar-
thois: Grootbailliu van Henegouwe / ende luyden van onsen Raede
te Berghen: Stadthouder/ President/ ende luyden van onsen Raede
in Hollandt: Stadthouder / President ende luyden van onsen Raede
tot Namen: Stadthouder/ President / ende luyden van onsen Raede
in Vrieslandt: Stadthouder/ Cantzler ende luyden van onsen Raede
in Ouerijssel: Lieutenant van Groeninghen: Stadthouder/ Presi-
dent ende luyden van onsen Raede t'Vtrecht: Gouuerneur van Rijs-
sel/ Douay ende Orchies: Prouoost van Valencijne / Bailliu van
Doornicke: Rentmeesters van Bewest ende Beoisterschelt in Zee-
landt: Schoutet van Mechelen/ ende allen anderen onsen Rechteren/
Justicieren/ Officieren / ende Amptluyden / teghenwoordighe ende
toecommende / ende dien van onsen Vassalen dien dit aengaen sal/
heure stedehouderen ende elcken van hen alsoo't hem toebehooren
sal/ dat sy dese onse teghenwoordighe declaratie/ ghebodt ende ordon-
nantie doen kundighen / wtroepen ende publiceren / elck binnen de
limiten van sijne jurisdictie/ daermen ghewoonlick is wtroepingen
ende publicatien te doen/ op dat niemant daer van ignorantie en sou-
de moghen pretenderen: Ende voorts onderhouden ende obserueren/
doen onderhouden ende obserueren onverbrekelijcken alle die punc-
ten ende artijckelen daer inne begrepen / naer heure forme ende in-
houden: procederende ende doende procederen respectiuelicken totte
recompense / loon / pene / straf ende punitie bouen vermelt / sonder
eenighe gunste / faueur ofte dissimulatie. Des te doene/ met diesser
aencleeft / gheuen wy hen ende elcken van hen besunder volcommen
macht/ authoriteyt ende sonderlingh beuel: Ontbieden ende beuelen
allen ende eenen yeghelijcken / dat sy hen t'selfde doende ernstlijcken
verstaen ende obedieren. Ende niettemin / also die voorschreuen pu-
blicatien teghenwoordelick niet ghedaen en kunnen worden binnen
de Steden/ Landen ende Casselrijen/ gheoccupeert zijnde deur de re-
bellie vande voorschreuen van Orangien: willen wy dat de publica-
tien die ghedaen sullen worden binnen de naeste steden / wesende on-
der onse ghehoorsaemheit/ van sulcker weerde ende effecte sullen zijn/
als oft de selue ghedaen waren alomme binnen de plaetsen ende vlec-
ken ghecostumeert/ ende voor sulcx hebben wy die gheaucthoriseert
ende

ende aucthoriseren by desen. Willende ende beuelende insghelijcx dat die van stonden aen ghedruckt ende gheprint sullen worden by ghesworen Druckers oft Printers van onse Vniuersiteyten van Louē ende Douay in tweederley sprake ende tale / op dat de selue te gheringher tot kennisse van eenen yeghelijcken soude moghen commen: ende sulcx is onse gratie / decreet / wille ende goede gheliefte. T'oircconde van t'ghene des voorschreuen is / hebben wy onsen grooten zeghel doen hanghen aen dese teghenwoordighe / die ghegheuen zijn gheweest in onser stadt van Maestricht den vijfthiensten dach van Martio / int Iaer onses Heeren duysent vijf hondert tachtentich: Van onsen Rijcken / te weten van Spaegnien ende Sicilien t'vijfendertichste / ende van Naples t'seuenentwintichste.

By expresse ordonnantie van syner Maiesteyt,

Verreyken.

Ende waren de voorschreuen brieuen ghesegheelt metten grooten zeghel van sijne Majesteyt in rooden wasse / ende dobbelen steerte wthanghende.

BRIEFVEN VAN DEN PRINCE VAN PARMA ENDE PLAISANCE, AENDE

Stadthouders, Gouverneurs ende Prouinciale Raeden van hervvaerts-ouere, by den vvelcken hen beuolen vvort die voorschreuen proscriptie ende Ban te doen kundighen ende publiceren.

Alexander Prince van Parma endé van Plaisance, Stadthouder, Gouverneur ende Capitaine generael.

EDEL, VVelgheboorne Neue, lieue ende vvel beminde: Also onse Heere die Coninck by tvvee verscheyden brieuen vvel ernstelick aen ons gheschreuen ende belast heeft, dat vvy van stonden aen souden doen kundighen vvtroepen ende publiceren inde landen van hervvaerts-ouere, den Ban ende Proscriptie hier by ghevoecht, teghens VVilhem van Nassau Prince van Orangien, om de redenen inden seluen Ban verhaelt, en hebben vvy daeromme niet kunnen onderlaten, volghende den last ende beuel van zijnder Maiesteyt, v de selue toe te schicken ende ouerseynden midts desen: v versoeckende, ende niet min in naem ende van vvegen zijner Maiesteyt ordinerende, dat ghy terstont na den ontfanck van desen, die doet kundighen ende publiceren alomme binnen die steden ende vlecken van uvven resorte ende iurisdictie in gevvoonlicker manieren, op dat niemant daer van ignorantie en soude mogen pretenderen: ende des en vvilt in gheenen ghebreke vvesen. Edel, VVelgheboorne Neue, lieue ende vvel beminde, onse Heere Godt sy met v. Gheschreuen te Berghen in Henegouvve, den xv. dach van Iunio, M. D. LXXX.

Onderschreuen: Alexander
Ende gheteeckent. *Vereycken*

BRIEF AENDEN BAILLIV ENDE SCHEPENEN van Berch-ambacht, gheschreuen by den Raedt des Conincx.

De Raedtsluyden s'Conincks van Castilien, van Leon, van Arragon, &c. Graue van Vlaenderen, etc. gheordineert in Vlaenderen.

LIeue ende beminde / Wy senden v luyden hiermede de Copie vanden Placcate van zijne Maiesteyt / vanden XV. Martij lestleden / nopende den Ban eñ proscriptie vanden Prince van Orangien: ende ontbieden v luyden / lasten ende beuelen van zijne Maiesteyts weghen / dat ghy tselue Placcaet publiceert ende onderhoudt / doet publiceren ende onderhouden alomme binnen den limiten van ulieder iurisdictie daermen ghecostumeert is publicatie te doene sonder des te zijne in ghebreke. Lieue ende beminde / Godt zy met v luyden. Gheschreuen te Douay / den XXV. August. M. D. LXXX.

By authorisatie ende ordonnantie vanden Houe,
Gheteeckent De Codt.

AEN MYNE HEEREN DE GENERAELE STATEN.

MYNE Heeren/ Vlieden is ghenoegh bekent by onsen voorgaenden leuen ende ghewonelicke manniere van doen/ dat wy noyt en hebben willen antwoorden op alle die smaedschriften ende fameuse libellen/ die seker lasteraers teghen ons hebben ouer al wtghespreydt ende ghepubliceert: In der voeghen/ dat wy oock noch op deser ure t'selue wel souden hebben ghelaten en hadde ghedaen de wyse ende gestaltenisse van de groote iniurie ende onghelijck ons gheschiedt by de proscriptie die de Coningh van Spaegnien teghen ons heeft laten wtgaen/ ende t'en waere dat onse eere ons benoodight hadde anders te doen/ also wy t'selue breeder verhaelt ende verklaert hebben in onse verantwoordinghe uliden onlanghs ghepresenteert. So is ons daernaer noch te handen ghekommen eenen valschen brief by onse vyanden ghecontrefeit/ dien se segghen by hen afghewoorpen te sijn/ ende by ons ghesonden aen Myn Heere den Hertoghe van Anjou/ ofte (also sy hem noemen) den Hertoghe van Alençon/ van de welcke seker personagien onder hen/ selfs van hooghster qualiteit/ coppen hebben ghesonden so wel in seker steden herwaerts-ouer/ als aen sommighe vremde Vorsten. Den voorsz. brief/ Myne Heeren/ is so plompelijck ende ongheschicktelick gheschreuen/ t'sij dat men acht wil nemen op den styl ende manniere van schrijuen/ ofte op't inhoudt des seluen/ ghenoeghsaem wtwijsende/ wie dien maer eens en ouerleest/ dat sulcks met der waerheit gheensins ouer-een en komt: so dat desen onbeschaemden vondt niet weerdigh en is/ dat men daerop soude antwoorden: also oock (Godt lof) noch niemandt ouer dese sijde is geuondē/ die hem daer door soude hebben laten beweghen. Daeren teghen heeft een jegelick daerwt ghemerckt/ dat sulcks alleene haer voornemen is gheweest/ om door sodanighen damp te verduysteren het licht/ door't welcke haere jammerlicke ende schadelicke aenslaghen ende practijcken tegen dese landen sijn aen den dagh ghekommen ende ontdeckt worden in s'Cardinaels van Granuellen brieuen/ metgaders in sekere andere/ die ghy beuolen hebt te doen printen/ nae dat ghy eerst haere schrift/ metgaders haer handt-teecken ende seghel waert kennende ghewoorden: ende ten anderen/ om hen seluen stoffe ende materie te gheuen/ ghelijckerwijs de onbeschaemde vrouwen doen/ allerhande quaet ons na te spreken/ metgaders vele lasteringhen vol loghenen teghen ons wt te spouwen. Maer so verre is't noch van daer/ dat se door sodanigh middel souden verkreghen hebben t'ghene dat sy sochten: dat ter contrarien sy ons eenen aenghenamen dienst ghedaen hebben/ so on-

gheschickte beuselen wtgheuende: want se doer de selue dies te meer ende krachtigher beuestighen de waerheit van onse verantwoordinghe/ daer doer ghenoeghsaem bewijsende/ dat se onbeschaemde loghenaers/ metgaders seer onschamele lasteraers/ ende wtnemende ongeschickte brief verualschers sijn: de welcke insghelijcx dienen/ om dies te klaerer te doen blijcken van onse onschuldt/ ende om alle onse daeden ende handelinghen te doen goet vinden. Ende also eenen jeghelick is kennelick/ dat hen gheen aenghenamer tijdinghe en soude moghen ter ooren kommen/ dan dat wy t'landt hadden verlaten: So is't dat wy hen sulcks aenbieden/ Myne Heeren/ ulieden belouende by onse eere t'selue oock met der daet te volbrenghen/ Is't by aldien dat se in uwe tegenwoordicheit konnen waer maecken/ dat wy sulck eenen brief selue opt gheschreuen/ ofte by andere souden doen schrijuen of senden hebben: Dat wy van stonden aen ten lande wt sullen gaen/ ende ons vertrecken/ sonder dat wy ons opt meer teghen hen begheeren te stellen: hen bouendien toesegghende ende belouende/ tot haere slechte begheerte hen te senden ende te voorsien met alsodanighe pasporten ende ghelev-brieuen/ metgaders in sodanigher forme als se de selue souden konnen ofte willen eyschen. Maer t'selue sal wesen op sulcke cōdicie/ so verre als se dese so redelicke presentatie ofte aenbiedinge niet en willen aennemē/ dat alle de gene/ die de autheurs sijn gheweest van sodanigh een gheschrifte/ ofte die't hebben ghepubliceert ofte ghesonden so wel in de steden van herwaerts-ouer/ als aen eenighe Vorsten ende in vreemde landen/ sullen voortaen voor loghenaers/ valsche beschuldighers ende lasteraers (als se in der daet ende met der waerheit sijn) van eenen jeghelicken gehouden werden.

Ghedaen tot Delft/ den XXV. Januarij/ M. D. LXXXI.

IE MAINTIENDRAI

NASSAV.

ghesch
ende k
ghe/ d
ghena
ongesc
dies te
daeder
ghelic
mogh
is't da
by ons
datse
eenen
uen of
gaen/
beghe
tot ha
nighe
me alg
wesen
aenbi
sijn gh
blicee
aen ee
ghena
ende n
Ghed